

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

με θέμα:

**Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ
ΝΟΜΩΝ ΞΑΝΘΗΣ ΚΑΙ ΠΙΕΡΙΑΣ**

ΠΟΛΥΤΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ

A.M. 213/06

ΣΟΥΝΔΟΥΛΟΥΝΑΚΗ ΙΩΑΝΝΑ A.M. 042/06

Επιβλέπων καθηγητής : Κυρμίζογλου Παντελής

Θεσσαλονίκη 2011

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
1.1 Εισαγωγή	2
1.2 Δομή εργασίας.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ΚΛΑΔΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ.....	4
2.1 Η τουριστική βιομηχανία στην Ελλάδα.....	4
2.2 Η ζήτηση του ελληνικού τουρισμού.....	7
2.3 Η προσφορά τουριστικών υπηρεσιών.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ.....	22
3.1 Έννοια και είδη τουρισμού.....	23
3.2 Ιστορική εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου.....	26
3.3 Χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα και αδυναμίες του ελληνικού τουρισμού.....	30
3.4 Σπουδαιότητα τουριστικού τομέα στην Ελλάδα.....	32
3.5 Σημαντικοί φορείς ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	36
4.1 Κατηγορίες απασχόλησης που συνεπάγεται η τουριστική ανάπτυξη.....	36
4.2 Χαρακτηριστικά της απασχόλησης στον τουρισμό.....	38
4.3 Η μέτρηση της απασχόλησης στον τουρισμό.....	41
4.4 Δυνατότητα ανάπτυξης της οικονομίας.....	43
4.5 Ενίσχυση της απασχόλησης.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΞΑΝΘΗΣ ΚΑΙ ΠΙΕΡΙΑΣ.....	46
5.1 Στοιχεία Νομού Ξάνθης	46
5.1.1 Ισολογισμοί ξενοδοχειακών και τουριστικών επιχειρήσεων Νομού Ξάνθης.....	50
5.2 Στοιχεία Νομού Πιερίας.....	56
5.2.1 Ισολογισμοί ξενοδοχειακών και τουριστικών επιχειρήσεων Νομού Πιερίας.....	61
5.3 Συμπεράσματα.....	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1. Εισαγωγή

Ο τουρισμός για μια χώρα αποτελεί έναν πολύ σημαντικό κλάδο της οικονομίας καθότι καταφέρνει να ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη αυτής αλλά και την απασχόληση. Θεωρείται δραστηριότητα η οποία αποτελεί την «ατμομηχανή» της ελληνικής οικονομίας, με συνεχώς μάλιστα αυξανόμενη σημασία.

Οι τάσεις του τουρισμού σε κάθε χώρα διαφέρουν σε σχέση με κάποια άλλη ενώ ταυτόχρονα μεταβάλλονται με την πάροδο των ετών. Συνεπώς υπάρχουν χώρες οι οποίες είναι πολύ αναπτυγμένες τουριστικά, κάποιες άλλες δεν έχουν μεγάλη ανάπτυξη ενώ υπάρχουν και κάποιες χώρες οι οποίες δεν έχουν ακόμα καταφέρει να αναπτύξουν τον τουρισμό τους. Η συνεχώς αυξανόμενη σημασία του τουρισμού, τόσο για τις αναπτυγμένες όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες, τον κατέστησε αναπόσπαστο τμήμα της διεθνούς εξειδίκευσης, κατά τον ίδιο τρόπο με το διεθνές εμπόριο, τις άδηλες συναλλαγές ή την κίνηση κεφαλαίων. Η ανάλυση αυτών των καθοριστικών παραγόντων παρουσιάζει μεγάλη σπουδαιότητα, γιατί από την εξέλιξη, τη βαρύτητα και το ρόλο τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η θέση της Ελλάδας στο παγκόσμιο τουριστικό σκηνικό.

Για την ανάδειξη του τουρισμού και την προβολή μιας χώρας χρησιμοποιούνται διάφορα μέσα και πολιτικές, ωστόσο υπάρχουν ορισμένα προβλήματα τα οποία περιορίζουν την τουριστική ανάπτυξη σε ορισμένες χώρες όπως για παράδειγμα η εποχικότητα, η έλλειψη ποιότητας στις τουριστικές υπηρεσίες και η περιορισμένη ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού η οποία οδηγεί και στην έλλειψη κατάλληλων υποδομών.

Η χώρα μας για πολλούς αποτελεί έναν ελκυστικό τουριστικό προορισμό ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες λόγω των πλούσιων φυσικών πόρων που διαθέτει αλλά και του συνδυασμού «ήλιος και θάλασσα».

Ωστόσο η χώρα μας έχει σημαντικά θέματα τα οποία χρίζουν άμεσης αντιμετώπισης προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη ανάπτυξη του τουρισμού.

1.2 Δομή εργασίας

Στη μελέτη αυτή θα προσπαθήσουμε αρχικά να αναλύσουμε τον κλάδο του τουρισμού, παραθέτοντας παράλληλα και κάποια στατιστικά στοιχεία. Στην συνέχεια παρουσιάζεται η τουριστική αγορά της Ελλάδος, τα είδη και οι μορφές του τουρισμού, τα χαρακτηριστικά, πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες του ελληνικού τουρισμού. Ακολουθεί αναφορά στον παγκόσμιο τουρισμό, τη θέση που η Ελλάδα κατέχει παγκοσμίως, τους ανταγωνιστές της, ενώ στο επόμενο κεφάλαιο αναλύονται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και πιο συγκεκριμένα ο οικότουρισμός. Ακολουθεί το κεφάλαιο 6 στο οποίο

περιγράφονται οι επιπτώσεις του τουρισμού τόσο στους φυσικούς πόρους όσο και στις διάφορες περιοχές. Στο κεφάλαιο 7 αναλύεται η απασχόληση στον τουριστικό τομέα, τα χαρακτηριστικά και οι δυνατότητες ενίσχυσης. Το κεφάλαιο 8 ασχολείται με το Μ3ΓΚΘΠΠ9 του τουρισμού και τα αποτελέσματα που αυτό επιφέρει. Στην συνέχεια ακολουθεί μελέτη-έρευνα του Αθηναϊκού τουρισμού κατά την προ-ολυμπιακή και την μετά- ολυμπιακή περίοδο, κάνοντας αναφορά στην επίδραση των Ολυμπιακών Αγώνων και τις προοπτικές για την περίοδο 2008-2012. Στα επόμενα 2 κεφάλαια παρουσιάζονται προβλέψεις και μελλοντικές εκτιμήσεις για τον τουρισμό, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται διάφορα σημαντικά προβλήματα τουριστικής φύσεως μέσα από τα οποία θα προτείνουμε ορισμένες πολιτικές με την υιοθέτηση των οποίων μπορεί η χώρα μας να αναδειχθεί σε ακόμα πιο ελκυστικό τουριστικό προορισμό και να συνεχίσει να προσφέρει ελκυστικές τουριστικές υπηρεσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

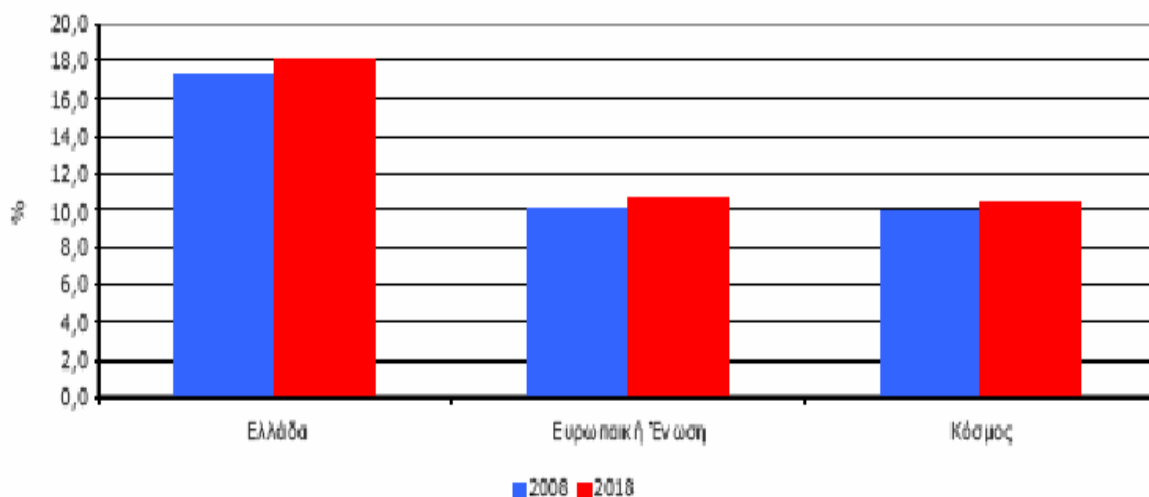
ΚΛΑΔΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ , ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

2.1 Η τουριστική βιομηχανία στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τις νεότερες αναλύσεις του Παγκόσμιου Συμβουλίου Τουρισμού και Ταξιδιών (WTTC) για το έτος 2008 και βάσει της μεθοδολογίας των Δορυφορικών Λογαριασμών του τουρισμού (Travel & Tourism Satellite Accounts), ο τουριστικός και ταξιδιωτικός τομέας κάλυψε το 17,2% (€37,3 δις.) του συνολικού ΑΕΠ της Ελλάδας το 2008, ενώ υπολογίζεται ότι το εν λόγω ποσοστό θα αυξηθεί σε 18,0% (€69,6 δις.) μέχρι το 2018. Σύμφωνα με τον ίδιο φορέα, το 2008 η απασχόληση από το τουριστικό τομέα ανήλθε στο ύψος των 963 χιλ. θέσεων εργασίας (20,9% της συνολικής απασχόλησης), ενώ αναμένεται να φτάσει τις 1.349.000 θέσεις εργασίας το 2018 (21,9% της συνολικής απασχόλησης).

Στο Διάγραμμα 2.1.1 παρουσιάζεται το ποσοστό του ΑΕΠ που καταλαμβάνει ο τουριστικός και ταξιδιωτικός τομέας στην Ελλάδα (2008, πρόβλεψη 2018), σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον υπόλοιπο κόσμο όπως προκύπτει από το WTTC.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Ποσοστό του ΑΕΠ που καταλαμβάνει ο Τουριστικός και Ταξιδιωτικός Τομέας (2008, 2018)

Πηγή: WTTC

Ο τουρισμός είναι ένα πολυδιάστατο οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο , που συμβαίνει όταν τα άτομα αλλάζουν φυσικό περιβάλλον και ρυθμούς ζωής με σκοπό την ικανοποίηση των ψυχοσωματικών και πνευματικών τους αναγκών. Με τον όρο «Τουρισμός» σήμερα νοείται η πολυσύνθετη εκείνη επιχειρηματική δραστηριότητα της μεταφοράς, διαμονής, εξυπηρέτησης και διασκέδασης των τουριστών. Είναι μια τεράστια βιομηχανία, συνισταμένες της οποίας είναι:

- Οι **καταλυματικές μονάδες** π.χ. ξενοδοχεία, μοτέλ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, διαμερίσματα, ξενώνες κλπ.

- Οι **επισιτιστικές μονάδες**, οι οποίες καλύπτουν τις ανάγκες διατροφής των ταξιδιωτών, όπως είναι τα εστιατόρια, οι ταβέρνες, τα μπαρ, τα εστιατόρια γρήγορης εξυπηρέτησης κλπ.
- Οι **επιχειρήσεις μεταφοράς**, οι οποίες καλύπτουν τις ανάγκες μετακίνησης των ταξιδιωτών, όπως είναι οι αεροπορικές και οι ναυτιλιακές εταιρείες, οι εταιρείες μεταφοράς επί χερσαίου εδάφους (τρένα, λεωφορεία).
- Τα **τουριστικά / ταξιδιωτικά γραφεία**. Οι οικονομικές μονάδες που περιλαμβάνονται στο τμήμα αυτό είναι εγκατεστημένες στο σημείο που ξεκινά ο ταξιδιώτης (τόπος προέλευσης) και στον τόπο του προορισμού του. Ο ταξιδιωτικός πράκτορας δίνει απαντήσεις στις ερωτήσεις που ενδεχομένως να έχει ο ταξιδιώτης και ενεργεί για λογαριασμό του όσον αφορά στο σχεδιασμό του ταξιδιού και στις απαραίτητες εκ των προτέρων ενέργειες που πρέπει να γίνουν (π.χ. κράτηση εισιτηρίου και καταλύματος, έκδοση εισιτηρίων και διαβατηρίων, άδειες παραμονής, εξασφάλιση ενοικιαζόμενου αυτοκινήτου, λοιπές μετακινήσεις κλπ.).
- Οι **μονάδες - εγκαταστάσεις αναψυχής**. Ο συγκεκριμένος τομέας αποτελείται από ένα συνδυασμό επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων, π.χ. πάρκα και ειδικά διαμορφωμένοι φυσικοί χώροι για αναψυχή (θεματικά πάρκα, υδροπάρκα, γήπεδα γκολφ), χιονοδρομικά κέντρα, εκδρομές, πολιτιστικές εκδηλώσεις κλπ.
- **Διάφορες άλλες επιχειρήσεις**, οι οποίες ικανοποιούν δευτερεύουσες ανάγκες των ταξιδιωτών, όπως π.χ. καταστήματα που πωλούν διάφορα είδη εθνικού ή τοπικού χαρακτήρα ως αναμνηστικά, καταστήματα φωτογραφικών ειδών και εμφάνισης φιλμ κλπ.
- **Ο κλάδος της διάθεσης τροφίμων**, που περιλαμβάνει την δραστηριότητα των επιχειρήσεων που εστιάζονται στην προετοιμασία και το σερβίρισμα φαγητών και ποτών εκτός οικίας.
- **Ο κλάδος της ενοικίασης αυτοκινήτων**, που περιλαμβάνει μεγάλες διεθνείς και μικρές τοπικές ανεξάρτητες εταιρείες.

Πέραν των προϊόντων και των υπηρεσιών των παραπάνω τομέων, οι τουρίστες κάνουν χρήση αγαθών και υπηρεσιών που κατά κύριο λόγο παρέχονται στους κατοίκους των περιοχών που επισκέπτονται όπως π.χ. ταχυδρομεία, πρακτορεία τύπου, κομμωτήρια, κινηματοθέατρα, καταστήματα πώλησης τροφίμων κλπ.

Οι δύο βασικοί πόλοι του τουριστικού κυκλώματος είναι οι **τουρίστες** και τα **καταλύματα** προς τα οποία πρόκειται να μετακινηθούν. Τα καταλύματα και οι συμπληρωματικές υπηρεσίες διαμορφώνουν το **τουριστικό προϊόν** που προσφέρει ο προορισμός.

Συγκεκριμένα τα πέντε κύρια συστατικά που συνθέτουν το συνολικό **τουριστικό προϊόν** είναι τα εξής :

- 1) Οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι έλξης,
- 2) Οι διευκολύνσεις του τόπου προορισμού, δηλαδή τα καταλύματα, τα εστιατόρια, τα μαγαζιά, τα μέσα μεταφοράς κλπ,

- 3) Η προσπελασιμότητα του τόπου, που σχετίζεται με το πόσο εύκολα, γρήγορα και οικονομικά μπορεί να φτάσει ο τουρίστας στο προορισμό του,
- 4) Η εικόνα του τόπου προορισμού, που εκφράζει τις παραστάσεις που διαμορφώνουν οι άνθρωποι αναφορικά με το τι θα δουν και τι θα κάνουν εκεί που θα πάνε και
- 5) Η τιμή του τουριστικού προϊόντος, δηλαδή το συνολικό κόστος της μετακίνησης, διαμονής, διατροφής και συμμετοχής σε δραστηριότητες.

Οι «μεμονωμένοι» τουρίστες (όσοι ταξιδεύουν εκτός γκρουπ), επιλέγουν οι ίδιοι το κατάλυμα στο οποίο πρόκειται να διαμένουν, οι δε συμπληρωματικές υπηρεσίες επιλέγονται συνήθως κατά τη διάρκεια της παραμονής στον τόπο του προορισμού. Αντίθετα, οι τουρίστες που μετακινούνται ομαδικώς, καταφεύγουν στις υπηρεσίες κάποιου ταξιδιωτικού γραφείου. Ο τουριστικός πράκτορας διαμορφώνει ένα προϊόν γνωστό ως **τουριστικό πακέτο**, το οποίο περιλαμβάνει τις υπηρεσίες μεταφοράς, διαμονής, ημιδιατροφής ή πλήρους διατροφής, ενώ συχνά συμπληρώνεται και με υπηρεσίες ψυχαγωγίας και ξενάγησης. Η ευθύνη της επιλογής των επιμέρους υπηρεσιών που συνθέτουν το πακέτο ανήκει στον τουριστικό πράκτορα, καθώς ο τουρίστας αγοράζει ένα ολοκληρωμένο, αλλά και παράλληλα τυποποιημένο προϊόν και σε συγκεκριμένη τιμή.

Στην τουριστική βιομηχανία, το δίκτυο διανομής μέσω του οποίου, το τουριστικό πακέτο φτάνει στο τελικό καταναλωτή, περιλαμβάνει τους προμηθευτές τουριστικού προϊόντος/υπηρεσίας (αερομεταφορικές, καταλυματικές και άλλες επιχειρήσεις), τους "χονδρέμπορους" ταξιδιωτικών υπηρεσιών, τους ταξιδιωτικούς πράκτορες (τουριστικά γραφεία) που λειτουργούν ως λιανέμποροι και τους πελάτες - ταξιδιώτες. Οι προμηθευτές τουριστικών υπηρεσιών πουλούν τα προϊόντα τους στους "χονδρέμπορους" τουριστικών υπηρεσιών, οι οποίοι τα συνδυάζουν δημιουργώντας τα τουριστικά πακέτα. Αυτά τα πωλούν στους ταξιδιωτικούς πράκτορες, οι οποίοι τα προωθούν στους ταξιδιώτες. Σήμερα πολλοί καθετοποιούν τις δραστηριότητες τους και προσφέρουν απευθείας τα τουριστικά πακέτα στους καταναλωτές μέσω δικών τους τουριστικών γραφείων.

Στη σημερινή εποχή της πλήρους πληροφόρησης, ο τουρίστας δεν είναι πλέον υποχρεωμένος να καταφύγει στις υπηρεσίες κάποιου ταξιδιωτικού γραφείου. Μέσω του διαδικτύου μπορεί να επιλέξει το ξενοδοχείο της αρεσκείας του, το μέσο μεταφοράς που επιθυμεί, καθώς και πλήθος άλλων συμπληρωματικών υπηρεσιών με αποτέλεσμα ο κάθε πελάτης να διαμορφώνει το δικό του τουριστικό πακέτο. Από την άλλη πλευρά, όλο και περισσότερες τουριστικές επιχειρήσεις διατηρούν τις δικές τους ιστοσελίδες και κατά συνέπεια το τουριστικό προϊόν μορφοποιείται και προβάλλεται στον κυβερνοχώρο. Με τον τρόπο αυτό εκτιμάται ότι ενισχύεται ο ρόλος του καταλύματος στην τουριστική βιομηχανία, ενώ ο υποψήφιος τουρίστας αποκτά τη δυνατότητα να επικοινωνεί απ' ευθείας με τους παραγωγούς τουριστικών υπηρεσιών.

2.2 Η ζήτηση του ελληνικού τουρισμού

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης¹ είναι

α) η ετερογένεια, καθώς διαφορετικοί κλάδοι εμπλέκονται στην παραγωγή και διάθεση των προϊόντων που επιδιώκει να καταναλώσει ο τουρίστας,

β) η εποχικότητα, που χαρακτηρίζει σε μεγάλο βαθμό τη ζήτηση για το ελληνικό τουριστικό προϊόν,

γ) η ελαστικότητα (η τουριστική ζήτηση είναι κατά κανόνα ελαστική ως προς το εισόδημα και σχετικώς ανελαστική ως προς την τιμή),

δ) η εναλλακτική της φύση, με την έννοια ότι η ζήτηση για τουρισμό επηρεάζεται από τις πολιτιστικές και τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που επικρατούν σε έναν προορισμό. Η τουριστική ζήτηση διακρίνεται **α)** σε ζήτηση προερχόμενη από τα νοικοκυριά (καταναλωτική ζήτηση, που εκφράζεται με την αγορά μεμονωμένων τουρ. πακέτων) **β)** σε ζήτηση προερχόμενη από το δημόσιο (καταναλωτική και επενδυτική, που σκοπό έχει την παροχή δημόσιων τουριστικών υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση των τουριστών) και **γ)** σε ζήτηση προερχόμενη από τις επιχειρήσεις που ασκούν επιχειρηματικές δραστηριότητες μέσα στο τουρ. κύκλωμα (πρακτορεία ταξιδιών, γραφεία ενοικίασης οχημάτων) και από τις επιχειρήσεις που βρίσκονται εκτός τουριστικού κυκλώματος. Συνολικά η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες επηρεάζεται από πλήθος παραγόντων. Οι πιο σημαντικοί είναι τα δημογραφικά και κοινωνικό-οικονομικά χαρακτηριστικά των τουριστών, τα κίνητρα τους, η χώρα προέλευσής τους, το επίπεδο του εισοδήματος, οι προσδοκίες και η εικόνα που διαμορφώνουν για τον τουριστικό προορισμό και η ικανοποίηση που λαμβάνουν από την αντίστοιχη προσφορά των τουριστικών υπηρεσιών.

Επίσης παράγοντες που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την συνολική ζήτηση προέρχονται και από το συνολικό τουριστικό κύκλωμα, όπως οι τιμές των τουριστικών προϊόντων, ο αριθμός των αφίξεων των τουριστών σε ένα μέρος, ο αριθμός των διανυκτερεύσεων, ο τύπος και οι υπηρεσίες των καταλυμάτων, τα μεταφορικά μέσα αλλά και οικονομικοί παράγοντες όπως η συναλλαγματική ισοτιμία. Μάλιστα σύμφωνα με τον ΗΑΤΤΑ, οι νέες τάσεις της τουριστικής αγοράς και οι συνεχείς εξελίξεις στο τουριστικό κλάδο, όπως η αλλαγή στο καθεστώς των αερομεταφορών, τα νέα κανάλια διανομής και η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών μεταβάλλουν όχι μόνο ποσοτικά αλλά και ποιοτικά την ζήτηση.

Το μέγεθος της τουριστικής κίνησης της χώρας και ειδικότερα το μέγεθος του εισερχόμενου, του εσωτερικού και του εξερχόμενου τουρισμού, διαμορφώνουν τη ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες.

Στη συνέχεια παρατίθενται στατιστικά στοιχεία κυρίως του εισερχόμενου αλλά και του εξερχόμενου τουρισμού.

Μείωση κατά -7,25% παρουσίασε ο αριθμός των αφίξεων των αλλοδαπών τουριστών στη χώρα μας το 2009 σε σχέση με το 2008. Ειδικότερα, όπως φαίνεται από τα στοιχεία της Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε. (πίνακας 2.) το 2009 αφίχθησαν στην Ελλάδα συνολικά 17,3 εκατ. Αλλοδαποί τουρίστες έναντι 18,7 εκατ. το 2008. Θα πρέπει να διευκρινιστεί στο σημείο αυτό ότι στις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών έχουν καταγραφεί και οικονομικοί μετανάστες που διαμένουν στην Ελλάδα και διέρχονται κατά καιρούς από τα σύνορα της χώρας. Οι περισσότεροι εξ αυτών είναι Αλβανοί ο αριθμός αφίξεων των οποίων ανήλθε το 2009 σε 1,8 εκατ. (στοιχεία ΕΣΥΕ).

Πίνακας 2. Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα (2003-2009)

ΕΤΟΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ
2003	14.784.560
2004	14.267.420
2005	15.143.133
2006	17.283.510
2007	18.754.593
2008	18.723.536
2009	17.364.855

Η πλειοψηφία των αλλοδαπών τουριστών που επισκέπτονται τη χώρα μας επιλέγει το αεροπλάνο ως μέσο μεταφοράς και ειδικότερα τις ναυλωμένες πτήσεις. Συγκεκριμένα, το 2009-2010 σύμφωνα με τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα 3.

Πίνακας 3: Αφίξεις μη κατοίκων από το εξωτερικό κατά μέσο μεταφοράς και σταθμό εισόδου: Ιαν - Σεπ 2010						
ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣΟΔΟΥ ΑΦΙΞΕΩΝ ΜΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ		ΙΑΝ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010		ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	
		2009	2010	2010/2009	2009	2010
I. ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ						
		9.258.443	9.196.223	-0,7%	72,9%	71,3%
	1 ΑΘΗΝΩΝ	2.532.443	2.486.339	-1,8%	19,9%	19,3%
	2 ΖΑΚΥΝΘΟΥ	400.498	386.850	-3,4%	3,2%	3,0%
	3 ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1.721.282	1.696.361	-1,4%	13,5%	13,2%
	4 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	712.568	617.806	-13,3%	5,6%	4,8%
	5 ΚΕΡΚΥΡΑΣ	662.664	649.811	-1,9%	5,2%	5,0%
	6 ΚΩ	563.052	626.948	11,3%	4,4%	4,9%
	7 ΡΟΔΟΣ	1.165.938	1.258.402	7,9%	9,2%	9,8%
	8 ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	151.367	161.666	6,8%	1,2%	1,3%
	9 ΧΑΝΙΩΝ	540.394	524.711	-2,9%	4,3%	4,1%
	10 ΛΟΙΠΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	808.237	787.329	-2,6%	6,4%	6,1%
II. ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ						
		41.375	42.718	3,2%	0,3%	0,3%
	1 ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	6.063	8.686	43,3%	0,0%	0,1%
	2 ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΚΤΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	35.312	34.032	-3,6%	0,3%	0,3%
III. ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ						
		882.748	906.447	2,7%	6,9%	7,0%
	1 ΗΓΟΥΜΕΝΝΙΣΤΑΣ	313.113	362.896	15,9%	2,5%	2,8%
	2 ΚΕΡΚΥΡΑΣ	74.961	68.635	-8,4%	0,6%	0,5%
	3 ΠΑΤΡΩΝ	290.923	261.735	-10,0%	2,3%	2,0%
	4 ΛΟΙΠΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	203.751	213.181	4,6%	1,6%	1,7%
IV. ΟΔΙΚΩΣ						
		2.522.426	2.747.909	8,9%	19,9%	21,3%
	1 ΕΥΖΩΝΩΝ(Ν.ΚΙΛΚΙΣ)	739.360	1.250.042	69,1%	5,8%	9,7%
	2 ΚΑΚΚΑΒΙΑΣ(Ν.ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ)	102.681	102.877	0,2%	0,8%	0,8%
	3 ΚΗΠΩΝ (Ν.ΕΒΡΟΥ)	182.163	313.484	72,1%	1,4%	2,4%
	4 ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ	411.531	360.151	-12,5%	3,2%	2,8%
	5 ΟΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΚΤΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	1.086.691	721.355	-33,6%	8,6%	5,6%
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΑΘΜΩΝ		12.704.992	12.893.297	1,5%	100,0%	100,0%

Όπως παρουσιάζεται στον παραπάνω πίνακα το 72,9% του συνολικού αριθμού τουριστών το 2009 έφτασαν στην Ελλάδα ταξιδεύοντας αεροπορικώς ενώ το 2010 το 71,3%. Το 0,3% έφτασε στην Ελλάδα σιδηροδρομικώς και τα 2 έτη, το 19,9% για το 2009 και το 21,3% για το 2010 οδικώς. Τέλος

Το 6,9% το 2009 και 7% το 2010 ταξίδεψε θαλασσίως.

Οι αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών στην χώρα κατά σταθμό εισόδου αλλά και κατά μήνα, παρουσιάζονται στους πίνακες 4 και 5.

Πίνακας 4 Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά μήνα (2006-2010)

ΜΗΝΑΣ	2006	2007	2008	2009	2010
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	479.702	804.382	850.478	830.222	710.366
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	372.637	638.007	752.003	452.331	402.385
ΜΑΡΤΙΟΣ	555.735	659.646	698.425	517.256	458.145
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	940.513	1.080.147	1.003.188	983.474	908.455
ΜΑΙΟΣ	1.756.644	1.883.915	2.567.156	1.513.512	1.218.456
ΙΟΥΝΙΟΣ	2.126.165	2.312.456	2.545.365	1.717.527	1.515.654
ΙΟΥΛΙΟΣ	2.796.005	2.865.676	2.985.311	2.246.527	1.851.366
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	2.733.292	3.015.094	3.219.635	2.518.361	2.248.632
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	2.129.372	1.551.215	1.236.556	1.112.552	1.024.863
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	1.151.343	1.202.803	1.255.365	1.003.668	900.500
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	416.730	774.455	750.345	594.266	436.478
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	500.072	547.001	524.773	315.667	256.915
ΣΥΝΟΛΟ	15.958.210	17.334.797	18.388.600	13.805.363	11.932.215

Όπως φαίνεται στον πίνακα 4 από το 2006 μέχρι το 2008 υπάρχει ανοδική τάση αφίξεων αλλοδαπών τουριστών ειδικότερα τους μήνες Ιούνιο, Ιούλιο και Αύγουστο που φτάνει μέχρι και 18.388.600 εκατομμύρια. Ενώ από το 2008 μέχρι το 2010 παρατηρείται κατακόρυφη πτώση αφίξεων φτάνοντας στα 11.932.215 εκατομμύρια με ποσοστιαία μεταβολή -35,11%.

Στον πίνακα 5 παρουσιάζεται η εξέλιξη των τουριστικών εσόδων για την περίοδο 2003-2010 Πίνακας 5
Ύψος τουριστικών εσόδων (2003-2010)

ΕΤΟΣ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ (εκατ.€)	ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ (%)
2003	9495,3	-
2004	10347,8	8,53
2005	10729,5	3,82
2006	10729,5	0,00
2007	11319,2	5,90
2008	11635,9	3,17
2009	10369,1	-12,67
2010	8952,6	-14,17

Όπως προκύπτει από τα συγκεκριμένα στοιχεία, τα τουριστικά έσοδα παρουσίασαν μείωση τα έτη 2009 και 2010 που άγγιξε το -14,17%.

Οι δύο σημαντικότερες αγορές για το ελληνικό τουριστικό προϊόν κατά τα τελευταία χρόνια, είναι το Ην. Βασίλειο και η Γερμανία (πίνακας 6-11).

Πίνακας 6 Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ανά χώρα προέλευσης (2000-2007)

Πίνακας 6: Αφίξεις μη κατοίκων από το εξωτερικό κατά χώρα προέλευσης: Ιαν- Σεπ 2010					
ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΜΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	ΙΑΝ-ΣΕΠΤ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010/2009	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	
	2009	2010		2009	2010
ΕΥΡΩΠΗ	11.620.957	11.515.666	-0,9	31,5%	89,3%
ΧΩΡΕΣ ΕΕ	9.319.881	8.829.238	-5,3	73,4%	68,5%
ΑΥΣΡΙΑ	320.337	318.179	-0,7	2,5%	2,5%
ΒΕΛΓΙΟ	294.728	304.687	3,4	2,3%	2,4%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	522.448	520.322	-0,4	4,1%	4,0%
ΓΑΛΛΙΑ	851.190	762.699	-10,4	6,7%	5,9%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.907.371	1.654.799	-13,2	15,0%	12,8%
ΔΑΝΙΑ	244.298	205.923	-15,7	1,9%	1,6%
ΕΣΤΟΝΙΑ	18.232	12.509	-31,4	0,1%	0,1%
ΗΝ.ΒΑΣΙΛΕΙΟ	1.861.262	1.564.636	-15,9	14,6%	12,1%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	69.064	62.924	-8,9	0,5%	0,5%
ΙΣΠΑΝΙΑ	142.509	133.805	-6,1	1,1%	1,0%
ΙΤΑΛΙΑ	861.924	798.936	-7,3	6,8%	6,2%
ΚΥΠΡΟΣ	327.582	461.501	40,9	2,6%	3,6%
ΛΕΤΟΝΙΑ	8.202	20.059	144,6	0,1%	0,2%
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	30.726	13.427	-56,3	0,2%	0,1%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	21.808	16.618	-23,8	0,2%	0,1%
ΜΑΛΤΑ	4.367	9.380	114,8	0,0%	0,1%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	519.947	463.355	-10,9	4,1%	3,6%
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	64.271	101.697	58,2	0,5%	0,8%
ΠΟΛΩΝΙΑ	189.324	377.738	99,5	1,5%	2,9%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	11.082	16.952	53,0	0,1%	0,1%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	255.211	212.849	-16,6	2,0%	1,7%
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	44.297	48.120	8,6	0,3%	0,4%
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	44.964	36.381	-19,1	0,4%	0,3%
ΣΟΥΗΔΙΑ	314.544	243.934	-22,4	2,5%	1,9%
ΤΣΕΧΙΑ	254.335	284.981	12,0	2,0%	2,2%

ΦΙΛΑΝΔΙΑ	135.858	182.827	34,6	1,1%	1,4%
ΑΛΒΑΝΙΑ	158.189	170.285	7,6	1,2%	1,3%
ΕΛΒΕΤΙΑ	299.842	224.149	-25,2	2,4%	1,7%
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	287.665	165.664	-42,4	2,3%	1,3%
ΙΣΛΑΝΔΙΑ	2.960	0	-100,0	0,0%	0,0%
ΡΩΣΙΑ	251.279	415.298	65,3	2,0%	3,2%
ΣΕΡΒΙΑ- ΜΑΒΡΟΒΟΥΝΙΟ	418.533	688.005	64,4	3,3%	5,3%
ΛΟΙΠΕΣΧΩΡΕΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	882.608	1.023.027	15,9	6,9%	7,9%

Πίνακας 7: Αφίξεις μη κατοίκων από το εξωτερικό κατά χώρα προέλευσης: Ιαν- Σεπ 2010

ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΜΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	ΙΑΝ-ΣΕΠΤ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010/2009	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	
	2009	2010		2009	2010
ΑΣΙΑ	308.832	689.696	123,3	2,4%	5,3%
ΙΑΠΩΝΙΑ	6.416	8.437	31,5	0,1%	0,1%
ΙΡΑΝ	1.647	7.363	347,1	0,0%	0,1%
ΙΣΡΑΗΛ	69.693	171.823	146,5	0,5%	1,3%
ΚΙΝΑ	5.915	10.834	83,2	0,0%	0,1%
ΛΙΒΑΝΟΣ ΣΥΡΙΑ	10.757	3.670	-65,9	0,1%	0,0%
ΝΕΑ ΚΟΡΕΑ	4.181	6.636	58,7	0,0%	0,1%
ΤΟΥΡΚΙΑ	171.845	422.497	145,9	1,4%	3,3%
ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ Μ.ΑΝΑΤΟΛΗΣ	20.693	22.697	9,7	0,2%	0,2%
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ ΑΣΙΑΣ	17.685	35.739	102,1	0,1%	0,3%

Πίνακας 8: Αφίξεις μη κατοίκων από το εξωτερικό κατά χώρα προέλευσης: Ιαν- Σεπ 2010

ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΜΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	ΙΑΝ-ΣΕΠΤ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010/2009	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	
	2009	2010		2009	2010
ΑΦΡΙΚΗ	32.337	37.327	15,4	0,3%	0,3%
ΑΙΓΥΠΤΟΣ-ΣΟΥΔΑΝ	9.502	15.129	59,2	0,1%	0,1%
Ν.ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	19.828	16.094	-18,8	0,2%	0,1%
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ ΑΦΡΙΚΗΣ	3.007	6.104	103,0	0,0%	0,0%

Πίνακας 9: Αφίξεις μη κατοίκων από το εξωτερικό κατά χώρα προέλευσης: Ιαν- Σεπ 2010

ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΜΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	ΙΑΝ-ΣΕΠΤ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010/2009	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	
	2009	2010		2009	2010
ΑΜΕΡΙΚΗ	600.901	543.396	-9,6	4,7%	4,2%
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	12.030	13.869	15,3	0,1%	0,1%
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	23.551	24.403	3,6	0,2%	0,2%
ΜΕΞΙΚΟ	7.912	6.357	-19,7	0,1%	0,0%
ΗΠΑ	433.909	392.783	-9,5	3,4%	3,0%
ΚΑΝΑΔΑΣ	110.379	90.171	-18,3	0,9%	0,7%
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	13.120	15.813	20,5	0,1%	0,1%

Πίνακας 10: Αφίξεις μη κατοίκων από το εξωτερικό κατά χώρα προέλευσης: Ιαν- Σεπ 2010

ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΜΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	ΙΑΝ-ΣΕΠΤ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010/2009	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	
	2009	2010		2009	2010
ΩΚΕΑΝΙΑ	133.956	107.212	-20,0	1,1%	0,8%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	110.487	93.283	-15,6	0,9%	0,7%
ΛΟΙΠΕΣ ΩΚΕΑΝΙΑΣ	23.469	13.929	-40,6	0,2%	0,1%

ΠΙΝΑΚΑΣ 11. ΣΥΝΟΛΑ ΠΙΝΑΚΩΝ 6-10

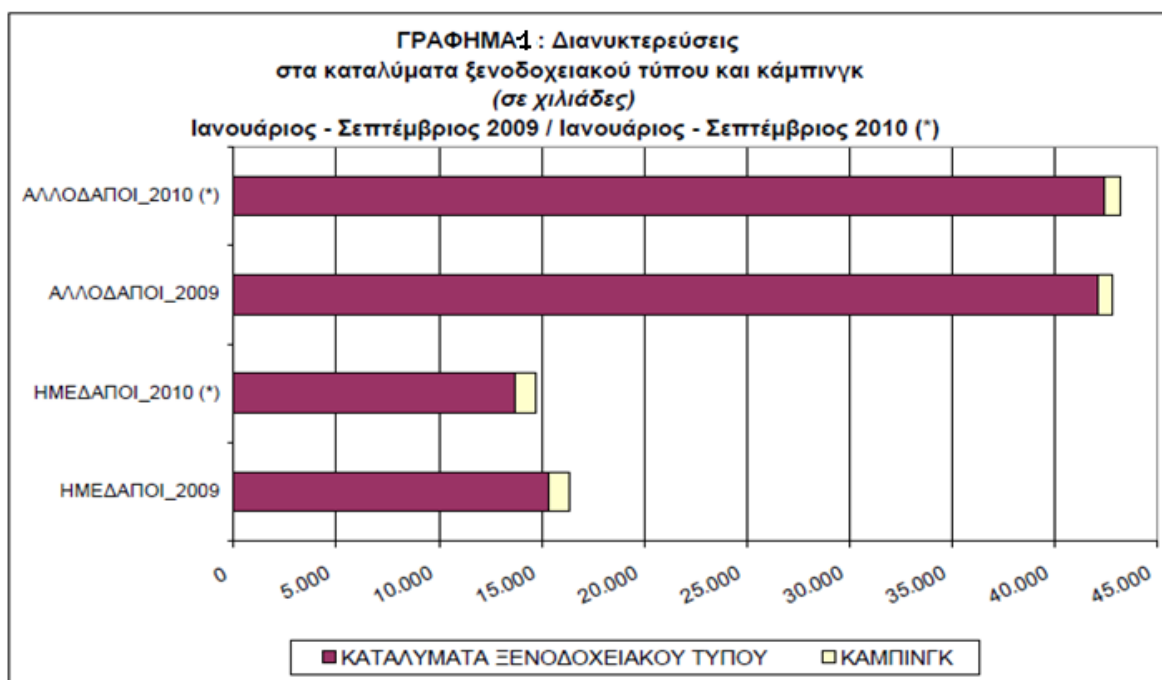
ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΜΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	ΙΑΝ-ΣΕΠΤ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010/2009	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	
	2009	2010		2009	2010
ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΙΞΕΩΝ ΜΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	12.696.983	12.893.297	1,5	99,9%	100,0%
ΜΗ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΙΜΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΩΝ	8.009	-	-100,0	0,1%	0,0%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	12.704.992	12.893.297	1,5	100,0%	100,0%

Συγκεκριμένα το 2010 στη χώρα μας αφίχθησαν 1.861.262 Βρετανοί και 1.907.371 Γερμανοί τουρίστες καταλαμβάνοντας από κοινού μερίδιο 24,9% επί του συνόλου των αφίξεων. Οι χώρες της Ε.Ε. (συμπεριλαμβάνοντας την Βουλγαρία και τη Ρουμανία από το 2010) κάλυψαν το 74,2% των συνολικών αφίξεων (πίνακες 6-11).

ΠΙΝΑΚΑΣ 12. ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΝΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΧΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ 2009-2010			
ΗΠΕΙΡΟΙ	ΕΤΟΣ		ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
	2009	2010	2010/2009
ΕΥΡΩΠΗ	11620957	11515666	-0,91
ΑΣΙΑ	308832	689696	123,32
ΑΦΡΙΚΗ	32337	37327	15,43
ΑΜΕΡΙΚΗ	600901	543396	-9,57
ΩΚΕΑΝΙΑ	133956	107212	-19,96
ΣΥΝΟΛΟ	12696983	12893297	1,55

2.2.1 Διανυκτερεύσεις στα Ξενοδοχειακά Καταλύματα

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του γραφήματος 1, αύξηση κατά 1,4% παρουσιάζουν οι συνολικές διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών στα διάφορα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ της χώρας το 2010 σε σχέση με το 2009. Ενώ παρατηρείται μείωση 2,5% περίπου στις συνολικές διανυκτερεύσεις των ημεδαπών. Οι αλλοδαποί τουρίστες αποτελούν τη βασικότερη κατηγορία πελατών των ελληνικών ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, καθώς αντιπροσωπεύουν το 74% των συνολικών διανυκτερεύσεων για το 2010 (γράφημα 1).

(*) Τα στοιχεία για το έτος 2010 είναι προσωρινά και προέρχονται από εκτιμήσεις

ΠΙΝΑΚΑΣ 13. ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΚΛΙΝΩΝ		
ΜΗΝΑΣ	2009	2010
ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΟΔΟΥ	54,8	55,3
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	22,5	34,6
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	25,9	27,3
ΜΑΡΤΙΟΣ	27,8	27,4
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	27,3	27,8
ΜΑΙΟΣ	43	43,7
ΙΟΥΝΙΟΣ	58,3	56,9
ΙΟΥΛΙΟΣ	69,5	71,3
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	75	76,8
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	61,2	63,3

Από πλευράς πληρότητας κλινών ανά μήνα (πίνακας 13), έντονος είναι ο παράγων της εποχικότητας, καθώς οι μήνες Ιούλιος, Αύγουστος και Σεπτέμβριος συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη ζήτηση του συνόλου των διανυκτερεύσεων για τα έτη 2009-2010.

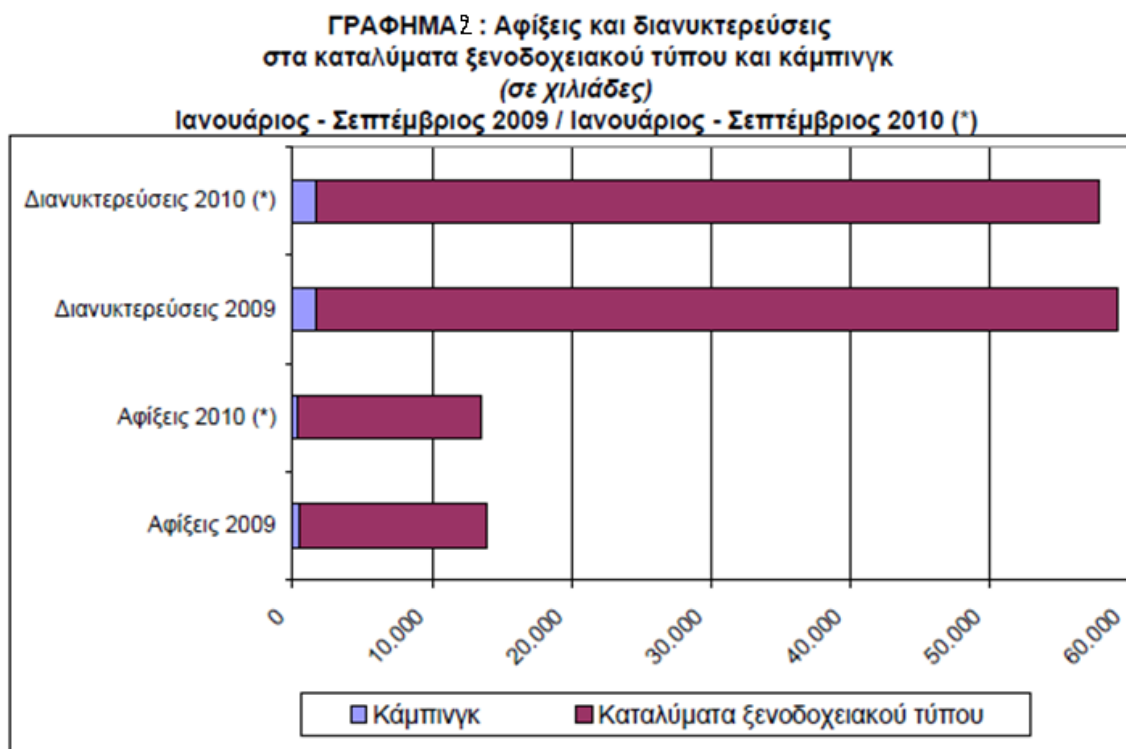
ΠΙΝΑΚΑΣ 14. ΑΦΙΞΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΕ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2010									
ΜΗΝΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ			ΗΜΕΔΑΠΟΙ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ		
	2009	2010	ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%)	2009	2010	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	2009	2010	ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%)
ΣΥΝΟΛΟ	13553472	12219828	-2,5%	5908036	5438832	-7,9%	7645436	7780996	1,8%
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	534051	534774	0,1%	427714	423554	-1,0%	106337	111220	4,6%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	580090	550836	-5,0%	461008	424005	-8,0%	119082	126831	6,5%
ΜΑΡΤΙΟΣ	711174	681832	-4,1%	498819	456250	-8,5%	212355	225582	6,2%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	1052784	1018449	-3,3%	592135	583828	-1,4%	460649	434621	-5,7%
ΜΑΙΟΣ	1686603	1610102	-4,5%	609964	53449	-12,4%	1076639	1075693	-0,1%
ΙΟΥΝΙΟΣ	2002404	1896873	-5,3%	701320	585140	-16,6%	1301084	1311733	0,8%
ΙΟΥΛΙΟΣ	2421688	2428339	0,3%	923859	851575	-7,8%	1497829	1576764	5,3%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	2597582	2543169	-2,1%	1030425	947181	-8,1%	1567157	1595988	1,8%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	1967096	1955454	-0,6%	662792	632890	-4,5%	1304304	1322564	1,4%

Από τον πίνακα 14 παρατηρούμε ότι οι αφίξεις των ημεδαπών σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου μειώνονται κατά 7,9% τα έτη 2009-2010 ενώ αντίθετα η αφίξεις των αλλοδαπών αυξάνονται κατά 1,8%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15. ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΕ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2009-2010									
ΜΗΝΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ			ΗΜΕΔΑΠΟΙ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ		
	2009	2010	ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%)	2009	2010	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	2009	2010	ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%)
ΣΥΝΟΛΟ	57458709	56195269	-2,2%	15372624	13735963	-10,6%	42086085	42459306	0,9%
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	1081282	1099135	1,7%	829378	836826	0,9%	251904	262309	4,1%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	1130878	1101576	-2,6%	841599	798134	-5,2%	289273	303442	4,9%
ΜΑΡΤΙΟΣ	1462408	1387435	-5,1%	976344	881679	-9,7%	486064	505756	4,1%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	2687832	2418010	-10,0%	1286126	1207040	-6,1%	1401706	1210970	-13,6%
ΜΑΙΟΣ	6423033	6222122	-3,1%	1219235	1048547	-14,0%	5203798	5173575	-0,6%
ΙΟΥΝΙΟΣ	9440125	8979198	-4,9%	1680182	1328843	-20,9%	7759943	7650355	-1,4%
ΙΟΥΛΙΟΣ	12269657	12281744	0,1%	2972537	2581929	-13,1%	9297120	9699815	4,3%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	13567511	13463293	-0,8%	3806663	3478334	-8,6%	9760848	9984959	2,3%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	9395989	9242756	-1,6%	1760560	1574631	-10,6%	7635429	7668125	0,4%

Από τον πίνακα 15 παρατηρούμε ότι οι διανυκτερεύσεις των ημεδαπών σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου για το διάστημα 2009-2010 μειώνονται κατά 10,6% ενώ των αλλοδαπών αυξάνονται κατά 0,9%.

Στο γράφημα 2 φαίνονται συνολικά οι αφίξεις και οι διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ

(*) Τα στοιχεία για το έτος 2010 είναι προσωρινά και προέρχονται από εκτιμήσεις

2.3 ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Σύμφωνα με τη Στατιστική Ταξινόμηση των Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας (ΣΤΑΚΟΔ), ο κλάδος των τουριστικών - ταξιδιωτικών γραφείων κατατάσσεται στον κωδικό 633.0 («Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων και επιχειρήσεων οργανωμένων εκδρομών, τουριστικής βοήθειας»). Με βάση τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. (Διεύθυνση Απογραφών - Μητρώο Επιχειρήσεων), τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά στον πίνακα 15 του παρόντος κεφαλαίου, το 2009 καταμετρήθηκαν στο συγκεκριμένο κλάδο 3.408 επιχειρήσεις με συνολικό κύκλο εργασιών €1139,01 εκατ. Οι περισσότερες από τις εταιρείες αυτές και συγκεκριμένα 1.272 (μερίδιο 37,32%) εδρεύουν στο νομό Αττικής, ενώ 302 εδρεύουν στη Θεσσαλονίκη.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η κατανομή των επιχειρήσεων του κλάδου με βάση τη νομική τους μορφή (πίνακας 15). Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2009, επί συνόλου 3.408 επιχειρήσεων, οι περισσότερες και συγκεκριμένα 1.807 είναι προσωπικές επιχειρήσεις, 614 είναι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης και 460 ομόρρυθμες εταιρείες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15. Αριθμός επιχειρήσεων και η νομική τους μορφή.

ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ		
	2007	2008	2009
ΑΝΩΝΥΜΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ	324	322	352
ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	600	601	614
ΟΜΟΡΡΥΘΜΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	430	451	460
ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	110	122	132
ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	1814	1800	1807
Άλλες	31	37	43
ΣΥΝΟΛΟ	3309	3333	3408

ΠΙΝΑΚΑΣ 16. Κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων.

ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ		
	2007	2008	2009
ΑΝΩΝΥΜΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ	557,43	526,39	420,3
ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	295,15	310,61	312,57
ΟΜΟΡΡΥΘΜΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	106,27	103,23	102,21
ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	25,83	40,72	57,36
ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	222,13	226,63	227,32
Άλλες	12,91	15,5	19,25
ΣΥΝΟΛΟ	1286,41	1223,08	1139,01

Αναφορικά με τις ανώνυμες εταιρείες που λειτουργούν στον κλάδο, προκύπτει ότι αυτές καλύπτουν το 10,3% μόνο του πλήθους των καταγεγραμμένων επιχειρήσεων, ωστόσο (βάση τζίρου του 2008, για το οποίο υπάρχουν και διαθέσιμα στοιχεία) πραγματοποιούν το 43,0% του συνολικού κύκλου εργασιών του κλάδου.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο κύκλος εργασιών που αναφέρεται στον προαναφερόμενο πίνακα αφορά το σύνολο των δραστηριοτήτων των εταιρειών και όχι μόνο τις εξεταζόμενες υπηρεσίες. Στον πίνακα 17 παρουσιάζεται η γεωγραφική κατανομή των τουριστικών - ταξιδιωτικών γραφείων της χώρας σύμφωνα με απογραφικά στοιχεία του Συνδέσμου των εν Ελλάδι Τουριστικών & Ταξιδιωτικών Γραφείων (ΗΑΤΤΑ)² για το 2009. Από τα στοιχεία του εν λόγω

²

Ο ΗΑΤΤΑ αποτελεί πανελλήνιο κλαδικό όργανο με εκπροσώπηση και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, εκπροσωπεί δε τις ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις από το 1927 οπότε και ιδρύθηκε. Τα 1.500 μέλη του απασχολούν περίπου 18.000 εργαζόμενους και οι αρμοδιότητές του συνίστανται στο να εκπροσωπεί τον κλάδο και τα συμφέροντά του σε όλες τις οικονομικές, νομικές, θεσμικές και διαρθρωτικές αλλαγές που τον αφορούν. Επίσης μέσα στο 2006, συγκροτήθηκε σε σώμα το πρώτο Εθνικό Συμβούλιο και τα Περιφερειακά Συμβούλια του ΗΑΤΤΑ, μέσω των οποίων μπορεί πλέον να παρεμβαίνει και στα τουριστικά δρώμενα της περιφέρειας.

πίνακα, προκύπτει ότι το 2009 λειτουργούσαν σε ολόκληρη τη χώρα 3.966 τουριστικά γραφεία, εκ των οποίων ο μεγαλύτερος αριθμός ήταν συγκεντρωμένος στην Αττική (1.450 γραφεία, μερίδιο 36,5%). Ακολουθεί, η περιφέρεια της Μακεδονίας - Θράκης (773 γραφεία, μερίδιο 19,4%) και της Κρήτης (353 γραφεία, μερίδιο 8,9%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 17. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ – ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ-ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ 2009	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΡΑΦΕΙΩΝ
ΑΤΤΙΚΗ	1450
ΚΡΗΤΗ	353
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	210
ΗΠΕΙΡΟΣ	91
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	773
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	37
ΝΗΣΙΑ ΙΟΝΙΟΥ	303
ΣΠΟΡΑΔΕΣ	37
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	259
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	217
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	236
ΣΥΝΟΛΟ	3966

Ωστόσο, στον παραπάνω συνολικό αριθμό θα πρέπει να συνυπολογισθούν και άλλα 250- 300 σημεία πώλησης τα οποία βρίσκονται σε τουριστικές περιοχές και λειτουργούν σε εποχιακή βάση από δύο έως πέντε μήνες το χρόνο. Σύμφωνα με νεότερα στοιχεία του συνδέσμου, το Μάρτιο του 2010 ο αριθμός των τουριστικών γραφείων σε ολόκληρη τη χώρα ανήρχετο σε 4.050.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι, σύμφωνα με παράγοντες του κλάδου, σε ολόκληρη τη χώρα λειτουργεί και σημαντικός αριθμός γραφείων γενικού τουρισμού τα οποία δεν είναι εφοδιασμένα με το ειδικό σήμα του Ε.Ο.Τ. Τα συγκεκριμένα γραφεία, είναι διάσπαρτα σε διάφορες τουριστικές περιοχές της επικράτειας και λειτουργούν κατά τη θερινή περίοδο προσφέροντας συνήθως υπηρεσίες εσωτερικού τουρισμού, λειτουργώντας ως υπεργολάβοι μεγαλύτερων ταξιδιωτικών γραφείων

Όσον αφορά το συνοπτικό ισοζύγιο των ταξιδιωτικών υπηρεσιών πίνακας 18 το έτος 2009 η μεν τουριστικές εισπράξεις ανήλθαν σε 10.400,2 εκατ.€ μείωση 10,61% , η δε τουριστικές πληρωμές σε 2424,6 εκατ.€ μείωση 9,5%. Κατά συνέπεια το ισοζύγιο για το 2009 εμφανίζεται μειωμένο κατά 10,95% σε σχέση με το 2008.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (σε εκατ. ευρώ)

ΕΤΟΣ	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ
2003	9.495,3	2.136,0	7.359,3
2004	10.347,8	2.310,4	8.037,4
2005	10.729,5	2.445,7	8.283,8
2006	11.356,7	2.382,8	8.973,9
2007	11.319,2	2.485,7	8.833,5
2008	11.635,9	2.679,2	8.956,7
2009	10.400,2	2.424,6	7.975,6

Η προσφορά του ελληνικού τουρισμού

Η τουριστική προσφορά μας πρέπει να εμπλουτισθεί. Νέα προϊόντα είναι το ζητούμενο. Τα προϊόντα αυτά δεν θα προέλθουν βέβαια από γενικόλογες φιλολογίες περί εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την παράθεση επιθετικών προσδιορισμών που λήγουν σε -ικός. Θα προέλθουν από συστηματική μελέτη της ανταγωνιστικότητας και της ελκυστικότητας που μπορεί να έχουν στις διεθνείς αγορές, σε συνδυασμό με αυτά που προσφέρει ο ανταγωνισμός. Τα νέα προϊόντα δημιουργούν χαρτοφυλάκιο, το οποίο οφείλουν να διαχειρίζονται επαγγελματίες και όχι επιτροπές και συμβούλια. Τα νέα προϊόντα βασίζονται στην πρώτη ύλη βέβαια. Η πρώτη ύλη, η τουριστική πρώτη ύλη, υπάρχει με το παραπάνω στη χώρα μας και είναι εξαιρετικής ποιότητας. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες απέδειξαν ότι υπάρχουν και ικανότητες. Μένει λοιπόν το όραμα και η διάθεση για συστηματική, στοχευόμενη προσπάθεια. Επειδή τα προηγούμενα ακούγονται ίσως λίγο θεωρητικά, ας πάμε στην πράξη, και ας εστιάσουμε την προσοχή μας στην εμπειρία που αποκομίζει ο κάθε επισκέπτης της χώρας μας: η εμπειρία αυτή είναι η συνολική εμπειρία του προορισμού που τον φιλοξενεί. Έχει πολλές φορές επισημανθεί πόσο καίριος είναι ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε ότι αφορά την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος σε επίπεδο προορισμού.

Το περιβάλλον μέσα στο οποίο καλούνται να ζήσουν, να κινηθούν και να ψυχαγωγηθούν οι επισκέπτες μας διαμορφώνεται και συντηρείται με ευθύνη κατά κύριο λόγο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Στον τομέα αυτό, και παρά τις φωτεινές εξαιρέσεις, εξακολουθεί να καταγράφεται μια από τις πιο σοβαρές παθογένειες της τουριστικής μας προσφοράς.

Δυνατότητες προσφοράς

Μια αύξηση της εξωτερικής ζήτησης για το ελληνικό τουριστικό προϊόν με μέσο ετήσιο ρυθμό 3,1% κατά την περίοδο 2000 - 2020, θα καταφέρει να οδηγήσει σε μια ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και σε μια σημαντική αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητας του τομέα.

Ωστόσο για να είναι η παραπάνω πεποίθηση εφικτή θα πρέπει να υπάρξει χρηματοδότηση των αναγκαίων επενδύσεων σε καταλύματα και λοιπούς κλάδους παραγωγής που υπηρετούν τον τουρισμό - ενόψει της μεγάλης συγκέντρωσης της τουριστικής δραστηριότητας σε ορισμένες περιοχές.

Οι περιοχές αυτές θα είναι δύσκολο να ανταποκριθούν σε μια έντονη τουριστική ζήτηση η οποία θα οδηγήσει σε πληθυσμιακή πίεση και για τον λόγο αυτό είναι αναγκαία η αύξηση της παραγωγικής ικανότητας του τουριστικού τομέα.

Ορισμένοι παράγοντες που θα βοηθήσουν στην τουριστική ανάπτυξη είναι:

- Το πρότυπο εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας.
- Οι δυνατότητες αύξησης του τουρισμού πόλεων - χειμερινού τουρισμού, που αποτελεί κατά βάση υποπερίπτωση του παραπάνω παράγοντα.
- Η ύπαρξη αναξιοποίητων τουριστικών περιοχών και οι δυνατότητες αυτών ως πόλων έλξης τουριστών μέσω της δημιουργίας υποδομών
- Τα περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης των ήδη τουριστικώς ανεπτυγμένων περιοχών.

Εποχικότητα - Χειμερινός Τουρισμός

Η δυνατότητα επιμήκυνσης του εποχικού προτύπου με αύξηση του ποσοστού των τουριστών όλο τον χρόνο δεν είναι δύσκολο να επιτευχθεί αρκεί να δημιουργηθούν οι κατάλληλες υποδομές.

Οι δυνατότητες μείωσης της εποχικότητας με ενίσχυση της ενδιάμεσης περιόδου δεν παρέχει μεγάλες και αξιόπιστες δυνατότητες αλλά μπορεί να επιτευχθεί. Χωρίς να απορρίπτεται η δυνατότητα αύξησης του μεριδίου του τουρισμού στην ενδιάμεση περίοδο θα πρέπει να αναγνωρισθεί η ύπαρξη ορισμένων δυσκολιών που θα πρέπει να υπερνικηθούν.

Η Ελλάδα έχει την δυνατότητα να αναπτύξει τον χειμερινό τουρισμό καθότι διαθέτει τους πόρους και συνεπώς και τις βάσεις. Ωστόσο απουσιάζει ο προγραμματισμός και οι τουριστικές πολιτικές με αποτέλεσμα να έχει μερίδιο χειμερινού τουρισμού πολύ μικρό σε σχέση με άλλες χώρες.

Η απόσταση από τις άλλες χώρες είναι τόσο μεγάλη, ώστε να προΐδεάζει για ύπαρξη μεγάλου περιθωρίου αύξησης του χειμερινού μεριδίου.

Η εικόνα που παρουσιάζει η χώρα μας είναι η εξής:

1) Σε σημαντικό ποσοστό, ο χειμερινός τουρισμός αποτελεί κατά κύριο λόγο βραχείας διάρκειας διακοπές συνεπώς, το κόστος διακίνησης παίζει σημαντικό ρόλο. Η απόσταση μεταξύ τόπου προέλευσης και τόπου προορισμού προσδιορίζει το μέσο μεταφοράς και, φυσικά, το κόστος διακίνησης γεγονός που εξηγεί σε μεγάλο βαθμό την υστέρηση του χειμερινού τουρισμού στην Ελλάδα.

Είναι γεγονός ότι οι χώρες με υψηλά ποσοστά χειμερινού τουρισμού είναι προσβάσιμες οδικώς για βραχείας διάρκειας διακοπές με αποτέλεσμα η απόσταση και το κόστος διακίνησης, σε συνδυασμό με

την διάρκεια διακοπών να αποτελούν σημαντικό ρόλο στο σχετικό μέγεθος του χειμερινού αλλοδαπού τουρισμού στην Ελλάδα.

2) Προς το παρόν δεν υπάρχουν δυνατότητες περιορισμού του παραπάνω παράγοντα αφού η γειτονική από άποψη προέλευσης τουριστών ενδοχώρα δεν είναι ακόμα σε θέση να παίζει τέτοιο ρόλο.

3) Το είδος των τουριστικών δραστηριοτήτων που θα βοηθούσε στην αύξηση του μεριδίου του χειμερινού τουρισμού στην Ελλάδα δεν έχει ακόμα μελετηθεί. Για παράδειγμα ο τουρισμός των ατόμων που εμπίπτουν στην καλούμενη τρίτη ηλικία, ο τουρισμός αναψυχής και περιηγήσεως δεν έχει χρονικούς περιορισμούς, διότι τα άτομα αυτά έχουν αποχωρήσει από την αγορά εργασίας και θα μπορούσαν να ταξιδέψουν όλο τον χρόνο. Επίσης ο χιονοδρομικός ή ορειβατικός τουρισμός είναι κατεξοχήν χειμερινές δραστηριότητες που μπορούν να βοηθήσουν.

Ο ρόλος των ειδικών υποδομών, στον οποίο γίνεται συχνή αναφορά, δεν έχει την σπουδαιότητα που του αποδίδεται. Συνεπώς, αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει ο χειμερινός τουρισμός δεν έχουν ακόμα αξιοποιηθεί επαρκώς ώστε να αλλάξουν την εικόνα, χωρίς όμως να την καταστήσουν εφάμιλλη των αντίστοιχων ανταγωνιστριών χωρών. (Παυλόπουλος, Π., 2001) ³

---

³ Παυλόπουλος, Π., 2001, «Θέματα Οικονομικής και Τουριστικής Πολιτικής», Αθήνα: Ειδικές Εκδόσεις ΙΤΕΠ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ, 1981) ορίζει τον Τουρισμό ως μια δραστηριότητα που περιλαμβάνει κάθε είδους μετακινήσεις, είτε διαμέσω διεθνών συνόρων (αλλοδαπός) είτε όχι (ημεδαπός), για πάνω από 24 ώρες και για διάφορους λόγους, στους οποίους δεν συμπεριλαμβάνονται λόγοι μετανάστευσης και τακτικής ημερήσιας απασχόλησης. Ο ανωτέρω ορισμός καθορίζει την τουριστική δραστηριότητα με βάση τη συγκυριακή μετακίνηση των ανθρώπων. Στο παρελθόν, μια στενότερη αστική θεώρηση περιόριζε την έννοια του Τουρισμού σε μετακινήσεις και δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου.

Υπό το πρίσμα μιας σύγχρονης θεώρησης ο τουρισμός δεν αντικατοπτρίζεται ως μια μεμονωμένη δραστηριότητα αλλά ως ένα πλέγμα δραστηριοτήτων με κύριες αυτές της διαμονής, της εστίασης, της μετακίνησης, της ψυχαγωγίας και των γενικών και εξειδικευμένων υπηρεσιών. Θεωρείται ως σύμπλεγμα στενά αλληλοεξαρτώμενων οικονομικών κλάδων που συμμετέχουν στην παραγωγή του τουριστικού προϊόντος. Αυτή η διεύρυνση προάγει τη στήριξη της άποψης ότι η βιομηχανία ταξιδίων και Τουρισμού είναι η μεγαλύτερη και η πιο δυναμική βιομηχανία, αποτελούσα την κύρια πηγή δημιουργίας εσόδων, απασχόλησης, ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα και των υποδομών (άποψη του ΠΟΤ - 1997).

Η Ελλάδα, από τα πρώτα κιόλας μεταπολεμικά χρόνια, βρίσκεται ανάμεσα στις πιο τουριστικές χώρες της Ευρώπης. Οι διεθνείς αφίξεις τουριστών από σχεδόν ανύπαρκτες το έτος 1950, φθάνουν τα 13 εκατομμύρια το έτος 2001 και υπολογίζεται ότι θα φθάσουν τα 15 εκατομμύρια μέχρι το έτος 2010. Στοιχεία από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού φανερώνουν ρυθμούς μεταβολής ανά δεκαετία που αγγίζουν το 1098% για την δεκαετία 1950-1960, το 302% για την δεκαετία 1960-1970, το 227% για την δεκαετία 1970-1980 κλπ., ρυθμοί μεταβολής υψηλότεροι από κάθε άλλη χώρα σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο (ΣΕΤΕ 2003,β' έκδοση). Το φυσικό περιβάλλον, η πολιτιστική κληρονομιά και η πλούσια ιστορία της αποτέλεσαν και αποτελούν ακόμη τα πλεονεκτήματα της Ελλάδας ως χώρας υποδοχής τουριστών. Η εξέλιξη αυτή έχει μετατρέψει τον τουριστικό τομέα σε ένα αρκετά δυναμικό κομμάτι της ελληνικής οικονομίας, οι άμεσες και έμμεσες επιδράσεις του οποίου συνεισφέρουν το 18-20% του ΑΕΠ. Η τουριστική ανάπτυξη αντικατοπτρίζεται τόσο στον αριθμό των ξενοδοχειακών κλινών, οι οποίες το 2006 αριθμούν τις 693.252 σε σύνολο των 9.111 ξενοδοχειακών μονάδων όλων των κατηγοριών, όσο και στο σύνολο των απασχολουμένων στο τουριστικό κλάδο (σύμφωνα με την ΕΣΥΕ Ξενοδοχεία και εστιατόρια κλάδος 55) οι οποίοι κατά το γ' τρίμηνο του 2007 έφθασαν τις 340.000.

3.1. Έννοια και είδη τουρισμού

Πριν παρουσιάσουμε την σημασία του τουρισμού στην Ελλάδα είναι σκόπιμο να παρουσιάσουμε την έννοια του. Ο τουρισμός έχει ερμηνευτεί από πολλούς ερευνητές αλλά δεν έχει καταφέρει να συμπεριλάβει στον ορισμό του όλες τις διαστάσεις του. Ένας απλός και κατανοητός ορισμός για τον τουρισμό που χρησιμοποιείται συνήθως αναφέρει ότι τουρισμός είναι η μετακίνηση των ανθρώπων από μία γεωγραφική θέση σε μία άλλη για περίοδο μικρή ή μεγάλη. Με άλλα λόγια ο τουρισμός έχει να κάνει με τις μετακινήσεις προσώπων από τόπο σε τόπο, είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό με σκοπό την αναψυχή.

Λέγοντας αριθμό τουριστών εννοούμε τις μετακινήσεις προσώπων για τουλάχιστον μια νύχτα, για λόγους 1) ψυχαγωγίας, ανάπαυσης, διακοπών, 2) επισκέψεων σε φίλους και συγγενείς, 3) επαγγελματικών, 4) υγείας, 5) θρησκευτικών, 6) για διάφορες αθλητικές εκδηλώσεις κ.λ.π.

Με τον όρο τουριστικές εισπράξεις αναφερόμαστε στις εισπράξεις από: α) Ομαδικά και οργανωμένα ταξίδια, διακοπές, εκδρομές β) Διαμονή σε ξενοδοχεία και άλλα καταλύματα γ) Φαγητό και ποτά δ) Μεταφορές ε) Ψυχαγωγία - πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις στ) Αγορές ζ) Διάφορα.

Συνήθως τα κίνητρα για τουρισμό διαφέρουν από λαό σε λαό και από άνθρωπο σε άνθρωπο. Ορισμένα χαρακτηριστικά κίνητρα τουρισμού είναι τα επαγγελματικά, τα ψυχαγωγίας - ευχαρίστησης, της αναζήτησης περιπέτειας, της εκπαίδευσης, της υγείας, του αθλητισμού και της επίσκεψης αρχαιολογικών χώρων.

Η ανάπτυξη του τουρισμού τα τελευταία 40 χρόνια είναι πολύ μεγάλη, καθώς πέρασε από το επίπεδο των λίγων στον μαζικό τουρισμό. Σημαντικοί παράγοντες αυτής της αλλαγής ήταν τόσο η τεχνολογική ανάπτυξη η οποία μείωσε τις αποστάσεις, όσο και η ανάγκη για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των εργαζομένων στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Μορφές Τουρισμού

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ο τουρισμός διακρίνεται σε :

1. Εγχώριο, που αφορά τους κατοίκους μιας χώρας που ταξιδεύουν εντός αυτής (π.χ Έλληνες εντός της Ελλάδας),
2. Εξερχόμενο, που αφορά τους κατοίκους μιας χώρας που ταξιδεύουν σε άλλη χώρα (π.χ Έλληνες που ταξιδεύουν στην Αγγλία),
3. Εισερχόμενο, που αφορά τους αλλοδαπούς που ταξιδεύουν σε μια δεδομένη χώρα (π.χ Άγγλοι που έρχονται στην Ελλάδα).

Πέρα από τις τρεις βασικές κατηγορίες τουρισμού, υπάρχει και ο λεγόμενος εσωτερικός τουρισμός, ο οποίος καλύπτει τον εγχώριο και τον εξερχόμενο τουρισμό μαζί, ο εθνικός τουρισμός που καλύπτει τον εγχώριο και τον εξερχόμενο τουρισμό και τέλος ο διεθνής τουρισμός, ο οποίος είναι ο εξερχόμενος και ο εισερχόμενος μαζί.

Πέρα από τις διακρίσεις του τουρισμού στις παραπάνω κατηγορίες, έχουν καθιερωθεί επίσης ορολογίες σχετικές με μορφές τουρισμού με κριτήριο τα κίνητρα των τουριστών που ταξιδεύουν. Έτσι η πρώτη και πιο διαδεδομένη μορφή τουρισμού είναι ο Μαζικός Τουρισμός.

Ουσιαστικά περιλαμβάνει τους τουρίστες, που αναζητούν στο ταξίδι κυρίως ξεκούραση και διασκέδαση, ενώ κύρια χαρακτηριστικά του είναι η μαζικότητα, η ομαδικότητα και ο διεθνισμός.

Η δεύτερη μορφή τουρισμού είναι γνωστή ως Ειδικός Τουρισμός και περιλαμβάνει τον Τουρισμό Ειδικών Ενδιαφερόντων και τον Εναλλακτικό τουρισμό. Αφορά περισσότερο τους τουρίστες που επιλέγουν ειδικές μορφές τουρισμού ανάλογα με πιο εξειδικευμένα ενδιαφέροντα και κίνητρα που έχουν (π.χ. θρησκευτικός τουρισμός, οικολογικός- περιβαλλοντικός τουρισμός, ιαματικός τουρισμός, πολιτιστικός και συνεδριακός τουρισμός, αγροτουρισμός κτλ.) και τουρίστες, οι οποίοι αναζητούν γενικότερα διαφορετικό τύπο διακοπών (αθλητικός τουρισμός, θαλάσσιος, ορειβατικός).

Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια να αναπτυχθεί ιδιαίτερα ο συνεδριακός τουρισμός, ο οποίος αποτελεί μια από τις σημαντικότερες ειδικές μορφές τουρισμού. Ο μαζικός τουρισμός θεωρείται πιο παραδοσιακός και συνδέεται πιο άμεσα με τα τουριστικά γραφεία, σε αντίθεση με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που είναι λιγότερο εξαρτημένες από τους ίο^ορθ^ίο^ και λιγότερο συνδεδεμένες με την θερινή περίοδο.

Τα είδη του τουρισμού στην Ελλάδα είναι τα εξής:

Θαλάσσιος Τουρισμός: Τα νησιά της Ελλάδος θεωρούνται από τα καλύτερα στον κόσμο και για το λόγο αυτό αποτελούν και ελκυστικούς τουριστικούς προορισμούς κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Αυτός ο τουριστικός πλούτος της Ελλάδας είναι μοναδικός στη Μεσόγειο και αξιοποιείται από ξένους επισκέπτες υψηλού εισοδηματικού και ποιοτικού επιπέδου. Ο θαλάσσιος τουρισμός ετησίως αποφέρει πολλά έσοδα στη χώρα.

Ενδημικός Τουρισμός: Ο ενδημικός τουρισμός αφορά κυρίως την τρίτη ηλικία τουριστών όπως για παράδειγμα συνταξιούχους αλλά και νεότερους που δεν έχουν δεσμεύσεις εργασίας στη χώρα τους και έχουν ανάγκη να ζήσουν σε καλύτερο κλίμα. Η Ελλάδα διαθέτει πολύ καλό κλίμα και ορισμένες περιοχές της χώρας μας είναι παραδείγματα τόπων όπου διαμένουν ξένοι για μακρές περιόδους ή έχουν κάνει τη δεύτερη κατοικία τους. Αυτό το είδος του τουρισμού είναι συνάρτηση του επιπέδου των υπηρεσιών υγείας, του επιπέδου της ψυχαγωγίας και της αποτελεσματικής προστασίας του περιβάλλοντος.

Εσωτερικός Τουρισμός: Ο εσωτερικός τουρισμός αποτελεί τη βάση της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής και ανταποκρίνεται σε ζωτικές ανάγκες του πληθυσμού. Στην Ελλάδα αναπτύσσεται με τη βοήθεια των διαφόρων τουριστικών οργανώσεων.

Κοινωνικός Τουρισμός: Ο κοινωνικός τουρισμός επιδιώκει την ενίσχυση από το κράτος, από τους εργοδότες, από τα συνδικάτα και από τα ασφαλιστικά ταμεία, των εργαζομένων και των οικογενειών τους που δεν έχουν τα οικονομικά μέσα εκείνα τα οποία θα τους βοηθήσουν να πραγματοποιήσουν ευχάριστες και φθηνές διακοπές.

Η ενίσχυση αυτή πραγματοποιείται με διάφορους τρόπους όπως δημιουργία και λειτουργία κατάλληλων τουριστικών εγκαταστάσεων με χαμηλό κόστος, οικονομικές παροχές, εξασφάλιση καλύτερων τιμών μέσω ομαδικών κρατήσεων κ.λ.π..

Εναλλακτικός Τουρισμός: Ο τουρισμός αυτός σηματοδοτεί μία νέα περίοδο τουριστικής ανάπτυξης και τουριστικής πολιτικής για τον ελληνικό χώρο.

Οι πρώτες προσπάθειες ξεκίνησαν από το τέλος της δεκαετίας του 1980. Τα κοινωνικά στρώματα που συμμετέχουν σε αυτό το τουρισμό είναι μέσης και άνω μόρφωσης αλλά και εισοδήματος. Τα σημαντικότερα είδη εναλλακτικού τουρισμού που υπάρχουν και τα οποία έχουν την δυνατότητα να αναπτυχθούν στην χώρα μας για να επιτευχθεί βιώσιμος τουρισμός είναι ο Οικοτουρισμός, ο Πολιτιστικός τουρισμός, ο Συνεδριακός τουρισμός, ο Αθλητικός τουρισμός, ο Θρησκευτικός τουρισμός, ο Ιαματικός τουρισμός, ο χιονοδρομικός τουρισμός, ο χειμερινός τουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο ορειβατικός τουρισμός και ο περιπατητικός τουρισμός.

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών ο εξελίξεις στην τουριστική οικονομία τα τελευταία χρόνια είναι οι εξής:

- Η τουριστική οικονομία, δηλαδή το σύνολο της προστιθέμενης αξίας που προσδιορίζεται αμέσως και εμμέσως από την τουριστική ζήτηση, κυμαίνεται στο επίπεδο 18 - 20% του ΑΕΠ.
- Η απασχόληση στον τουριστικό τομέα ανέρχεται σε 690.000 άτομα.
- Το συνάλλαγμα που αποκτάται φτάνει τα 9 δις. \$ και έχει αποδειχθεί ότι ο τουρισμός έχει καταφέρει να βελτιώσει την κατανομή του περιφερειακού εισοδήματος τα τελευταία 20 - 30 έτη.
- Το τουριστικό συνάλλαγμα είναι 2,5 φορές μεγαλύτερο από το συνάλλαγμα των βιομηχανικών εξαγωγών και 1,8 φορές μεγαλύτερο από το σύνολο των εξαγωγών.
- Το 1960 το τουριστικό ακαθάριστο προϊόν ήταν ίσο με 3% του ΑΕΠ, ενώ το 2000 έφτανε το 20% του ΑΕΠ.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι ο τουρισμός έχει πάρει οριστικά τη σκυτάλη ως πρωταγωνιστής στην αναπτυξιακή διαδικασία. Καταφέρνει να ξεπερνά σημαντικά προβλήματα και να προσφέρει περισσότερη απασχόληση και έσοδα στην χώρα μας. Χωρίς καμία υπερβολή μπορεί να υποστηριχθεί ότι το βασικό εμπόδιο της συνεχούς ανάπτυξης του τουριστικού τομέα είναι οι δυνατότητες προσφοράς των σχετικών ανθρωπογενών υπηρεσιών σε ανταγωνιστικές τιμές και ποιότητα. (Παυλόπουλος, Π., 2001)

Το παραπάνω είναι αναγκαίο να γίνει κατανοητό για να μπορέσουν να βελτιωθούν οι υπηρεσίες που προσφέρονται στον τουρισμό, να αναπτυχθούν οι υποδομές και γενικότερα η χώρα μας να αποκτήσει μια πιο ανταγωνιστική θέση σε σχέση με άλλες ανταγωνίστριες χώρες.

3.2. Ιστορική εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου

Ο τουρισμός, παρόλο που στηρίχτηκε από την αρχαιότητα έως σήμερα στον ελεύθερο χρόνο και τη μετακίνηση, εντούτοις παρουσίασε διαχρονικά μια μορφολογική εξέλιξη και μια διευρυμένη χωρική διάρθρωση.

Στην αρχαία Ελλάδα και στην αρχαία Ρώμη, ο ελεύθερος χρόνος απεικόνιζε την προέλευση και την τάξη των πολιτών που ήταν ελεύθεροι και οικονομικά εύποροι, απαλλαγμένοι από κάθε εξαναγκαστική απασχόληση. Ωστόσο, ήταν υποχρεωμένοι να ασχολούνται με τα κοινωνικά, ηθικά και πολιτικά αιτήματα που δημιουργούσε η εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας.

Η εργασία αντίκειται στο πνεύμα της πολιτείας και του πολιτεύματος και εμφανιζόταν ως συναφής με τον απολιτικό χαρακτήρα που έδιναν στον πληβείο. Ο ελεύθερος χρόνος συνδεόταν ουσιαστικά με τις ευγενείς απασχολήσεις και ήταν απόρροια μια πολιτικής σκέψης που όχι μόνο περιγραφές, αλλά και οριοθετούσε το τι είναι ελευθερία και τι όχι.

Όσοι διέθεταν ελεύθερο χρόνο, δηλαδή αυτοί που ανήκαν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, είχαν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε διαφόρων τύπων ταξιδιωτικές μετακινήσεις.

Μπορούμε να αναφέρουμε τις ταξιδιωτικές μετακινήσεις για λόγους αναψυχής των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων στην Αίγυπτο καθώς και τις εσωτερικές μετακινήσεις για να παρεβρεθούν σε αθλητικούς αγώνες, θεατρικές παραστάσεις, εορτές κτλ. Ο Ηρόδοτος (480-421 π.Χ.) περιγράφει στις περιηγήσεις του γεωγραφικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των τόπων που επισκέπτεται και μπορεί να χαρακτηριστεί σύμφωνα με

την τουριστική τυπολογία που διαμορφώνεται το 19 αιώνα ως "μοντέλο τουρίστα". Αυτή την περίοδο εμφανίζονται πρώτα κρατικά πανδοχεία, που παρείχαν δωρεάν τις υπηρεσίες τους στους ταξιδιώτες, καθώς και τα πρώτα πανδοχεία κερδοσκοπικής μορφής. Αρχικά βρίσκονται αυτόνομα κατά μήκος των μεγάλων οδικών αξόνων, ενώ προς το τέλος της αρχαιότητας εμφανίζονται οι πρώτες τάσεις εμπορικοποίησης των ταξιδιωτικών μετακινήσεων. (Βαρβαρέσος Σ., 1998)

Η εξέλιξη του φαινομένου του τουρισμού διαχρονικά

Το νεαρό της ηλικίας του όρου "τουρισμός", που χρονολογείται μόνον από τις αρχές του 19ου αιώνα, δεν πρέπει να σκιάζει το γεγονός ότι, το κοινωνικό φαινόμενο που σήμερα ονομάζουμε τουρισμό, λαμβάνει χώρα από πολύ ενωρίτερα στην ανθρώπινη ιστορία.

Στα χρόνια του **πρωτόγονου ανθρώπου**, η περιήγηση, συνδεδεμένη με την εύρεση νέων περιοχών με αποθέματα τροφής και δυνατότητες ασφαλέστερης κατοικίας, ήταν από σχετικώς σύνηθες φαινόμενο έως τρόπος ζωής, αναλόγως την δομή των εν λόγω κοινωνιών. Το φαινόμενο αυτό του πρωτόγονου **"εξερευνητικού τουρισμού"** ήταν συγγενές με αυτό του **"εκστρατευτικού"** και πρόδρομος των διαφόρων εν συνεχεία μορφών πολέμου. Βασισμένοι σ' αυτό το σκεπτικό, και αν μάλιστα δεχθούμε την αρχαία ελληνική ρήση "Πατήρ πάντων Πόλεμος" του Ηροδότου, θα μπορούσαμε να

παραθέσουμε, με μια δόση υπερβολής, το "Πατήρ πάντων Τουρισμός", σε μια προσπάθεια να τονίσουμε το αρχέγονο περιηγητικό ένστικτο του ανθρώπου και τις ιστορικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις στις οποίες αυτό οδήγησε.

Στα χρόνια της **Αρχαίας Ελλάδας και της Αρχαίας Ρώμης** ο τουρισμός ήταν περίπου τόσο διαδεδομένος, όσο και σήμερα. Ακούγεται ίσως εντυπωσιακό ή υπερβολικό, όμως συνοπτικά μπορούμε να αναφερθούμε στον **τουρισμό λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων**, από το 776 π.Χ. και μετά, που υποστηριζόταν μάλιστα και από την "παγκόσμια εκχειρία", για τη διευκόλυνση όχι μόνο της συμμετοχής των αθλητών, αλλά κυρίως της τουριστικής ροής. Όσον αφορά τον **ιαματικό τουρισμό**, αυτός άκμαζε στις διάφορες λουτροπόλεις και θέρμες, που στα ρωμαϊκά χρόνια γνώρισε μεγάλη άνθιση, με συμμετοχή κοινωνικών ελίτ και με κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά αντίστοιχα με τον ιαματικό τουρισμό των αρχών του 20ου αιώνα. Ο **θρησκευτικός τουρισμός** ήκμαζε σε όλη την αρχαία περίοδο, είτε ως επισκέψεις στα πολλά μαντεία της εποχής (Δελφών, Δωδώνης, κ.α.) είτε ως καθαρά θρησκευτικές επισκέψεις λατρευτικών τόπων, ή και θρησκευτικά / λατρευτικά φεστιβάλ π.χ. τα Ελευσίνα, σε διάφορες πόλεις, σε εξοχικές τοποθεσίες ή σε νησιά. Υπήρχε επίσης **φιλοσοφικός / εκπαιδευτικός τουρισμός**, προς την Αίγυπτο, τη Σάμο, τη Μίλητο, **Συνεδριακός τουρισμός**, στην Κόρινθο, τη Νεμέα αλλά και στη Δήλο, **Πολιτιστικός τουρισμός**, στα μεγάλα και παγκόσμια γνωστά (τότε, αλλά και σήμερα) θεατρικά φεστιβάλ, τους δραματικούς αγώνες στην Αθήνα, την Επίδαυρο, την Έφεσο, κλπ.

Τέλος υπήρχαν συγγραφείς με ταξιδιωτικό και γεωγραφικό προσανατολισμό, όπως ο Νέαρχος, πλοίαρχος του Μεγ. Αλεξάνδρου, ο Αρριανός, ιστορικός αλλά και ταξιδιωτικός συγγραφέας, αλλά και κατ' εξοχήν τουριστικοί, όπως ήταν ο Πausανίας, ο Στράβων και ο Πλούταρχος.

Στα χρόνια του **μεσαίωνα**, ο τουρισμός έγινε φαινόμενο που σταδιακά αφορούσε περισσότερο τις **κοινωνικές ολιγαρχίες** και λιγότερο το πλήθος των μικροαστών και καθόλου τους εργάτες της γης και τους δουλοπάροικους. Στον αγροτικό χώρο ο μεσαίωνας προσομοίαζε με τις αρχαίες κοινωνικές δομές και την ύπαρξη της δουλείας. Με τη διαφορά βέβαια ότι ενώ ορισμένοι δούλοι της αρχαίας εποχής ταξίδευαν μαζί με τους κυρίους τους, οι δουλοπάροικοι του μεσαίωνα ήταν προσδεδεμένοι με τη γη, πουλιόνταν, μεταβιβάζονταν, κλπ μαζί μ' αυτήν και ποτέ δεν την εγκατέλειπαν. Όσον αφορά τους κατοίκους των μικρότερων ή μεγαλύτερων πόλεων, υπήρχε έντονο το χαρακτηριστικό του αυστηρού θρησκευτικού ελέγχου της συμπεριφοράς, που αλληλεπιδρούσε με το προφανές έλλειμμα ελευθερίας και δημοκρατίας στις κοινωνικές δομές.

Στην κοινωνική δομή του μεσαίωνα, οι διακοπές και εν γένει ο τουρισμός ήταν συνδεδεμένες σχεδόν αποκλειστικά με **θρησκευτικούς λόγους**. Απόηχος αυτού έφτασε σχεδόν μέχρι τις μέρες μας με κάποιους ηλικιωμένους που τα μόνα τους τουριστικά ταξίδια ήταν κάποια "τάματα". Επίσης δεν πρέπει να ξεχνάμε την έως και πρόσφατα καθαρά "θρησκευτική" πράξη της βάπτισης στον ποταμό Ιορδάνη και την απόκτηση του προσωνυμίου "Χατζής", που έγινε θεσμός από τα ύστερα μεσαιωνικά χρόνια και σήμερα έχει μάλλον γίνει τουριστική ατραξιόν.

Όταν ο θρησκευτικός φανατισμός κόπασε, και επήλθε η αναγέννηση και ο διαφωτισμός, δηλαδή η ανάπτυξη των επιστημών και η εστίαση της προσοχής στον άνθρωπο και την παρούσα, μάλλον, παρά τη μετά θάνατον ζωή, σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές προέκυψαν, με αποκορύφωμα την αστική Γαλλική Επανάσταση και την Αγγλική Βιομηχανική Επανάσταση. Η επίδραση των κοσμοϊστορικών αυτών γεγονότων στο κοινωνικοοικονομικό γίνεσθαι ήταν καθοριστική και ανεπίστροφη, και φυσικά το φαινόμενο του τουρισμού δεν θα μπορούσε να μην επηρεαστεί θετικά. Αναφορικά μόνον θα υπογραμμίσουμε ότι το δικαίωμα (κοινωνικό ή και νομικό) για ταξίδι δεν είχαν πλέον μόνο οι ευγενείς και οι κάθε είδους απεσταλμένοι τους, όπου η τάξη αυτή συνέχισε να υφίσταται. Η νέα τάξη που δημιουργήθηκε, η αστική τάξη, των βιοτεχνών, των βιομηχάνων, των εμπόρων και των επιστημόνων, απελευθερώθηκε από θρησκευτικούς ή φεουδαρχικούς δεσμούς και περιορισμούς είχε και τη διάθεση και την οικονομική άνεση να ταξιδέψει, οπότε άρχισε η ανάπτυξη του μοντέρνου τουρισμού, και προέκυψε και ο όρος "τουρισμός".

Οι εννοιολογικές προσεγγίσεις σε σχέση με τον "τουρισμό" είναι πλέον τόσο πολλές που αξίζει μια σύντομη κατηγοριοποίηση του φαινομένου ώστε να γίνει πλέον σαφής διείσδυση του τουριστικού φαινομένου στην κοινωνία.

Από **κοινωνιολογική άποψη** το τουριστικό φαινόμενο, η μετακίνηση δηλαδή με σκοπό την συλλογή εμπειριών και την ικανοποίηση αναγκών του μετακινούμενου, εμφανίζεται και σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό χαρακτηρίζει όλες τις **ελεύθερες** κοινωνίες. Κοινωνίες δηλαδή που ξεπερνούν τη φάση της δουλείας ή δουλοπαροικίας, ή τη φάση της αυστηρά νομαδικής κοινωνικής δομής. Οι ελεύθερες λοιπόν κοινωνίες παρουσιάζουν φαινόμενα τουρισμού, ανεξάρτητα από την φάση κοινωνικής τους εξέλιξης, π.χ. ανεξάρτητα από τον μητριαρχικό ή πατριαρχικό τους χαρακτήρα, ανεξάρτητα από την ομαδικότητα ή τον ατομισμό, ανεξάρτητα από τη συσσώρευση επιστημονικής γνώσης και τον συσσωρευμένο πλούτο ή τις πρωτόγονες δοξασίες και την απόλυτη εξάρτηση από τη φύση.

Κοινωνίες στις οποίες το τουριστικό φαινόμενο **καταπιέζεται** ή δεν υπάρχει είναι κοινωνίες μη ελεύθερες, και είναι αυτό τόσο **καθοριστικό**, ώστε μπορεί να εισαχθεί ένα **κριτήριο** για το βαθμό ελευθερίας μιας κοινωνικής δομής με αντικείμενο την ύπαρξη και λειτουργία του τουριστικού φαινομένου. Για παράδειγμα, σε αυστηρά θεοκρατικές κοινωνίες και σε κοινωνίες με σκληρά δικτατορικά καθεστώτα, συχνά έχουμε περιορισμό, παρεμπόδιση ή ολική απαγόρευση του τουρισμού. Αυτό εκδηλώνεται είτε με περιορισμό ή αποκλεισμό του εισερχόμενου τουρισμού είτε με περιορισμούς ή και απαγόρευση στα μέλη των κοινωνιών αυτών να κάνουν τουρισμό.

Συνοψίζοντας λοιπόν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι από κοινωνιολογική άποψη **τουρισμός ίσον κοινωνική ελευθερία**, και αντίστροφα κοινωνίες που παρεμποδίζουν τον τουρισμό είναι κοινωνικά ανελεύθερες.

Από άποψη πολιτισμική, το φαινόμενο του τουρισμού μπορεί να χαρακτηριστεί σαν η διάθεση για γνωριμία με, ή καλύτερα για "κοινωνία" άλλων πολιτισμών. Με βάση αυτό κοινωνίες και άτομα που

έχουν **πολιτιστική ωριμότητα** είναι αυτά που δέχονται να γίνουν κοινωνοί, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, άλλων, παρεμφερών, ή και τελείως διαφορετικών πολιτισμικών, πρακτικών, εθίμων κλπ, που χαρακτηρίζουν ένα ανθρωπογενές περιβάλλον, κατά τεκμήριο διαφορετικό από το δικό τους.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στο γεγονός ότι **μόνο όταν υπάρχει** πολιτιστική ωριμότητα δέχεται ένα άτομο ή μια κοινωνία να έλθει σε επαφή, να γίνει πολιτιστικός "**κοινωνός**" και να υπάρξει σε ανθρωπογενές περιβάλλον διάφορων - κατά τεκμήριο - πολιτιστικών πρακτικών από τις δικές του. Η πολιτιστική ανωριμότητα εκφράζεται με δύο κύρια χαρακτηριστικά, είτε τον πολιτιστικό φανατισμό και την πολιτιστική μυωπία, είτε με την παντελή έλλειψη πολιτιστικής παιδείας και **συνειδητής** πολιτιστικής συνισταμένης στην ψυχοσύνθεση ατόμων ή μικρο-κοινωνιών.

Η προϋπόθεση της **πολιτιστικής ωρίμανσης** για την ανάπτυξη του φαινομένου του τουρισμού δεν αντικατοπτρίζει αναγκαστικά τις μοντέρνες πολυπολιτισμικές κοινωνίες, αλλά εκτείνεται και σε πολύ παλαιότερα χρόνια, όπως π.χ. της κλασικής αρχαιότητας, του Βυζαντίου, των αναγεννησιακών χρόνων, και φυσικά των μοντέρνων ελεύθερων κοινωνιών. Οι κοινωνικά ανελεύθερες κοινωνίες παλαιότερα, αλλά και στη σύγχρονη εποχή πολύ συχνά υποπίπτουν σε φάση κατευθυνόμενης πολιτιστικής ανωριμότητας με τη μορφή της πολιτιστικής μυωπίας, που εκφράζεται με απαγόρευση / καταδίωξη μορφών πολιτιστικής έκφρασης (εικαστικής, μουσικής, λογοτεχνικής, κλπ) που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τις ελεύθερες ή εν πάσει περιπτώσει πολιτικά αντίπαλες πολιτικές ή κοινωνικές ομάδες με προφανή επίδραση στον τουρισμό.

Ο τουρισμός επίσης είναι ένα καθαρά **οικονομικό φαινόμενο**. Όπως είδαμε παραπάνω, όσον αφορά τους τουρίστες, είναι άτομα **ελεύθερα** και προσθέτουμε εδώ, **άτομα με οικονομική υπόσταση**. Άτομα δηλαδή που είτε από ανελεύθερα καθεστώτα είτε από οικονομική ανέχεια είναι εξαναγκασμένα να παραμένουν προσηλωμένα σε μια περιοχή, δεν μετέχουν στο τουριστικό φαινόμενο. Επίσης άτομα που είναι εξαναγκασμένα να μετακινηθούν, από οικονομικούς ή πολιτικούς παράγοντες, όπως δηλαδή οι οικονομικοί πρόσφυγες και οι πολιτικοί πρόσφυγες, πάλι δεν θεωρούνται ότι μετέχουν του φαινομένου του τουρισμού. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι αυτοί που μετέχουν στο τουριστικό φαινόμενο είναι μετακινούμενοι **«οικεία βουλήσει»**, με τη δική τους θέληση δηλαδή και με αυτόνομη **«οικονομική υπόσταση»**. Η προέλευση της οικονομικής αυτονομίας (ατομική, οικογενειακή, επιχειρηματικά ή κρατικά επιδοτούμενη, κ.α.) στη φάση αυτή της εννοιολογικής προσέγγισης δεν ενδιαφέρει.

Όσον δε αφορά τους **παροχείς των τουριστικών υπηρεσιών** και αυτοί είναι - προφανώς άλλωστε - εμπλεκόμενοι με ζητήματα οικονομικά, είτε άμεσα, ως τουριστικοί επιχειρηματίες κάθε μορφής (παροχείς καταλυμάτων, υπηρεσιών μεταφορών, εστίασης, διασκέδασης, διευκολύνσεων, πρακτορεύσεων, οργάνωσης, κλπ.) είτε έμμεσα, σχετιζόμενοι με το φαινόμενο του τουρισμού μέσα από το οικονομικό κύκλωμα (π.χ. κάθε μορφής προμηθευτές κάθε είδους τουριστικών επιχειρήσεων, καθώς και κάθε ειδικότητος απασχολούμενοι στο ευρύτερο αυτό κύκλωμα).

Στην μοντέρνα κοινωνική δομή του 21ου αιώνα βλέπουμε ότι ο τουρισμός είναι **καθαρά οικονομικό φαινόμενο** τεράστιας εμβέλειας και μεγέθους από όλες του τις πλευρές και σε όλες του τις διαστάσεις, και αναπτύσσεται σε όλο τον κόσμο, όπου υπάρχει κοινωνική ελευθερία, αλλά και στο διάστημα. Παράλληλα εμπειρικλείει τις ορισμένες φιλοσοφικές / πολιτιστικές αξίες των καιρών, όπως μια στροφή προς την προστασία του περιβάλλοντος και την προαγωγή μορφών ήπιου τουρισμού όπου αυτό είναι ακόμη εφικτό. Επίσης, παρατηρούμε, μια σαφή και συνεχή **γεωγραφική επέκταση** και ανάπτυξη των περιοχών που ασχολούνται με τον τουρισμό, σε όλον τον πλανήτη. Και όπως φαίνεται οι νέοι τουριστικοί προορισμοί αυξάνουν το μέγεθος της τουριστικής βιομηχανίας τους με ρυθμούς πολλαπλάσιους από τους κλασσικούς προορισμούς, ή τα παγκόσμια τουριστικά σταυροδρόμια. Και βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι με όλα τα πισωγυρίσματα από πολέμους, ταραχές και τρομοκρατικά επεισόδια, υπάρχει παγκοσμίως μια σαφής **αυξητική τάση** στον παγκόσμιο τουρισμό, με όποια μέθοδο και αν μετρηθεί (αριθμό αφίξεων τουριστών ή / και τουριστικών συναλλαγών), που επίσης σύμφωνα και με τις προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Μ.Τ.Ο.) φαίνεται ότι θα διατηρηθεί.

Πρέπει να σημειώσουμε τέλος ότι η βιομηχανία του τουρισμού ήταν και είναι συνδεδεμένη με την πιο προηγμένη **τεχνολογία** κάθε εποχής, την ονομαζόμενη **τεχνολογία αιχμής**, είτε στον τομέα των μεταφορών (πλοίο, αεροπλάνο, διαστημικό λεωφορείο και δορυφόρος..) είτε στις επικοινωνίες επιχειρήσεων αλλά και των επισκεπτών. **Η τεχνολογία παλαιότερα, αλλά και σήμερα οδηγεί τον τουρισμό, και ο τουρισμός βάζει συνεχώς προκλήσεις και στόχους στην τεχνολογία.**

Κλείνοντας μπορούμε να πούμε ότι το φαινόμενο του τουρισμού είναι μια από τις αρχαιότερες - όπως είδαμε - και σημαντικότερες οικονομικές «βιομηχανίες» παγκοσμίως, και φυσικά με απεριόριστο μέλλον (δηλαδή τις πλέον διαχρονικές), μαζί - δυστυχώς - με την πολεμική βιομηχανία, εξίσου αρχαία, διαχρονική και μεγάλη. Σε αντίθεση, όμως, ο τουρισμός όμως προάγει και προάγεται από τον πολιτισμό, την κοινωνική ελευθερία και τις έννοιες του ανθρωπισμού και είναι ίσως το ευγενέστερο αρχέγονο ανθρώπινο γνώρισμα.

3.3. Χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα και αδυναμίες του ελληνικού τουρισμού

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού είναι τα παρακάτω:

1. Ανοδική τάση αφίξεων αλλοδαπών τουριστών με συνέπεια την δημιουργία νέων τουριστικών υποδομών για την προσέλκυση της αυξανόμενης πελατείας.
2. Σημαντική μείωση του μεριδίου των Αμερικανών τουριστών με αποτέλεσμα την απώλεια υψηλού τουριστικού εισοδήματος και την αναζήτηση νέων αγορών.
3. Αυξανόμενη συμμετοχή εσωτερικού τουρισμού με συνέπεια την δυνατότητα χρονικής κατανομής της ζήτησης.

4. Μικρή διάρκεια τουριστικής περιόδου με συνέπεια την θερινή επιβάρυνση των υποδομών και την υπολειτουργία εκτός σεζόν γεγονός που κάνει αναγκαία την ανάπτυξη άλλων μορφών τουρισμού για τους υπόλοιπους μήνες.
5. Μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν: "Ήλιος - θάλασσα", με συνέπεια την εύκολη υποκατάσταση από άλλες μεσογειακές χώρες.
6. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του ελληνικού τουρισμού είναι κυρίως κληρονομημένα όπως για παράδειγμα το φυσικό περιβάλλον και η πολιτισμική κληρονομιά με συνέπεια να υπάρχει σημαντικό περιθώριο ποιοτικής βελτίωσης με την δημιουργία υποδομών
7. Υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση τουριστικής υποδομής με αποτέλεσμα την άνιση ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών.
8. Περιορισμένη διάρθρωση τουριστικής ζήτησης με λίγους τουριστικούς πράκτορες με αποτέλεσμα την ύπαρξη ισχυρών πιέσεων για χαμηλές τιμές
9. Ξενοδοχειακές μονάδες και καταλύματα τα οποία είναι μικρού ή μεσαίου μεγέθους και προσφέρουν χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών με αποτέλεσμα την αδυναμία διαπραγμάτευσης με τους ισχυρούς ταξιδιωτικούς πράκτορες
10. Διοικητικά εμπόδια εισόδου νέων ξενοδοχειακών επιχειρήσεων σε ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές με συνέπεια την έλλειψη κινήτρων αναβάθμισης καταλυμάτων.
11. Μικρό μέγεθος των μη - ξενοδοχειακών τουριστικών επιχειρήσεων με αποτέλεσμα την δημιουργία προβλημάτων βιωσιμότητας και δυσκολία προσαρμογής στα νέα τεχνολογικά δεδομένα. (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2001, «Τουριστική Πολιτική 2002 -2006», ΕΟΤ)

Σύμφωνα με την σημερινή οικονομική κατάσταση της Ελλάδος, συνάγονται ορισμένα πλεονεκτήματα αλλά και αδυναμίες του Ελληνικού Τουρισμού. Τα **πλεονεκτήματα** της χώρας μας είναι τα εξής:

- Η αφθονία και ποικιλομορφία των φυσικών πόρων που επιτρέπουν τουρισμό 12μηνος βάσης.
- Η θέση της χώρας μας στον παγκόσμιο τουρισμό αφού κατέχει την 17 θέση σε αφίξεις και σε εισπράξεις την 27 .
- Το σημαντικό ιστορικό και πολιτιστικό απόθεμα καθώς και η σύγχρονη πολιτιστική παραγωγή.
- Ο σημαντικός ρόλος του Τουρισμού στην Περιφερειακή Ανάπτυξη
- Η θετική συνεισφορά του Αναπτυξιακού Νόμου στην αναβάθμιση των ξενοδοχειακών και τουριστικών υποδομών γενικότερα
- Η δημιουργία κατά την τελευταία 15ετία σημαντικών επιχειρήσεων που προσφέρουν εμπλουτισμένο προϊόν για την προσέλκυση τουριστών ειδικών ενδιαφερόντων.

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2001, «Τουριστική Πολιτική 2002 -2006», ΕΟΤ

- Η πλούσια παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής.

Ο τουρισμός μας έχει τις εξής **αδυναμίες**:

- Ο έντονος εποχικός χαρακτήρας
- Η επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος λόγω των τουριστικών δραστηριοτήτων αφού δεν τηρούνται οι περιβαλλοντικοί όροι.
- Η μείωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος εξαιτίας της ανάπτυξης νέων αγορών όπως είναι της Τουρκίας
- Η αλλοίωση των πολιτιστικών χαρακτηριστικών στις τοπικές κοινωνίες
- Η μη διαφοροποίηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.
- Η άνιση τουριστική ανάπτυξη των Περιφερειών της χώρας.
- Οι σημαντικές ελλείψεις σε υποδομές και ανωδομές όπως είναι οι μεταφορές, οι ξενοδοχειακές υποδομές και οι συνεδριακοί χώροι
- Το υψηλό ποσοστό μέσης και χαμηλής τάξης κλινών
- Η συντριπτική πλειοψηφία των τουριστικών μονάδων είναι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις με περιορισμένη ικανότητα προώθησης, αξιοποίησης και αποτελεσματικής οικονομικής διαχείρισης
- Δεν υπάρχει επαρκώς ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό. (Υπουργείο Ανάπτυξης, 2005)

3.4. Σπουδαιότητα τουριστικού τομέα στην Ελλάδα

Κατά την τελευταία δεκαετία διαπιστώθηκε σε μεγάλο βαθμό η σπουδαιότητα του τουρισμού για την μελλοντική οικονομική ανάπτυξη και τον περιορισμό της ανεργίας τόσο στην Ευρώπη όσο και στην χώρα μας.

Η συνειδητοποίηση αυτή έστρεψε τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού και τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον προσδιορισμό της συμβολής του τουριστικού τομέα στην δημιουργία του ΑΕΠ και στο μέγεθος της απασχόλησης.

Η κατασκευή και η καθιέρωση τουριστικών λογαριασμών, με βάση τα αυστηρά κριτήρια κατάρτισης των εθνικών λογαριασμών, θα προσέφερε μια αξιόπιστη και ολοκληρωμένη γνώση για τις οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού.

Οι πληροφορίες των τουριστικών λογαριασμών έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να περιλαμβάνουν το σύνολο της δραστηριότητας που συνδέεται με τον τουρισμό. Με βάση τα ανωτέρω, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Τουρισμού και Ταξιδιών (ΜΤΤ^Α σε συνεργασία με την Εταιρεία Παροχής Οικονομικής Πληροφόρησης και Συμβουλών (Μ.Ε.Ρ.Α.), χρησιμοποιούν δυο έννοιες στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν το πρόβλημα μετρήσεως του τουριστικού προϊόντος.

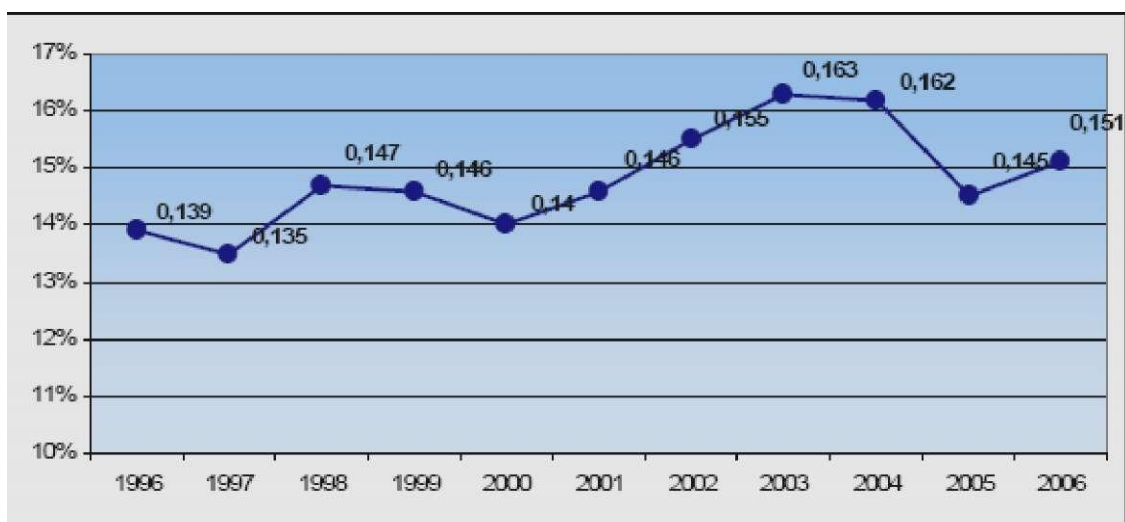
1) Την έννοια του **τουριστικού κλάδου**, ο οποίος αναφέρεται στις δραστηριότητες που παράγουν αγαθά και υπηρεσίες συνδεδεμένα με τους τουρίστες. Αυτές οι δραστηριότητες είναι τα ξενοδοχεία και τα καταλύματα, τα γραφεία ταξιδιών πάσης φύσεως, ορισμένοι κλάδοι μεταφορών, κέντρα πληροφόρησης τουριστών, κλάδοι παραγωγής κ.λ.π..

2) Την έννοια της **τουριστικής οικονομίας**, στην οποία περιλαμβάνονται τόσο τα αγαθά και υπηρεσίες που συνδέονται άμεσα με τον τουρίστα, όσο και οι παραγωγικές δραστηριότητες που εξαρτώνται σε υψηλό βαθμό, ακόμη και για την ύπαρξή τους, από την τουριστική δαπάνη.

Στα ανωτέρω πρέπει να προστεθούν και οι πολλές επιδράσεις της τουριστικής δαπάνης. Επισημαίνεται ότι η πραγματοποιηθείσα πρόοδος στην προσέγγιση του μεγέθους του τουριστικού τομέα και της συμβολής του τουρισμού στην διαμόρφωση του ΑΕΠ δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί στατιστικά.

Η δυσκολία αυτή έγκειται στο ότι δεν είναι γνωστό το μέγεθος του στατιστικού σφάλματος και δεν προκύπτει σαφώς από τα πρώτα ευρήματα το εννοιολογικό περιεχόμενο των κονδυλίων που περιλαμβάνονται στον λογαριασμό του Ακαθάριστου Τουριστικού Προϊόντος. Στο παρακάτω διάγραμμα θα εξετάσουμε την συμβολή του τουρισμού στο συνολικό ΑΕΠ της Ελλάδος. Είναι κοινή γνώμη ότι ο τουρισμός είναι ένας πολύ σημαντικός τομέας ο οποίος συμβάλλει στην ανάπτυξη του ΑΕΠ της χώρας μας. Από το 1997 παρατηρείται μια διαρκής και σταθερή αύξηση του ΑΕΠ με μια μικρή πτώση το 2000 της τάξεως του 0,6 %.

Διάγραμμα 3.4.1 Συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ (% στο συνολικό ΑΕΠ)

3.5. Σημαντικοί φορείς ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού

Στις συνθήκες της δεκαετίας του 1950, οι ανάγκες ισόρροπης ανάπτυξης του τουρισμού οδήγησαν την δημιουργία ενός κρατικού φορέα, ο οποίος είχε ρυθμιστικό χαρακτήρα και παράλληλα έπρεπε να λειτουργήσει και ως επιχειρηματίας επειδή η ιδιωτική πρωτοβουλία δεν μπορούσε να αναπτύξει σημαντική δραστηριότητα. Ο φορέας που έπαιξε αυτό το ρόλο ήταν ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ), ο οποίος επανασυστήθηκε το 1950 με την ίδια περίπου θεσμική μορφή με την οποία είχε ιδρυθεί επί Ελευθερίου Βενιζέλου.

Μέχρι πρόσφατα ο ΕΟΤ κατέβαλε προσπάθεια να ανταποκριθεί στο ρόλο του ρυθμιστή, του σχεδιαστή και του επιχειρηματία έχοντας την διοίκηση, την διαχείριση και την εκμετάλλευση των επιχειρηματικών μονάδων και πλήθους τουριστικών περιουσιακών στοιχείων .

Παράλληλα είχε αναλάβει την τουριστική προβολή της χώρας στο εσωτερικό και εξωτερικό, ελάμβανε μέτρα και ρυθμίσεις για την ομαλή λειτουργία της τουριστικής αγοράς, και ήλεγχε τουριστικές επιχειρήσεις και την τουριστική πολιτική της χώρας. Το εύρος αυτών των δραστηριοτήτων, γνώσεων και μεθόδων υλοποίησης ήταν τόσο μεγάλο που δεν είναι δυνατόν να ασκείται αποτελεσματικά από έναν μόνο οργανισμό, αφού κάθε μια από αυτές τις δραστηριότητες απαιτούσε ειδική στρατηγική. Με την ίδρυση του Υπουργείου Τουρισμού, έγιναν προσπάθειες να αποδεσμευτεί ο ΕΟΤ από μέρος των δραστηριοτήτων του ώστε να ασκήσει ικανοποιητικά τις υπόλοιπες. Όμως κάτι τέτοιο στην πράξη δεν ολοκληρώθηκε αφού δεν υπήρξε η κατάλληλη οργάνωση και στελέχωση των υπηρεσιών σε επίπεδο Υπουργείου. Το 1998 με την ψήφιση του Ν. 2636/98 δημιουργήθηκαν δύο ανώνυμες εταιρείες για να αναλάβουν μέρος των δραστηριοτήτων του ΕΟΤ που δεν ήταν δυνατόν να ασκούνται πλέον από φορέα με την μορφή Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου. Οι εταιρείες αυτές ήταν το «Ελληνικό Φεστιβάλ Α.Ε.», το οποίο ανέλαβε αμέσως το σύνολο των δραστηριοτήτων του ΕΟΤ στον τομέα των καλλιτεχνικών εκδηλώσεων και η «Εταιρεία Αξιοποίησης Περιουσίας ΕΟΤ», η οποία άρχισε να παραλαμβάνει τις επιχειρηματικές μονάδες και τα περιουσιακά στοιχεία του ΕΟΤ. Η εταιρεία αυτή μετονομάστηκε σε «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.» και οι μετοχές της περιήλθαν στο δημόσιο.

Το 2001 δημιουργήθηκε η Γενική Γραμματεία Τουρισμού στο Υπουργείο Ανάπτυξης, στην οποία περιήλθε το μεγαλύτερο τμήμα των αρμοδιοτήτων του ΕΟΤ, ενώ την ίδια

στιγμή το μεγαλύτερο τμήμα των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων του ΕΟΤ αποκεντρώθηκε στις νεοσύστατες Διευθύνσεις Τουρισμού των 13 Περιφερειών.

Παράλληλα με τον ΕΟΤ, ένας άλλος οργανισμός ο οποίος ασχολείται και μελετά τον Τουρισμό είναι το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) το οποίο ιδρύθηκε το 1996 με πρωτοβουλία των επιχειρηματικών φορέων, που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού της χώρας.

Το πεδίο εντός του οποίου κινείται η ερευνητική προσπάθεια του Ινστιτούτου είναι αρκετά ευρύ και προβλήματα, όπως η ανάδειξη του τουριστικού πλούτου της χώρας, η γεωγραφική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας, η άμβλυνση της εποχικότητας και ο λειτουργικός προσδιορισμός των ορίων άριστης σωρεύσεως τουριστικών δραστηριοτήτων στον χώρο ανήκουν στα ερευνητικά ενδιαφέροντα του Ινστιτούτου.(Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2001, «Τουριστική Πολιτική 2002 - 2000», ΕΟΤ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Οι ιδιαιτερότητες του ελληνικού τουρισμού επηρεάζουν άμεσα την αγορά εργασίας του τουριστικού τομέα και αντανακλώνται έντονα στα χαρακτηριστικά της τουριστικής απασχόλησης (Θανοπούλου Μ., 2003).

Πρόκειται για μια αγορά όπου κυριαρχούν κατά κύριο λόγο οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Όπως προκύπτει από έρευνα που διεξήχθη το 1999, είναι χαρακτηριστικό ότι στον ξενοδοχειακό κλάδο το 70% των επιχειρήσεων λειτουργούν εποχιακά και το 43% είναι οικογενειακές. Σημαντικό μέρος της απασχόλησης που παρατηρείται στον τουριστικό τομέα έχει λοιπόν εποχιακό χαρακτήρα και μικρή (2-3 μήνες) ή μεγαλύτερη (6-8 μήνες) διάρκεια, ανάλογη με την διάρκεια της τουριστικής περιόδου που χαρακτηρίζει κάθε περιοχή. Επίσης, οι συνθήκες εργασίας στον τουριστικό τομέα θεωρούνται δύσκολες, γιατί, ιδίως κατά την διάρκεια της τουριστικής περιόδου, η απασχόληση χαρακτηρίζεται από μεγάλη ένταση, ταχείς ρυθμούς και μακρά ωράρια.

Παρατηρείται επίσης, με μεγάλη συχνότητα, τα μέλη της οικογένειας να απασχολούνται στην οικογενειακή τουριστική επιχείρηση προσφέροντας άμισθη και ανειδίκευτη εργασία ως συμβοηθούντα μέλη.

4.1 Κατηγορίες απασχόλησης που συνεπάγεται η τουριστική ανάπτυξη

Ίσως η πιο θετική συμβολή της τουριστικής ανάπτυξης βρίσκεται στον τομέα της απασχόλησης. Πέραν των θέσεων εργασίας που δημιουργούνται στον ίδιο τον τομέα, έχει αποδειχθεί ότι και άλλοι τομείς ευεργετούνται, όπως οι κατασκευές, οι μεταφορές, η γεωργία και το εμπόριο. Άλλωστε : «Η κυριότερη επίπτωση του τουρισμού κατά τη διάρκεια των είκοσι πέντε τελευταίων ετών μπορεί να επικεντρωθεί σε μια και μόνο λέξη: απασχόληση» .

Η απασχόληση που δημιουργεί ο τουριστικός τομέας μπορεί να διακριθεί σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

> **Την άμεση απασχόληση.** Αυτός ο τύπος απασχόλησης αφορά στον κυρίως τουριστικό τομέα και περιλαμβάνει όλα τα άτομα που εργάζονται στα τουριστικά καταλύματα, τα μεταφορικά μέσα, τα εστιατόρια και κέντρα αναψυχής, τη διοίκηση του τουρισμού, την τουριστική εκπαίδευση, τα καταστήματα λαϊκής τέχνης, τα γραφεία ταξιδιών, τα γραφεία ξεναγών κλπ. Ο κύριος όγκος της άμεσης απασχόλησης αφορά στα τουριστικά καταλύματα, και ιδίως στα κύρια τουριστικά καταλύματα. Ο αριθμός των απασχολουμένων ποικίλλει ανάλογα με τη σπουδαιότητα του τουριστικού τομέα.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τον αριθμό των άμεσα απασχολουμένων στα κύρια τουριστικά καταλύματα είναι οι ακόλουθοι:

- Ο τύπος του τουριστικού καταλύματος.
- Η κατηγορία του τουριστικού καταλύματος.
- Η δυναμικότητα του τουριστικού καταλύματος.

- Η περιοχή και ο τόπος εγκατάστασης.
- Η ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών.
- Τα χαρακτηριστικά της χώρας υποδοχής, όπως το επίπεδο των μισθών και η ισχύουσα τουριστική πολιτική.

Συνεπώς, ένα ξενοδοχείο πολυτελείας μεγάλης δυναμικότητας, που είναι εγκατεστημένο σε έναν τουριστικό τόπο και παρουσιάζει υψηλές πληρότητες, απαιτεί ένα μεγαλύτερο ποσοστό απασχολούμενων ανά κλίνη σε σχέση με ένα άλλο ξενοδοχείο του ίδιου τύπου και χαρακτηριστικών, που είναι εγκατεστημένο σε μια λιγότερο τουριστικά ανεπτυγμένη περιοχή, δεδομένου ότι ο αριθμός των καταναλισκόμενων αγαθών και υπηρεσιών αυξάνει με τον αριθμό των διανυκτερεύσεων. Αντίθετα, στις μικρές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις οικογενειακής μορφής, παρατηρούνται μικρές διακυμάνσεις στην απασχόληση σχετικά με τις περιόδους λειτουργίας τους.

> **Την έμμεση απασχόληση** . Αυτή αφορά στις επιχειρήσεις που προμηθεύουν τον τουριστικό τομέα με τα αγαθά και τις υπηρεσίες που έχει ανάγκη. Ως εκ τούτου, θεωρούνται ως έμμεση απασχόληση οι θέσεις εργασίας που οφείλονται στην τουριστική δραστηριότητα και ανήκουν στον κλάδο των κατασκευών, της χειροτεχνίας, της γεωργίας κλπ. Οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται στον κλάδο των κατασκευών θεωρούνται οι πιο πολυάριθμες (τουριστικά καταλύματα, μαρίνες, συνεδριακά κέντρα κλπ.).

> **Την απορρέουσα απασχόληση**. Αυτή απορρέει από τις δαπάνες των διεθνών τουριστών, οι οποίες δημιουργούν πρόσθετα εισοδήματα στον τοπικό πληθυσμό που εμπλέκεται άμεσα στην τουριστική δραστηριότητα. Συνεπώς, δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας οι οποίες αποσκοπούν να ικανοποιήσουν τις νέες ανάγκες που εμφανίστηκαν χάρη στον τουρισμό (δημόσιες υπηρεσίες, υγεία, εκπαίδευση, κλπ.).

Πρόσφατες εξελίξεις στην τεχνολογία έχουν την τάση να μειώσουν τις απαιτήσεις για εργασία σε τουριστικές περιοχές. Για παράδειγμα η επέκταση χρησιμοποίησης των ηλεκτρονικών υπολογιστών σε σύστημα κρατήσεων μειώνει τις ανάγκες για κρατήσεις από τέσσερα άτομα σε ένα. Όμως η φύση της τουριστικής βιομηχανίας απαιτεί υψηλού επιπέδου ατομικές υπηρεσίες, οι οποίες δείχνουν να αυξάνονται αντί να μειώνονται από τις τεχνολογικές εξελίξεις.

4.2 Χαρακτηριστικά της απασχόλησης στον τουρισμό

Ο τουριστικός κλάδος λοιπόν, βρίσκεται σε μια συνεχόμενη προσπάθεια αύξησης της ανταγωνιστικότητας του, με πολιτικές ευελιξίας της εργασίας, μείωσης του εργατικού κόστους αλλά και αναβάθμισης του επιπέδου του εργατικού δυναμικού. Η τελική τιμή διάθεσης είναι ο πλέον καθοριστικός παράγοντας στην διαδικασία απόφασης για αγορά των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, η χρονική δε στιγμή της απόφασης για την αγορά πλησιάζει όλο και περισσότερο στη χρονική περίοδο της κατανάλωσης. Αυτό σημαίνει ότι αυξάνονται συνεχώς οι ανάγκες προσαρμογής της τουριστικής προσφοράς στη ζήτηση. Η ζήτηση χαρακτηρίζεται από εποχικότητα, περιοδικότητα και κυρίως μεταβολές της τελευταίας στιγμής. Άρα καθίσταται επιτακτική η ανάγκη της ευελιξίας. Από τους συντελεστές παραγωγής και διάθεσης του τουριστικού προϊόντος, ούτε τα αξιοθέατα, ούτε οι πάγιες εγκαταστάσεις μπορούν να αποτελέσουν συνιστώσες ευελιξίας. Ο μοναδικός συντελεστής παραγωγής που μπορεί να προσαρμοσθεί προς αυτήν την κατεύθυνση είναι ο συντελεστής εργασία (ΣΕΤΕ 2003).

Η «εξορθολογικοποίηση» του εργατικού κόστους συνδέεται με τη μείωση των εργοδοτικών εισφορών, οι οποίες είναι δυσανάλογα μεγάλες στο συνολικό κόστος. Το ύψος της επιβάρυνσης αποτελεί αντικίνητρο για την αύξηση της απασχόλησης στις τουριστικές επιχειρήσεις, οι οποίες έστω και για 3 έως 5 μήνες λειτουργίας διατρέχουν αυξημένο επιχειρηματικό κίνδυνο. Το κόστος για την κοινωνική ασφάλιση αποτελεί στην Ελλάδα το 22,4% του συνολικού εργατικού κόστους, έναντι 20,9% του γενικού μέσου όρου για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Χαρακτηριστικό στοιχείο της τουριστικής απασχόλησης είναι η εποχικότητα που συνάδει με το φαινόμενο της εποχικότητας της τουριστικής κίνησης. Η απόκτηση προσωπικού για μια προσωρινή περίοδο έχει σαν αποτέλεσμα να επενδύουν οι επιχειρήσεις πάνω στο προσληφθέν προσωπικό, με το προφανές ρίσκο, στο τέλος της τουριστικής περιόδου να χαθεί το προσωπικό το οποίο εύλογα αναζητά μόνιμη απασχόληση. Η διαδικασία αυτή επιφέρει μόνιμα πλέον αποτελέσματα συνιστάμενα στην έλλειψη εξειδίκευσης και την επιβάρυνση της οικονομίας λόγω της καταβολής οικονομικών ενισχύσεων, αλλά και στο κόστος εκπαίδευσης του τουριστικού προσωπικού. Συνεπώς παρατηρείται το φαινόμενο υψηλής ανεργίας εκτός τουριστικής περιόδου και της έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου. Αρνητική επίπτωση της τουριστικής ανάπτυξης συνιστά το ότι δημιουργεί «εποχιακό» πληθωρισμό στις τουριστικές χώρες, και παράλληλα, οδηγεί σε πολύ μεγάλη άνοδο των τιμών της γης, με τελική κατάληξη τη δημιουργία εκτεταμένων κυκλωμάτων κερδοσκοπίας της.

Η εποχικότητα της απασχόλησης λειτουργεί μάλλον αρνητικά στην περίπτωση του έμπειρου και ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, το οποίο δεν απορροφάται σε ικανοποιητικό βαθμό στους δύο κυριότερους κλάδους του τομέα -τα ξενοδοχεία και τα πρακτορεία- και συχνά στρέφεται σε απασχολήσεις εκτός της τουριστικής αγοράς εργασίας. Αντίθετα, λειτουργεί θετικά στην περίπτωση του ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού που αναζητεί περιστασιακή απασχόληση ή και

συμπληρωματικό εισόδημα. Είναι γνωστό και σύνηθες το φαινόμενο αγρότες να εργάζονται κατά την θερινή περίοδο στον τουριστικό τομέα, ή ακόμα και άνεργοι από άλλες περιοχές να μετακινούνται προς μεγάλα τουριστικά κέντρα αναζητώντας προσωρινή απασχόληση στα τουριστικά επαγγέλματα. Η ανάπτυξη του τουριστικού τομέα τόσο στις βιομηχανικές όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες προκάλεσε αύξηση των ανειδίκευτων ή ημειδίκευμένων θέσεων εργασίας, με αποτέλεσμα η εποχιακή απασχόληση στον τουρισμό να καλύπτεται σε υψηλά ποσοστά από ανειδίκευτους ή περιστασιακά απασχολούμενους που απλώς επιζητούν ένα δεύτερο ή συμπληρωματικό εισόδημα και όχι σταθερή εργασία. Η ανειδίκευτη εργασία ήταν ανέκαθεν χαρακτηριστικό της αγοράς εργασίας του τουριστικού τομέα του οποίου η λειτουργία στηρίζεται σε μικρό ποσοστό ειδικευμένων (Κ. Κασιμάτη, Μ. Θανοπούλου, Π. Τσάρτας, 1995)⁴.

Σε γενικές γραμμές ο τουριστικός τομέας στο σύνολο του δεν είναι ιδιαίτερα απαιτητικός σε εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις. Μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού στον τουριστικό τομέα, ιδίως σε ότι αφορά τον μαζικό τουρισμό, είναι ανειδίκευτο ή χαμηλού βαθμού εξειδίκευσης (ΙΤΕΠ, Μελέτη 16, 2004)⁵

Η ποιότητα του εργατικού δυναμικού και η αποδοτικότητά του εξαρτώνται σε μεγαλύτερο βαθμό από τη στάση του εργαζόμενου απέναντι στα καθήκοντά του καθώς επίσης και από τις οργανωτικές του ικανότητες. Ζητούμενο είναι μάλλον μια υψηλή στάθμη επαγγελματισμού και μια κουλτούρα εξυπηρέτησης του πελάτη από την κατοχή ξηρών τεχνικών γνώσεων. Ο εργοδότης επιζητά από τον εργαζόμενο όχι τόσο ένα υψηλό βαθμό τεχνικής εξειδίκευσης σε μια πολύ συγκεκριμένη εργασία αλλά περισσότερο "μια δέσμη ικανοτήτων, να εκτελεί σχετικά απλά καθήκοντα, πράγμα που απαιτεί και μια ικανοποιητική στάθμη ικανοτήτων αυτοοργάνωσης". Επειδή οι αμοιβές της εργασίας αποτελούν υψηλό ποσοστό των συνολικών δαπανών λειτουργίας των τουριστικών επιχειρήσεων, η ανάγκη για ευελιξία οδηγεί στην ανάγκη συμπίεσης του κόστους εργασίας. Η συμπίεση αυτή εκδηλώνεται εντονότερα για την ανειδίκευτη και ημειδίκευτη εργασία. Η ανάγκη για συμπίεση του κόστους σε συνδυασμό και με τις σχετικά χαμηλότερες απαιτήσεις του τομέα σε προσωπικό προκεχωρημένης εξειδίκευσης, ερμηνεύουν και άλλα χαρακτηριστικά της σύνθεσης του εργατικού δυναμικού στον τομέα διεθνώς όπως:

- Ολοένα και αυξανόμενα ποσοστά εργαζομένων με καθεστώς μερικής απασχόλησης, ιδίως στα μεσαία και κατώτερα κλιμάκια, οι οικονομικές απαιτήσεις των οποίων είναι σχετικά χαμηλότερες.
- Υψηλά ποσοστά απασχολούμενων που προέρχονται από άλλους τομείς ή κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, οι οποίοι επίσης έχουν σχετικά περιορισμένες οικονομικές απαιτήσεις είτε διότι η απασχόληση μειώνεται στους κλάδους από τους οποίους προέρχονται και πιέζονται από την ανεργία είτε διότι στερούνται εξειδίκευσης.

4

Κασιμάτη Κ, Μ Θανοπούλου, Π Τσάρτας, Η γυναικεία απασχόληση στον τουριστικό τομέα. Διερεύνηση της αγοράς εργασίας και επισήμανση προοπτικών, ΚΕΚΜΟΚΟΠ 1995.

⁵ ΙΤΕΠ, Τουριστική Εκπαίδευση και κατάρτιση, Εξελίξεις, Προβλήματα, Ανάγκες και Πολιτική, Μελέτες, 16, 2004.

- Μεγάλος αριθμός απασχολουμένων γυναικών πολύ μικρό όμως ποσοστό των οποίων κατέχει υπεύθυνες θέσεις. Είναι γνωστό ότι σε πολλές χώρες οι αμοιβές της γυναικείας εργασίας και δη της ανειδίκευτης είναι συγκριτικά χαμηλότερες.
- Υψηλά ποσοστά συμμετοχής οικονομικών μεταναστών στη συνολική απασχόληση με επισφαλή σχέση εργασίας, οι οποίοι συνήθως είναι διατεθειμένοι να εργαστούν και με συγκριτικά χαμηλότερες αμοιβές.
- Υψηλά ποσοστά συμμετοχής στη συνολική απασχόληση νέων σε ηλικία ατόμων με χαμηλά επίπεδα κατάρτισης, που δέχονται να εργαστούν με σχετικά χαμηλές αμοιβές, λόγω έλλειψης πείρας ή άλλων ευκαιριών για απασχόληση.
- Μεγάλος αριθμός απασχολουμένων κάτω από συνθήκες παραοικονομίας, που περιορίζουν το συνολικό εργατικό κόστος για τον εργοδότη.
- Μακρά ωράρια εργασίας, που τείνουν να μειώσουν το μοναδιαίο κόστος.
- Χαμηλότερη συμμετοχή σε συνδικάτα σε σύγκριση με άλλους κλάδους.

Πέραν τούτων, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια στροφή σε παραοικονομικές ή άτυπες μορφές ανειδίκευτης εργασίας, όπως προφορικές συμφωνίες για παροχή εργασίας, χρησιμοποίηση μελών οικογένειας στην οικογενειακή επιχείρηση, συμβόλαια μικρής χρονικής διάρκειας (1-4 μήνες) και κυρίως εργασία χωρίς κοινωνική ασφάλιση. Πολλές εξ αυτών των άτυπων μορφών εργασίας συνδέονται με την παροχή υπηρεσιών σε συγκροτήματα ενοικιαζόμενων διαμερισμάτων αλλά και σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις καθώς και σε εστιατόρια ή μπαρ. Εξίσου ανεπτυγμένες εμφανίζονται και με σημαντική ποσοστιαία συμμετοχή γυναικών, η περιστασιακή και η μερική απασχόληση, πχ. εργασία τα σαβ/κα σε εστιατόρια, εργασία το απόγευμα σε καταστήματα ή παροχή έκτακτων υπηρεσιών σε ξενοδοχεία ή εργασία μόνο κατά διάρκεια της «υΠ 5035οη», Ιούλιος-Αύγουστος. Και σε αυτές τις περιπτώσεις ο παραοικονομικός χαρακτήρας είναι έκδηλος. Άλλωστε συχνά αυτό το χαρακτηριστικό (αδήλωτο - αφορολόγητο εισόδημα) είναι το κυρίαρχο κίνητρο για την αναζήτηση τέτοιων μορφών απασχόλησης.

Σε κάθε περίπτωση, χαρακτηριστικό των μορφών απασχόλησης που προαναφέραμε είναι ότι τείνουν να καταστούν εγγενές χαρακτηριστικό της ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού, γεγονός που δυσχεραίνει τόσο την στατιστική τους αποτίμηση όσο και την αποτίμηση της απασχόλησης στον τουρισμό γενικά. Καθίσταται όμως βέβαιο ότι η αύξηση τέτοιων μορφών απασχόλησης συμβάλλει στη συνεχή υποτίμηση και υποβάθμιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων που απορρέουν από την εργατική νομοθεσία, τη νομοθεσία για την κοινωνική ασφάλιση και τη νομοθεσία για ίσες ευκαιρίες στην απασχόληση ανάμεσα σε γυναίκες και άνδρες.

Είναι επίσης γεγονός, ότι ο κλάδος των ξενοδοχείων και εστιατορίων συγκαταλέγεται ανάμεσα στους κλάδους εκείνους όπου εντοπίζεται ο κύριος όγκος της αδήλωτης εργασίας (στη γεωργία, τις κατασκευές, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια και γενικότερα στις υπηρεσίες. Οι εργοδότες αναφέρουν ως βασικό κίνητρο για τη μείωση του κόστους εργασίας την αποφυγή καταβολής φόρων και

κοινωνικών εισφορών. Οι νέες τάσεις στην αγορά εργασίας και η έντονη προώθηση ενός μοντέλου απελευθέρωσης των εργασιακών σχέσεων που χαρακτηρίζονται από την ευελιξία καθιστούν μάλιστα πιο εύκολη την παραβίαση της εργατικής νομοθεσίας και έχουν οδηγήσει στην άνοδο των δεικτών της αδήλωτης εργασίας. Συχνό είναι για παράδειγμα το φαινόμενο της υπογραφής συμβάσεων μερικής απασχόλησης, ενώ η απασχόληση στην πραγματικότητα είναι πλήρης, ή της εναλλαγής μεταξύ περιόδων αδήλωτης και δηλωμένης εργασίας, όταν ο χαρακτήρας της σύμβασης είναι εποχιακός. Όλα τα ανωτέρω αναφερόμενα χαρακτηριστικά της τουριστικής αγοράς εργασίας συνεπικουρούμενα από την εποχικότητα της απασχόλησης και την περιοδική ανεργία που αυτή συνεπάγεται, τείνουν να εξασθενήσουν την ελκυστικότητα των τουριστικών επαγγελμάτων για τους εργαζομένους, ιδίως όταν πρόκειται για σχέση εξαρτημένης εργασίας.

4.3 Η Μέτρηση της απασχόλησης στον τουρισμό

Ιδιαίτερες δυσκολίες παρουσιάζει ο ακριβής καθορισμός του αριθμού των εργαζομένων στον κλάδο του Τουρισμού, λόγω του υψηλού βαθμού της εποχιακού χαρακτήρα τουριστικής δραστηριότητας, της πληθώρας των μικρών επιχειρήσεων, του μεγάλου αριθμού «παράνομων επιχειρήσεων» στον κλάδο, του σημαντικού αριθμού απασχόλησης αλλοδαπών εργατών, της «μαύρης» εργασίας, της πολυμορφίας των ευέλικτων εργασιακών σχέσεων στον κλάδο κλπ.

Την τελευταία 20ετία η αύξηση της απασχόλησης στην τουριστική οικονομία ήταν σε ποσοστό 87% έναντι ποσοστού 9,2% της συνολικής απασχόλησης και έναντι μείωσης ποσοστού 15% στην μεταποίηση. Η κυβέρνηση υπολογίζει ότι οι απασχολούμενοι στον τομέα του Τουρισμού ανέρχονται στις 690.000, ενώ πρόσφατη μελέτη του ΣΕΤΕ υπολογίζει τη συνολική απασχόληση στις 809.000 για το 2000 (με άμεση πλήρη απασχόληση 255.308, με άμεση μερική απασχόληση 89.358 και με έμμεση απασχόληση 464.196) ενώ επτά χρόνια μετά, το 2007, το ποσοστό των απασχολούμενων στον τουρισμό αγγίζει το 20,9% της συνολικής απασχόλησης με 963.000 απασχολούμενους. Όπως γίνεται αντιληπτό, υπάρχει μεγάλη απόκλιση στα στοιχεία που προέρχονται από διαφορετικές πηγές. Ένα μέρος αυτής της απόκλισης οφείλεται στην πολύ διευρυμένη προσέγγιση της συναφούς τουριστικής απασχόλησης, που αγκαλιάζει και την απασχόληση σημαντικού μέρους του κλάδου των μεταφορών, της μεταποίησης ή και του εμπορίου. Είναι βέβαιο όμως ότι είναι πολύ μεγαλύτερος ο ρυθμός αύξησης της μισθωτής απασχόλησης στον τουριστικό τομέα από εκείνον στο σύνολο της μισθωτής απασχόλησης.

Εξετάζοντας πιο αναλυτικά το ζήτημα της συνολικής απασχόλησης μέσα από τους τρεις κυριότερους τομείς: (α) διαμονή-διατροφή, (β) μεταφορά- διακίνηση και (γ) αναψυχή και συναφείς υπηρεσίες,

διαπιστώνεται ότι οι πλέον σημαντικές δυνατότητες απασχόλησης προσφέρονται στα ξενοδοχεία, στα ταξιδιωτικά γραφεία, στα κρουαζιερόπλοια και τα κάμπινγκ, στα μέσα μεταφοράς και στα κλαμπ αναψυχής. Η εργασία στον τουρισμό περιλαμβάνει μια ευρεία γκάμα τομέων και δραστηριοτήτων. Εκ παραλλήλου, αυτή η γκάμα περιλαμβάνει επαγγελματικές δραστηριότητες που καλύπτουν διαφορετικά επίπεδα, διαπίστωση που πιστοποιεί τη διαφορετικότητα των επαγγελμάτων και την αδυναμία γενικεύσεων για το τουριστικό επάγγελμα (βλ. Πίνακα 4.3.1).

Πίνακας 4.3.1. Συνολική απασχόληση κατά ειδικότητα ή επάγγελμα στον τουρισμό το 2006

Ειδικότητα ή επάγγελμα	
Διευθυντικά στελέχη ξενοδοχείων ΑΑ και Α1 κατηγορίας	1927
Ξενοδόχοι, επιχειρηματίες λοιπών	4298

κατηγοριών ξενοδοχείων	
Εστιατορες εστιατορίων και μπαρ	23000
Ταξιδιωτικοί πράκτορες -επιχειρηματίες	3200
Καταστηματάρχες τουριστικών ενθυμίων	7043
Λογιστές και βοηθοί λογιστές	4181
Προϊστάμενοι υποδοχής και βοηθοί	888
Προϊστάμενοι εστίασης και βοηθοί	593
Προϊστάμενοι συντήρησης	461
Προϊστάμενοι ορόφων και βοηθοί	1328
Υπάλληλοι γραφείου και γραμματείς	1627
Πωλητές	1221
Κθοθρίοηίδι και βοηθοί	19222
Γκρουμ	2762
Τεχνικοί και εργάτες συντήρησης	3887
Μετρ	1974
Σεφ	531
Μάγειροι	18076
Ζαχαροπλάστες	619
Σερβιτόροι	41656
Λάντζα	2851
Καμαριέρες	25896
Καθαρίστριες	2015
Πλύντες	645

Τηλεφωνήτριες	590
Λοιποί ξενοδοχειακοί υπάλληλοι	4789
Βοηθητικό προσωπικό καταστημάτων εστίασης	9000
Υπάλληλοι ταξιδιωτικών γραφείων	18568
Υπάλληλοι καταστημάτων ενθυμιών και πωλητές	4173
Συνοδοί, ξεναγοί, φροντιστές	3632
Διαχειριστές ενοικιαζόμενων δωματίων	40000
Πηγή: ΣΕΤΕ	

Η ανάπτυξη των τουριστικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία υπήρξε αλματώδης, γεγονός στο οποίο συνετέλεσε αποφασιστικά ο αναπτυξιακός νόμος 1262/8210. Στα τέλη της δεκαετίας του '80, ο τουρισμός έδινε περί το 9% του συνόλου του εργατικού δυναμικού της χώρας και συνάλλαγμα περί τα 5 δισεκατομμύρια \$ ΗΠΑ.

4.4. Δυνατότητα ανάπτυξης της οικονομίας

Είναι ενδιαφέρον να γίνει προσπάθεια προσέγγισης του μεγέθους κεφαλαίου του συντελεστή του τουριστικού τομέα. Υπολογίζεται ότι το 60% περίπου της τουριστικής καταναλωτικής δαπάνης στην Ελλάδα σχετίζεται με καταλύματα, εστιατόρια και συναφή. Η ανάπτυξη σε τομείς οικονομικής δραστηριότητας, όπως είναι ο τουρισμός, λύνει το πρόβλημα της ανεργίας και της πραγματικής σύγκλισης της οικονομίας διότι συνδυάζει χαμηλό κεφαλαιακό συντελεστή δηλαδή οδηγεί στην ανάπτυξη κλάδων που χαρακτηρίζονται από χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας και χαμηλό λόγο προϊόντος / εργασίας.

Αυτό, βεβαίως, οδηγεί σε οικονομία χαμηλής μέσης παραγωγικότητας εργασίας και σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει μείωση της παραγωγικότητας ή ανταγωνιστικότητας της εγχώριας παραγωγής.

Η προώθηση της ανάπτυξης κλάδων χαμηλής παραγωγικότητας εργασίας δεν περιορίζει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, διότι η χαμηλή παραγωγικότητα είναι χαρακτηριστικό των τεχνικών συνθηκών παραγωγής και συνεπώς δεν έχει επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Η ορθή πολιτική ανάπτυξης και απασχόλησης πρέπει να απευθύνεται στην δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης όλων των κλάδων, ασχέτως του τομέα.

Το πραγματικό κενό των υπηρεσιών στην Ελλάδα είναι εν δυνάμει υψηλότερο του καταγραφόμενου στις στατιστικές εισοδήματος, διότι διαθέτει δυνατότητες πραγματοποίησης υψηλότερου μεριδίου της τριτογενούς παραγωγής στο ΑΕΠ, λόγω φυσικού συγκριτικού πλεονεκτήματος σε δραστηριότητες, όπως είναι ο τουρισμός και η ναυτιλία.

Στη σύγχρονη κοινωνία των αυξανόμενων αγαθών και υπηρεσιών που ικανοποιούν τις ανάγκες του ανθρώπου έχει μικρή σημασία τι παράγει μια κοινωνία. Η ιεράρχηση των αναγκών, από άποψη σπουδαιότητας για τη ζωή του ανθρώπου, δε σημαίνει αναγκαστικά και αντίστοιχη ιεράρχηση των κλάδων παραγωγής από άποψη προτεραιότητας.

Αυτό που έχει σημασία είναι το παραγόμενο προϊόν να αξιολογείται ως κατάλληλο από τους καταναλωτές και να αγοράζεται από αυτούς. Με άλλα λόγια θα πρέπει να παράγεται το προϊόν ανεξαρτήτως της σπουδαιότητας της ανάγκης την οποία ικανοποιεί, σε ποιότητα και κόστος ανταγωνιστικά στην εγχώρια και ξένη αγορά. Η οικονομική σπουδαιότητα μιας οικονομικής δραστηριότητας δεν προσδιορίζεται από τη φύση του προϊόντος που παράγει ή από την ανάγκη που ικανοποιεί αλλά από την αξιολόγηση του προϊόντος στην αγορά, δηλαδή από την στάση των αγοραστών απέναντι στο προϊόν.

Μια αξιόπιστη πολιτική καταπολέμησης της ανεργίας πρέπει να συνδυάζει βελτίωση της λειτουργίας των αγορών των παραγωγικών συντελεστών και των προϊόντων με προσανατολισμό που θα αυξάνει τις πιθανότητες διατήρησης της αναπτυξιακής ορμής. Για μια μικρή χώρα με αυξημένο ποσοστό συμμετοχής των διεθνών συναλλαγών στο οικονομικό γίνεσθαι αυτής, τέτοιοι κλάδοι είναι αυτοί που έχουν συγκριτικό παραγωγικό πλεονέκτημα και μεγάλη αυξανόμενη δυνητική ζήτηση. Τέτοιοι κλάδοι είναι ο τουρισμός και η ναυτιλία.

Τα πλεονεκτήματα του τουριστικού τομέα ως δημιουργού νέων θέσεων εργασίας έχουν εντοπισθεί από πολλές μελέτες. Ειδικότερα:

1. Είναι τομέας εργασιακής εντάσεως αφού ο ανά μονάδα κεφαλαίου απαιτούμενος αριθμός απασχολούμενων είναι συγκριτικά υψηλότερος.
2. Παρέχει υψηλό ποσοστό λειτουργιών και απαιτεί εργατικό δυναμικό με σχετικώς μειωμένα προσόντα.
3. Ο τουριστικός τομέας σε πολλές από τις δραστηριότητές του δεν είναι πολύ φιλικός προς την τεχνολογική πρόοδο.

Ο τουριστικός τομέας μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη και την απασχόληση, όπως αυτή αποτυπώθηκε κατά καιρούς στα προγράμματα ανάπτυξης.

Αλλά υπάρχουν σημαντικά προβλήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη όπως :

- Το συνολικό χρέος του τουριστικού τομέα προς το πιστωτικό σύστημα είναι πολύ υψηλό.
- Η τουριστική υποδομή υστερεί σημαντικά έναντι υποδομών που αφορούν στον δευτερογενή τομέα όπως αεροδρόμια, λιμάνια, προσβάσεις σε τουριστικού ενδιαφέροντος σημεία εντός του ευρύτερου τουριστικού χώρου κ.α.

- Υπάρχει σημαντική έλλειψη πολιτικής για την αναβάθμιση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος (Παυλόπουλος, Π., 2001)

4.5. Ενίσχυση της απασχόλησης

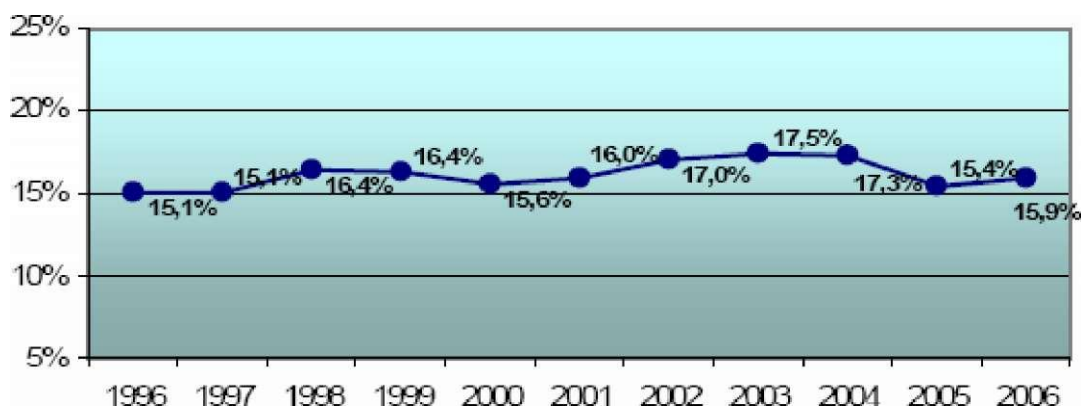
Το σύνολο των θέσεων εργασίας που οφείλεται στην τουριστική δραστηριότητα είναι της τάξεως των 600.000 ατόμων περίπου το οποίο κατανέμεται με αναλογία δυο προς ένα (2:1) μεταξύ τουριστικών κλάδων και κλάδων η ύπαρξη των οποίων εξαρτάται από τον τουρισμό, καθώς και κλάδων που η παραγωγή τους επηρεάζεται από την τουριστική δραστηριότητα.

Στις μικρομεσαίες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις η μέση ανά μονάδα απασχόληση είναι 11,77 άτομα στον οποίο αριθμό περιλαμβάνονται και απασχολούμενα μέλη της οικογένειας, καθώς και ο ιδιοκτήτης.

Από τον τουρισμό και περίπου 800.000 Έλληνες, σύμφωνα με δήλωσή τους, δραστηριοποιούνται στον τουρισμό, ενώ σημαντικές περιοχές της χώρας, απασχολούν πάνω από το 50% του πληθυσμού τους σε τουριστικές δραστηριότητες.

Διάγραμμα 4.5.1. Συμβολή στην απασχόληση (επί της συνολικής απασχόλησης)

Συμμετοχή της Απασχόλησης στο ΑΕΠ (% στο συνολικό ΑΕΠ)

Παυλόπουλος, Π., 2001, «Θέματα Οικονομικής και Τουριστικής Πολιτικής», Αθήνα: Ειδικές Εκδόσεις ΙΤΕΠ

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της αρμόδιας Συνομοσπονδίας Επιχειρήσεων Ενοικιαζόμενων Δωματίων, ο αριθμός των απασχολούμενων ανέρχεται σε 65.000 περίπου (1 άτομο ανά 10 κλίνες). Ωστόσο, ο αριθμός των ενοικιαζόμενων δωματίων εκτιμάται ότι είναι τουλάχιστον κατά 20% μεγαλύτερος του ανωτέρω αριθμού. Ορισμένα σημαντικά στοιχεία που θα πρέπει να αναφερθούν είναι:

1. Το 7,4% του αριθμού των μεγάλων ξενοδοχείων αντιπροσωπεύει το 33,2% του αριθμού των κλινών συνεπώς τα μεγάλα ξενοδοχεία συμβάλουν στο τουρισμό. Οι αριθμοί για τις μικρομεσαίες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις περιέχουν μεγαλύτερο στατιστικό σφάλμα σε σύγκριση με τις μεγάλες λόγω της οικογενειακής εργασίας, ωστόσο το μερίδιο των μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων στο σύνολο της προστιθέμενης αξίας είναι ίσο με το ποσοστό της απασχόλησης.

2. Η ικανότητα των μεγάλων ξενοδοχείων, ως συνόλου, να δημιουργούν θέσεις εργασίας είναι πολύ μεγαλύτερη σε σύγκριση με τις μικρομεσαίες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις. Το ποσοστό υπεροχής είναι μεγαλύτερο από 30%.

3. Ένα άλλο συνεπαγόμενο του μεγάλου μεγέθους των ξενοδοχείων είναι ότι ο μικρότερος αριθμός των παραγωγικών μονάδων για δεδομένη παραγωγική δυναμικότητα έχει κατά μέσο όρο λιγότερο επιβλαβείς επιπτώσεις στο περιβάλλον λόγω του ότι διαθέτει μεγαλύτερο ελεύθερο χώρο, ο οποίος επιτρέπει διευθετήσεις που συνήθως παράγουν ένα αισθητικώς πολύ καλό αποτέλεσμα και περιορίζει την περιβαλλοντική επιβάρυνση. (ΕΣΥΕ, 2005)

Η ικανότητα δημιουργίας θέσεων εργασίας είναι χαρακτηριστικό το οποίο δεν είναι δυνατόν να παραβλέπει οποιαδήποτε πολιτική που στοχεύει στην αύξηση της απασχόλησης. Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό του τουριστικού δυναμικού, και ιδιαιτέρως του ξενοδοχειακού τόσο υψηλότερου επιπέδου θα είναι η μέση ποιότητα του τουριστικού προϊόντος, τόσο ισχυρότερη θα είναι η διαπραγματευτική δύναμη των ξενοδόχων και λοιπών τουριστικών επιχειρηματιών και τόσο καλύτερες τιμές θα επιτυγχάνονται. Το γεγονός αυτό θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη προβολή του ελληνικού τουριστικού προϊόντος που εκπορεύεται από τις αποκτώμενες σχετικές εμπειρίες των αλλοδαπών τουριστών. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η δημιουργία αλυσίδων τουριστικών εκμεταλλεύσεων παραγωγής επώνυμου τουριστικού προϊόντος δεν αποτελεί αποκλειστική δυνατότητα των μεγάλων εκμεταλλεύσεων.

Το πλήθος των νησιών, αλλά και των τουριστικού ενδιαφέροντος προορισμών ενδεχομένως προσιδιάζει περισσότερο στις μικρομεσαίου μεγέθους ξενοδοχειακές μονάδες (Παυλόπουλος, Π., 2001)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΞΑΝΘΗΣ ΚΑΙ ΠΙΕΡΙΑΣ

5.1 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ

Η πόλη της Ξάνθης γνωρίζει τα τελευταία χρόνια πανελλήνια προβολή και γίνεται ευρύτερα γνωστή. Ωστόσο, οι επισκέψεις τουριστών στην Ξάνθη και την περιοχή της παραμένουν περιορισμένες. Γενικότερα η Θράκη είναι αντιληπτή σήμερα ως μία χώρα μακρινή και δύσκολα προσπελάσιμη. Η κατασκευή της Εγνατίας Οδού την τελευταία δεκαετία έφερε τη Θράκη πολύ κοντύτερα στον κορμό του ελληνικού χώρου. Πιστεύουμε ότι η περιοχή της Ξάνθης έχει τις δυνατότητες ώστε να καταστεί εσωτερικός τουριστικός προορισμός με ανάλογη οικονομική, κοινωνική και εθνική ωφέλεια.

Ο εξωτισμός έχει γίνει ένα στοιχείο που μεγάλη μερίδα του κοινού του σημερινού τεχνολογικού κόσμου ψάχνει να ανακαλύψει. Όμως και η αναζήτηση μιας άγνωστης, αλλά αληθινής, Ελλάδας παραμένει το αίτημα του εσωτερικού τουρισμού στη χώρα μας. Η Θράκη είναι ένα πολιτισμικό κεφάλαιο, που δημιουργήθηκε μετά τη μακροχρόνια συμβίωσή μας με άλλους λαούς και χώρος όπου διατηρούνται οι μνήμες της καθ' ημάς Ανατολής, αλλά και της βαλκανικής ενδοχώρας, στενά δεμένης με την ιστορία μας. Ως τέτοιο πολιτισμικό κεφάλαιο η Ελληνική Θράκη είναι χώρος για την ανάπτυξη εσωτερικού τουρισμού. Ο νομός Ξάνθης με την ποικιλομορφία και την πολυμορφία που τον χαρακτηρίζει παρουσίαζε μοναδικό ενδιαφέρον και από φυσική, αλλά και από ιστορική άποψη.

Το κάλλος του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής παραμένει άγνωστο, αλλά είναι απaráμιλλο. Τα δάση της ορεινής περιοχής, τα Στενά και οι εκβολές του Νέστου, η μεγάλη ακτή του Θρακικού Πελάγους, η λίμνη Βιστωνίδα και οι βιότοποι της περιοχής μπορούν να γοητεύσουν κάθε φυσιολάτρη. Συμπληρωματικά, η Παλιά Ξάνθη, οι παραδοσιακοί αγροτικοί οικισμοί της ορεινής περιοχής, τα αρχαία Άβδηρα, το βυζαντινό Πολύστηλο και ο νεότερος οικισμός των Αβδήρων συγκροτούν ένα πανοραμικό ιστορικό πλαίσιο που αναφέρεται ευθέως στο βυζαντινό μας παρελθόν και την ανατολική μας διάσταση. Η κατάλληλη υποδομή, που θα προσελκύει και θα βοηθά τον επισκέπτη, μπορεί έτσι να δημιουργήσει μια αγροτουριστική ανάπτυξη που θα εκμεταλλεύεται το ιστορικό υπόβαθρο, τη σπάνια ομορφιά του φυσικού περιβάλλοντος και την αγροτική καθημερινότητα της σημερινής ζωής.

Ο Νομός Ξάνθης διαθέτει ενδιαφέροντα στοιχεία που μπορούν να αποτελέσουν τους κόμβους μιας ιστορικής περιήγησης που θα έχει κέντρο την Παλιά Πόλη της Ξάνθης και θα περιλαμβάνει τα ερείπια και το μουσείο των αρχαίων Αβδήρων, τον οικισμό της Γενισέας και τους δευτερεύοντες αρχαιολογικούς χώρους του Νομού.

Η Παλιά Πόλη της Ξάνθης είναι το καλύτερα διατηρούμενο δείγμα της κοινοτικής οργάνωσης του Νέου Ελληνισμού που υπάρχει στον ελλαδικό χώρο και, χάρη στη διατήρησή του, συγκροτεί σήμερα ένα υπαίθριο μουσείο αρχιτεκτονικών ρυθμών που καλύπτουν όλη την καθ' ημάς Ανατολή. Τα μοναστήρια της Ξάνθης μπορούν να αποτελέσουν κέντρα θρησκευτικού τουρισμού. Οι καπιναποθήκες της Ξάνθης, αλλά και αυτές της Γενισέας αποτελούν μοναδικά ιστορικά βιομηχανικά συγκροτήματα. Ο αρχαιολογικός χώρος των Αβδήρων δίνει την εικόνα μιας αρχαίας και βυζαντινής πόλης και χαρακτηρίζει τον δεύτερο ελληνικό εποικισμό κατά την αρχαιότητα. Τα ερείπια της Αναστασιούπολης, του μετέπειτα Περιθεώριου, βρίσκονται δίπλα στη λίμνη Βιστωνίδα σε περιβάλλον μεγάλης φυσικής ομορφιάς. Η Γενισέα αποτελεί μοναδικό δείγμα οικισμού, όπου αποτυπώνονται τα άμεσα δημογραφικά αποτελέσματα της τουρκικής κατάκτησης και η ακόλουθη αναγέννηση του Νέου Ελληνισμού. Περιγράφεται έτσι στον υπαρκτό χώρο ολόκληρη η ιστορική εξέλιξη της καθ' ημάς Ανατολής και μάλιστα συγκεκριμενοποιείται σε μια συναρπαστική περιήγηση, που μπορεί να ολοκληρωθεί μέσα σε μια μέρα.

Η ξενοδοχειακή υποδομή της Ξάνθης παρά το ότι δεν είναι προσανατολισμένη προς τον σύγχρονο μαζικό τουρισμό μπορεί να γίνει η βάση περαιτέρω ανάπτυξης. Τα μουσεία της Ξάνθης μπορούν να αναπτυχθούν και να καλύψουν το κοινοτικό και βιομηχανικό παρελθόν της πόλης. Υπάρχει ήδη στη Γενισέα κτηριακή υποδομή που μπορεί αποτελεσματικά να υποστηρίξει τους επισκέπτες που θα περιηγούνται την περιοχή. Τα τρία αναστηλωμένα παραδοσιακά κτήρια, όπως και οι μελλοντικές αναστηλώσεις μπορούν να στεγάσουν

μόνιμες εκθέσεις φωτογραφικών τεκμηρίων ή λαογραφικών εκθεμάτων που θα δίνουν μια ιστορική εικόνα του πολιτισμικού πλούτου της περιοχής.

Επίσης μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον έχουν και οι γιορτές της παλαιάς πόλης. Οι γιορτές παλαιάς πόλης αποβλέπουν στην ανάδειξη, προβολή και ανάπτυξη, ενός οικιστικού χώρου, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, με βαριά ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά, ώστε να γίνει συνείδηση από όλους η ευθύνη που φέρουμε για την προάσπιση αυτού του λίκνου της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και ταυτότητας. Η παλαιά πόλη της Ξάνθης κρύβει σε κάθε γωνιά της και μια σημαντική ιστορία, την ιστορία των ανθρώπων που συνέθεσαν το ψηφιδωτό αυτού του τόπου, τις ευαισθησίες τους σε θέματα κοινωνικά και πολιτιστικά. Κατά τη διάρκεια των εν λόγω εορτών, η πόλη ζει για λίγο στο χθες, ξυπνώντας μέσα στις καρδιές θύμισες. Βιώνει το παρόν, έχοντας αφηθεί στους ρυθμούς της μουσικής που πλημμυρίζει την πλατεία Μητροπόλεως και τα στενά σοκάκια του παραδοσιακού οικισμού ενώ ταυτόχρονα οραματίζεται και ατενίζει το μέλλον με αισιοδοξία, διεκδικώντας σήμερα την ανάπτυξη, την ευημερία και την ποιότητα της ζωής. Συνυπάρχει αρμονικά το χθες με το σήμερα, το παραδοσιακό με το σύγχρονο σε μια πόλη που ζει, αισθάνεται, οραματίζεται και δημιουργεί προϋποθέσεις για το αύριο.

5.1.1 ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ

ΝΕΣΤΟΣ Α.Ε. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ & ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΝΕΣΤΟΣ Α.Ε. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ & ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2008 - 32η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2008) Μ.Α.Ε. 11177/66/Β/86/7

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΡΗΣΗ 2008	ΧΡΗΣΗ 2007	ΠΑΘΗΤΙΚΟ	ΧΡΗΣΗ 2008	ΧΡΗΣΗ 2007
Β. ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ	51.203,94	49.923,94	Α. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		
Μείον αποσβέσεις	51.203,94	49.923,94	I. Κεφάλαιο μετοχικό		
	0,00	0,00	(1.424.000 μετ.Χ1,00 €)	1.424.000,00	1.424.000,00
Γ. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			III. Διαφορές αναπρ/γής	751,27	0,00
II. Ενσώματες ακινητοποιήσεις	3.048.216,90	2.835.823,49	IV. Αποθεματικά κεφάλαια	237.230,35	137.230,35
Μείον αποσβέσεις	1.512.330,71	1.372.041,49	V. Αποτελέσματα εις νέο	23.190,63	(117.139,65)
Σύνολο ακινητοποιήσεων (ΓII)	1.535.886,19	1.463.782,00	Σύνολο ιδίων κεφαλαίων		
III. Συμ. & άλλες μακρ. χρημ. απαιτήσ.	5.955,03	5.955,03	(AI + AIII + AIV + AV)	1.685.172,25	1.444.090,70
Σύνολο πάγιου ενεργητικού (ΓII+ΓIII)	1.541.841,22	1.469.737,03	Β. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	21.995,11	21.995,11
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
I. Αποθέματα	1.968,32	1.424,77	II. Βραχ/σμες υποχρεώσεις	56.189,18	100.795,03
II. Απαιτήσεις	87.958,56	66.136,14	Σύνολο υποχρεώσεων (ΓII)	56.189,18	100.795,03
IV. Διαθέσιμα	131.588,44	29.582,90			
Σύν.κυκλ.ενεργητικού (ΔI+ΔII+ΔIV)	221.515,32	97.143,81	ΓΕΝ.ΣΥΝ.ΠΑΘ.(Α+Β+Γ)	1.763.356,54	1.566.880,84
ΓΕΝ.ΣΥΝ.ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ)	1.763.356,54	1.566.880,84			

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2008 (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2008)

	ΧΡΗΣΗ 2008	ΧΡΗΣΗ 2007
I. Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως		
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις υπηρεσιών)	541.957,22	419.009,56
Μείον: Κόστος πωλήσεων	28.895,95	22.052,62
Μικτό αποτ/τα (κέρδη) εκμετ/σεως	513.061,27	396.956,94
Πλέον: 1. Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως	5.986,92	5.986,92
Σύνολο	519.048,19	402.943,86
ΜΕΙΟΝ: 1. Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	508.235,20	448.327,87
Μερικά αποτ/τα (κέρδη) εκμετ/σεως	10.812,99	-45.384,01
Μείον: 3. Χρεωστ. τόκοι & συν.έξοδα	412,97	281,15
Ολικά αποτ/τα (κέρδη) εκμετ/σεως	10.400,02	-45.665,16
II. ΠΛΕΟΝ (ή μείον): Έκτακτα αποτελέσματα		
1. Έκτακτα & ανόργανα έσοδα	12.790,61	23.302,28
Μείον: Έκτακτα & ανόργανα έξοδα	0,00	73,20
Οργανικά & έκτακτα αποτ/τα (κέρδη)	23.190,63	(22.436,08)
ΜΕΙΟΝ: Σύν.αποσβ. παγίων στοιχείων	79.579,95	72.041,69
Μείον: Οι από αυτές ενσωματωμένες	79.579,95	72.041,69
	0,00	0,00
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤ. (ΚΕΡΔΗ) ΧΡΗΣΕΩΣ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	23.190,63	(22.436,08)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Καθαρά αποτελέσματα	
(κέρδη) χρήσεως	23.190,63
Κέρδη εις νέον	23.190,63

Ξάνθη 31 Μαρτίου 2009

Η Πρόεδρος του Δ.Σ. Το Μέλος του Δ.Σ.

Ουρανία Βεζυρτζή Μαρία Βεζυρτζή
ΑΒ. 742961 Φ. 162659

Η Ανπρόεδρος του Δ.Σ. Για το Λογιστήριο

Ελένη Βεζυρτζή Μαρία Κετσετζίδου
Τ. 229698 ΑΖ. 899534

ΝΕΣΤΟΣ Α.Ε. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ & ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2009 - 33η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2009) Μ.Α.Ε. 11177/66/Β/86/7

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΡΗΣΗ 2009	ΧΡΗΣΗ 2008	ΠΑΘΗΤΙΚΟ	ΧΡΗΣΗ 2009	ΧΡΗΣΗ 2008
Β. ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ	52.363,94	51.203,94	Α. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		
Μείον αποσβέσεις	52.363,94	51.203,94	I. Κεφάλαιο μεταχικό		
	0,00	0,00	(1.424.000 μετ.Χ1,00€)	1.424.000,00	1.424.000,00
Γ. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			III. Διαφορές αναπρ/γής	751,27	751,27
II. Ενσώματες ακινητοποιήσεις	3.073.793,26	3.048.216,90	IV. Αποθεματικά κεφάλαια	315.724,79	237.230,35
Μείον αποσβέσεις	1.584.928,34	1.512.330,71	V. Αποτελέσματα εις νέο	75.290,84	23.190,63
Σύνολο ακινητοποιήσεων (ΓII)	1.488.864,92	1.535.886,19	Σύνολο ιδίων κεφαλαίων	1.815.766,90	1.685.172,25
III. Συμ. & άλλες μακρ. χρημ. απαιτήσεις	5.955,03	5.955,03	(ΑΙ+ΑΒΙ+ΑΙΥ+ΑΥ)	21.995,11	21.995,11
Σύνολο πάγου ενεργητικού (ΓΒ+ΓIII)	1.494.819,95	1.541.841,22	Β. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ		
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
I. Αποθέματα	2.574,23	1.968,32	II. Βραχ/σμες υποχρεώσεις	47.941,39	56.189,18
II. Απαιτήσεις	78.395,91	87.958,56	Σύνολο υποχρεώσεων (ΓII)	47.941,39	56.189,18
IV. Διαθέσιμα	309.913,31	131.588,44			
Σύν. κυκλ. ενεργητικού (ΔΙ+ΔΙΙ+ΔΙΥ)	390.883,45	221.515,32			
ΓΕΝ.ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ)	1.885.703,40	1.763.356,54	ΓΕΝ.ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘ.(Α+Β+Γ)	1.885.703,40	1.763.356,54

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2009 (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2009)

	ΧΡΗΣΗ 2009	ΧΡΗΣΗ 2008
I. Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως		
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις υπηρεσιών)	592.052,07	541.957,22
Μείον: Κόστος πωλήσεων	37.536,40	28.895,95
Μικτά αποτ/τα (κέρδη) εκμετ/σεως	554.515,67	513.061,27
Πλέον: 1. Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως	5.399,96	5.986,92
Σύνολο	559.915,63	519.048,19
ΜΕΙΟΝ: 1. Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	535.715,56	508.235,20
Μερικά αποτ/τα (κέρδη) εκμετ/σεως	24.200,07	10.812,99
Μείον: 3. Χρεωστ. τόκοι & συν.έξοδα	426,11	412,97
Ολικά αποτ/τα (κέρδη) εκμετ/σεως	23.773,96	10.400,02
II. ΠΛΕΟΝ (ή μείον): Έκτακτα αποτελέσματα		
1. Έκτακτα & ανόργανα έσοδα	28.326,25	12.790,61
Οργανικά & έκτακτα αποτ/τα (κέρδη)	52.100,21	23.190,63
ΜΕΙΟΝ: Σύν. αποσβ. παγίων στοιχείων	73.757,63	79.579,95
Μείον: Οι από αυτές ενσωματωμένες	73.757,63	79.579,95
	0,00	0,00
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤ. (ΚΕΡΔΗ) ΧΡΗΣΕΩΣ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	52.100,21	23.190,63

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

	ΧΡΗΣΗ 2009	ΧΡΗΣΗ 2008
Καθαρά αποτελέσματα (κέρδη) χρήσεως	52.100,21	23.190,63
Κέρδη προηγ. χρήσεων	23.190,63	0,00
Κέρδη εις νέον	75.290,84	23.190,63

Ξάνθη 31 Μαρτίου 2010

Η Πρόεδρος του Δ.Σ.

Το Μέλος του Δ.Σ.

Ουρανία Βεζυρτζή
ΑΒ. 742961

Μαρία Βεζυρτζή
Φ. 162659

Η Αντιπρόεδρος του Δ.Σ.

Για το Λογιστήριο

Ελένη Βεζυρτζή
Τ. 229698

Μαρία Κετστζίδου
ΑΖ. 899534

ΝΕΣΤΟΣ Α.Ε. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ & ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2010 - 34η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2010) Μ.Α.Ε. 11177/66/Β/86/7

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	<u>ΧΡΗΣΗ 2010</u>	<u>ΧΡΗΣΗ 2009</u>
Β. ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ	53.587,69	52.363,94
Μείον αποσβέσεις	53.587,69	52.363,94
	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
Γ. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		
II. Ενσώματες ακινητοποιήσεις	3.095.834,82	3.073.793,26
Μείον αποσβέσεις	1.655.997,93	1.584.928,34
Σύνολο ακινητοποιήσεων (ΓII)	<u>1.439.836,89</u>	<u>1.488.864,92</u>
III. Συμ. & άλλες μακρ. χρημ/κές απαιτ.	5.955,03	5.955,03
Σύνολο πάγιου ενεργητικού (ΓII+ΓIII)	<u>1.445.791,92</u>	<u>1.494.819,95</u>
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		
i. Αποθέματα	1.405,11	2.574,23
ii. Απαιτήσεις	84.814,64	78.395,91
IV. Διαθέσιμα	95.126,10	309.913,31
Σύνολο κυκλ. ενεργ/κού (ΔI+ΔII+ΔIV)	<u>181.345,85</u>	<u>390.883,45</u>
ΓΕΝ.ΣΥΝ.ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ)	<u>1.627.137,77</u>	<u>1.885.703,40</u>

ΠΑΘΗΤΙΚΟ	<u>ΧΡΗΣΗ 2010</u>	<u>ΧΡΗΣΗ 2009</u>
Α. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		
I. Κεφάλαιο μετοχικό		
(1.175.000 μετ. του 1,00 €)	1.175.000,00	1.424.000,00
III. Διαφορές αναπρο/γής	0,00	751,27
IV. Αποθεματικά κεφάλαια	315.724,79	315.724,79
V. Αποτελέσματα εις νέο	54.744,00	75.290,84
Σύνολο ιδίων κεφαλαίων (ΑI+ΑIII+ΑIV+AV)	<u>1.545.468,79</u>	<u>1.815.766,90</u>
Β. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	<u>21.995,11</u>	<u>21.995,11</u>
Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
ii. Βραχ/σμες υποχρεώσεις	59.673,87	47.941,39
Σύνολο υποχρεώσεων (ΓII)	<u>59.673,87</u>	<u>47.941,39</u>
ΓΕΝ.ΣΥΝ.ΠΑΘ/ΚΟΥ (Α+Β+Γ)	<u>1.627.137,77</u>	<u>1.885.703,40</u>

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓ/ΣΜΟΥ ΑΠΟΤ/ΥΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ 31/12/2010

	<u>ΧΡΗΣΗ 2010</u>	<u>ΧΡΗΣΗ 2009</u>
I. Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως		
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις υπηρεσιών)	513.572,04	592.052,07
Μείον: Κόστος πωλήσεων	36.710,63	37.536,40
Μικτά αποτ/τα (κέρδη) εκμ/σεως	476.861,41	554.515,67
Πλέον: 1. Άλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως	10.566,12	5.399,96
Σύνολο	<u>487.427,53</u>	<u>559.915,63</u>
ΜΕΙΟΝ: 1. Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	<u>524.983,12</u>	<u>535.715,56</u>
Μερικά αποτ/τα (ζημιές) εκμ/σεως	-37.555,59	24.200,07
Μείον: 3. Χρεωστ. τόκοι & συν. έξοδα	545,82	426,11
Ολικά αποτ/τα (ζημιές) εκμ/σεως	<u>-38.101,41</u>	<u>23.773,96</u>
II. ΠΛΕΟΝ (ή μείον): Έκτακτα αποτελέσματα		
1. Έκτακτα & ανόργανα έσοδα	17.554,57	28.326,25
Οργανικά & έκτακτα αποτ/τα (ζημιές)	-20.546,84	52.100,21
ΜΕΙΟΝ: Σύνολο αποσβ. παγίων στοιχ.	<u>72.293,34</u>	<u>73.757,63</u>
Μείον: Οι από αυτές ενσωματωμένες	72.293,34	73.757,63
	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤ. (ΖΗΜΙΕΣ) ΧΡ.ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	<u>-20.546,84</u>	<u>52.100,21</u>

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

	<u>ΧΡΗΣΗ 2010</u>	<u>ΧΡΗΣΗ 2009</u>
Καθαρά αποτελέσματα		
(ζημιές) χρήσεως	20.546,84	52.100,21
Κέρδη προηγ. χρήσεων	75.290,84	23.190,63
Κέρδη εις νέον	<u>54.744,00</u>	<u>75.290,84</u>

Ξάνθη 31 Μαρτίου 2011

Η Πρόεδρος του Δ.Σ.
 Ουρανία Βεζυρτζή - ΑΒ. 742961
 Το Μέλος του Δ.Σ.
 Μαρία Βεζυρτζή - Φ. 162659
 Η Αντιπρόεδρος του Δ.Σ.
 Ελένη Βεζυρτζή - Τ. 229698
 Για το Λογιστήριο
 Μαρία Κετσετζίδου - ΑΖ. 899534

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ-ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΖΗΤΑ PALACE A.E.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31.12.2008 - 12η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ (1/1-31/12/2008) ΑΡ.Μ.Α.Ε.: 37154/86/Β/96/027

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		Χρήση 2008	Χρήση 2007	ΠΑΘΗΤΙΚΟ		Χρήση 2008	Χρήση 2007
Β. ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤ/ΣΕΩΣ		<u>64.012,46</u>	<u>159,27</u>	Α. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ			
Γ. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ				I. Κεφάλαιο	2.930.445,00	2.998.050,00	
I. Ανώματες Ακίνητοποιήσεις		17.131,40	0,01	III. Διαφορές Αναπρ.-Επιχ. Επενδ.	1.431.281,95	545.714,63	
II. Ενσώματες Ακίνητοποιήσεις		3.968.343,69	3.279.302,05	IV. Αποθεματικά Κεφάλαια	(596.591,80)	(178.765,55)	
III. Συμμετοχές & άλλες μακρ/σμες χρηματοοικ/κές απαιτήσεις		11.445,34	11.445,34	V. Αποτελέσματα εις νέον	(193.207,40)	(5.012,73)	
Σύνολο Παγίου Ενεργητικού (Γ I+Γ II+Γ III)		<u>3.996.920,43</u>	<u>3.290.747,40</u>	Σύνολο Υποχρεώσεων (ΑΙ+ΑΙΙΙ+ΑΙΥ+ΑΥ)	<u>3.571.927,75</u>	<u>3.359.986,35</u>	
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ				Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ			
I. Αποθέματα		16.482,97	15.948,54	I. Μακρ/θεσμες Υποχρεώσεις	1.487.171,16	1.675.803,82	
II. Απαιτήσεις		1.437.732,95	832.440,06	II. Βραχ/θεσμες Υποχρεώσεις	560.194,04	356.889,54	
III. Χρεόγραφα		0,00	1.159.125,42	Σύνολο Υποχρεώσεων (Γ I+Γ II)	<u>2.047.365,20</u>	<u>2.032.693,36</u>	
IV. Διαθέσιμα		101.776,96	95.378,90	Δ. ΜΕΤ/ΚΟΙ ΛΟΓ. ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	<u>3.751,67</u>	<u>7.393,30</u>	
Σύνολο Κυκλόντος Ενεργητικού (ΔI+ΔII+ΔIII+ΔIV)		<u>1.555.992,88</u>	<u>2.102.892,92</u>	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (Α+Γ+Δ)	<u>5.623.044,62</u>	<u>5.400.073,01</u>	
Ε. ΜΕΤ/ΚΟΙ ΛΟΓ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		<u>6.118,85</u>	<u>6.273,42</u>	ΛΟΓ/ΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ	<u>3.090.868,59</u>	<u>3.090.868,59</u>	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ+Ε)		<u>5.623.044,62</u>	<u>5.400.073,01</u>				
ΛΟΓ/ΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΙ		<u>3.090.868,59</u>	<u>3.090.868,59</u>				
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓ/ΣΜΟΥ ΑΠΟΤ/ΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ 31.12.2008 (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2008)							
I. ΑΠΟΤ/ΤΑ ΕΚΜΕΤ/ΣΕΩΣ		<u>Χρήση 2008</u>	<u>Χρήση 2007</u>		<u>Χρήση 2008</u>	<u>Χρήση 2007</u>	
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις)		1.520.451,24	1.582.996,45	Καθαρά αποτ/τα (κέρδη) χρήσεως	(79.182,89)	25.468,43	
Μείον: Κόστος πωλήσεων		1.461.508,73	1.395.247,41	(+/-): Υπόλοιπο αποτ/των (ζημιών) προηγ. χρήσεων	(5.012,73)	(5.012,73)	
Μικτά αποτ/τα (κέρδη) εκμ/σεως		58.942,51	187.749,04	(+/-): Διαφ. φορολ. ελέγχου προηγ. χρ.	(52.233,57)	0,00	
Πλέον: 1. Άλλα έσοδα εκμ/σεως		117.584,45	68.433,22	Σύνολο	(84.195,62)	20.455,70	
Σύνολο		176.526,96	256.182,26	Μείον: 1. Φόρος εισοδήματος	0,00	6.725,04	
Μείον: 1. Έξοδα διοικ. λειτουργ.		212.420,71	173.037,54	2. Λοιποί μη ενσωμ. στο λειτουργικό κόστος	56.778,21	2.544,37	
3. Έξοδα λεπτ. διαθέσεως		19.776,38	19.208,46	Ζημιές εις νέο	(193.207,40)	(5.012,73)	
Μερ. αποτ/τα (ζημιές/κέρδη) εκμ/σεως		(55.670,13)	63.936,26				
Πλέον: 2. Έσοδα χρεογράφων		0,00	2.000,00				
4. Πιστ. τόκοι & συν. έσοδα		1.177,91	4.041,96				
Μείον: 3. Χρ. τόκοι & συν. έξοδα		115.112,27	116.753,94				
Ολικά αποτ/τα (ζημιές) εκμ/σεως		(169.604,49)	(46.775,72)				
II. ΠΛΕΟΝ: ΕΚΤΑΚΤΑ ΑΠΟΤ/ΤΑ							
Πλέον: 1. Εκτ. & ανόργ. έσοδα		90.890,47	72.331,03				
Μείον: 1. Εκτ. & ανόργ. έξοδα		468,87	86,88				
Οργ. & έκτ. αποτ/τα (ζημιές/κέρδη)		(79.182,89)	25.468,43				
Μείον: Σύνολο αποσβ. παγ. στοιχ.		431.956,73	321.746,95				
Μείον: Οι από αυτές ενσ. στ. λεπτ. κόστ.		431.956,73	321.746,95				
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤ/ΤΑ (ΖΗΜΙΕΣ/ΚΕΡΔΗ) ΧΡΗΣΕΩΣ προ φόρων		<u>(79.182,89)</u>	<u>25.468,43</u>				

Εόνθη, 26 Μαρτίου 2009

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Δ.Σ.
ΛΑΦΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
Α.Δ.Τ. ΑΒ 134320

Η ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Δ.Σ.
ΛΑΦΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ
Α.Δ.Τ. ΑΒ 134319

Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
Α.Δ.Τ. Η 752498
ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 0086270 Α' ΤΑΞΗ

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ-ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΖΗΤΑ PALACE A.E.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31.12.2009 - 13η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ (1/1-31/12/2009) ΑΡ.Μ.Α.Ε.: 37154/66/Β/96/027

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	Χρήση 2009	Χρήση 2008
Β. ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤ/ΣΕΩΣ	<u>50.663,62</u>	<u>64.012,46</u>
Γ. ΠΑΠΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		
I. Ανώματες Ακινήτοποιήσεις	13.200,80	17.131,40
II. Ενσώματες Ακινήτοποιήσεις	3.630.144,43	3.968.343,69
III. Συμμετοχές & άλλες μακρ/σμες χρηματοοικ/κές απαιτήσεις	<u>11.445,34</u>	<u>11.445,34</u>
Σύνολο Πάγιου Ενεργητικού (Γ I+Γ II+Γ III)	<u>3.654.790,57</u>	<u>3.996.920,43</u>
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		
I. Αποθέματα	24.578,54	16.482,97
II. Απαιτήσεις	1.811.768,54	1.437.732,95
IV. Διαθέσιμα	<u>94.427,25</u>	<u>101.776,96</u>
Σύνολο Κυκλόντος Ενεργητικού (ΔI+ΔII+ΔIV)	<u>1.930.774,33</u>	<u>1.555.992,88</u>
Ε. ΜΕΤ/ΚΟΙ ΛΟΓ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	<u>12.617,50</u>	<u>6.118,85</u>
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ+Ε)	<u>5.648.846,02</u>	<u>5.623.044,62</u>
ΛΟΓ/ΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΙ	<u>3.090.868,59</u>	<u>3.090.868,59</u>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓ/ΣΜΟΥ ΑΠΟΤ/ΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ 31.12.2009 (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2009)		
I. ΑΠΟΤ/ΤΑ ΕΚΜΕΤ/ΣΕΩΣ	Χρήση 2009	Χρήση 2008
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις)	1.274.630,00	1.520.451,24
Μείον: Κόστος πωλήσεων	<u>1.262.009,38</u>	<u>1.461.508,73</u>
Μικτά αποτ/τα (κέρδη) εκμ/σεως	12.620,62	58.942,51
Πλέον: 1. Άλλα έσοδα εκμ/σεως	<u>181.975,62</u>	<u>117.584,45</u>
Σύνολο	<u>194.596,24</u>	<u>176.526,96</u>
Μείον: 1. Εξοδα διοικ. λειτουργ.	359.723,23	212.420,71
3. Εξοδα λεπ. διαθέσεως	<u>17.160,44</u>	<u>19.776,38</u>
Μερ. αποτ/τα (ζημιές) εκμ/σεως	<u>(182.287,43)</u>	<u>(55.670,13)</u>
Πλέον: 4. Πιστ. τόκοι & συν. έσοδα	0,00	1.177,91
Μείον: 3. Χρ. τόκοι & συν. έξοδα	<u>66.648,16</u>	<u>115.112,27</u>
Ολικά αποτ/τα (ζημιές) εκμ/σεως	<u>(248.935,59)</u>	<u>(169.604,49)</u>
II. ΠΛΕΟΝ: ΕΚΤΑΚΤΑ ΑΠΟΤ/ΤΑ		
Πλέον: 1. Εκτ. & ανόργ. έσοδα	112.503,77	90.890,47
Μείον: 1. Εκτ. & ανόργ. έξοδα	<u>154,52</u>	<u>468,87</u>
Οργ. & έκτ. αποτ/τα (ζημιές)	<u>(136.586,34)</u>	<u>(79.182,89)</u>
Μείον: Σύνολο αποσβ. παγ. στοιχ.	<u>426.420,42</u>	<u>431.956,73</u>
Μείον: Οι από αιτές ενσ. στ. λεπ. κόστ.	<u>426.420,42</u>	<u>431.956,73</u>
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤ/ΤΑ (ΖΗΜΙΕΣ)		
ΧΡΗΣΕΩΣ προ φόρων	<u>(136.586,34)</u>	<u>(79.182,89)</u>

ΚΡΟΜΟΣ Α.Ε.

ΠΑΘΗΤΙΚΟ	Χρήση 2009	Χρήση 2008
Α. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		
I. Κεφάλαιο	3.573.404,95	2.930.445,00
III. Διαφορές Αναπρ.-Επιχ. Επιενδ.	739.904,18	1.431.281,95
IV. Αποθεματικά Κεφάλαια	<u>(596.591,75)</u>	<u>(596.591,80)</u>
V. Αποτελέσματα εις νέον	<u>(332.411,15)</u>	<u>(193.207,40)</u>
Σύνολο Υποχρεώσεων (ΑI+ΑIII+ΑIV+AV)	<u>3.384.306,23</u>	<u>3.571.927,75</u>
Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
I. Μακρ/θεσμες Υποχρεώσεις	1.576.269,92	1.487.171,16
II. Βραχ/θεσμες Υποχρεώσεις	<u>679.746,28</u>	<u>560.194,04</u>
Σύνολο Υποχρεώσεων (Γ I+Γ II)	<u>2.256.016,20</u>	<u>2.047.365,20</u>
Δ. ΜΕΤ/ΚΟΙ ΛΟΓ. ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	<u>8.523,59</u>	<u>3.751,67</u>
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (Α+Γ+Δ)	<u>5.648.846,02</u>	<u>5.623.044,62</u>
ΛΟΓ/ΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ	<u>3.090.868,59</u>	<u>3.090.868,59</u>

ΠΙΝΑΚΑΣ**ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ**

	Χρήση 2009	Χρήση 2008
Καθαρά αποτ/τα (ζημιές) χρήσεως	(136.586,34)	(79.182,89)
(+/-): Υπόλοιπο αποτ/των (ζημιών) προηγ. χρήσεων	(193.207,40)	(193.207,40)
(+/-): Διαφ. φορολ. ελέγχου προηγ. χρ.	0,00	(52.233,57)
Σύνολο	<u>(329.793,74)</u>	<u>(272.390,29)</u>
Μείον: 2. Λοιποί μη ενσωμ. στο λειτουργικό κόστος	<u>2.617,41</u>	<u>56.778,21</u>
Ζημιές εις νέο	<u>(332.411,15)</u>	<u>(193.207,40)</u>

Ξάνθη, 30 Μαρτίου 2010

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Δ.Σ. Η ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Δ.Σ.
ΛΑΦΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΦΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ
Α.Δ.Τ. ΑΒ 134320 Α.Δ.Τ. ΑΒ 134319

Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
Α.Δ.Τ. Ν 752498
ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 0006270 Α' ΤΑΞΗ

	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
H OTEL NESTOS	368 167,23	363 683,32	419 009,56	541 957,22	592 052,07	51 3572,04	- 13%
H OTEL ZHTA PALACE	146 5797,55	153 5099,57	158 2996,45	152 0451,24	127 4630,00	-	-4%

Κρίνοντας από τα παραδείγματα των δύο ξενοδοχειακών μονάδων της Ξάνθης παρατηρούμε ότι ο κύκλος εργασιών του HOTEL NESTOS έχει ανοδική πορεία μέχρι το 2009 και μετά αρνητική ποσοστιαία μεταβολή 13% και το HOTEL ZHTA PALACE έχει ανοδική πορεία μέχρι το 2007 και έπειτα αρνητική ποσοστιαία μεταβολή 4%.

5.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΠΙΕΡΙΑΣ

Η Κατερίνη είναι η πρωτεύουσα του νομού Πιερίας. Το όνομα της πόλης έχει τις ρίζες του στην Αικατερίνη της Αλεξανδρείας, μια χριστιανή μάρτυρα, που έζησε τον 4ο αιώνα. Σήμερα η πόλη αποτελεί μια από τις πιο δυναμικές αστικές περιοχές της Μακεδονίας και όλης της Ελλάδας. Στις μέρες μας η ανάπτυξη της Κατερίνης ανακόπτεται αισθητά από την παρουσία της γειτονικής Θεσσαλονίκης, που απορροφά σε συντριπτικό βαθμό όλες τις δραστηριότητες της ευρύτερης περιοχής.

Παρ' όλα αυτά, εξαιτίας της πολύ μεγάλης τουριστικής κίνησης που υπάρχει στον νομό Πιερίας, η πόλη βρίσκεται αισθητά στο προσκήνιο. Η πόλη διαθέτει ένα από τα ωραιότερα πάρκα της Ελλάδας, το οποίο διαθέτει και πολύ εντυπωσιακά συντριβάνια και ειδικά το καλοκαίρι αποτελεί όαση δροσιάς και χαλάρωσης, ιδιαίτερα τις πολύ θερμές ώρες της ημέρας.

Σε μικρή απόσταση από την Κατερίνη, στο νομό Πιερίας, βρίσκεται το μυθικό βουνό του Ολύμπου, που αποτελεί παγκόσμιο σύμβολο της ιστορίας και της φύσης, και ένα μαγευτικό τόπο για ορειβασία, αναρρίχηση, εκδρομές, με πολλά ορειβατικά καταφύγια και υποδομές για τους λάτρεις του ορεινού τουρισμού.

Επίσης, στην Πιερία αναπτύσσονται τα Πιέρια όρη με τους πανέμορφους παραδοσιακούς οικισμούς τους, τα μαγευτικά τοπία, καθώς και το Χιονοδρομικό Κέντρο Ελατοχωρίου. Βρίσκεται σε υψόμετρο 780μ. και έχει μεταφερθεί από άλλη θέση, το παλιό Ελατοχώρι (παλιά ονομασία Σκουτέρνα) που είναι δίπλα στο νέο οικισμό. Ο νέος και πολύ περισσότερο ο παλιός οικισμός έχει εξελιχθεί σε ένα από τα καλύτερα ορεινά θέρετρα της Πιερίας. Συγκεντρώνει μόνιμους παραθεριστές και ημερήσιους επισκέπτες όλο το χρόνο.

Περιμετρικά της Κατερίνης ο επισκέπτης μπορεί να συναντήσει εντυπωσιακά πλατανοδάση, όπως της Νεοκαισάρειας, του Σβορώνου, του Νέου Κεραμιδίου, της Γανόχωρας, που αξιοποιούνται τουριστικά από το Δήμο Κατερίνης και δέχονται συνεχώς όλο και περισσότερους εκδρομείς. Επίσης, πολλά είναι τα σημεία αρχαιολογικού και ιστορικού ενδιαφέροντος όπου 10 περίπου χιλιόμετρα νότια της Κατερίνης, βρίσκεται ο μεγάλος αρχαιολογικός χώρος του Δίου στις παρυφές του ιστορικού Ολύμπου, που κατά την Μυθολογία κατοικούσαν οι δώδεκα θεοί, ενώ 10 περίπου χιλιόμετρα βόρεια ανακαλύφθηκε ο αρχαιολογικός χώρος της Πύδνας, στον οποίο μετά από πρόσφατες ανασκαφές βρέθηκαν πολύ σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα μεγάλης ιστορικής σημασίας.

Τέλος, και το πιο σημαντικό είναι ότι η Κατερίνη διαθέτει και την Παραλία Κατερίνης κάτι το οποίο της προσφέρει τουρισμό κατά τις θερινές εποχές. Υπέροχη, τεράστια αμμώδης παραλία με ρηγά νερά ιδανικά για κολύμπι με ασφάλεια των μικρών παιδιών. Υπάρχουν εκατοντάδες ξαπλώστρες χωρίς χρέωση, μόνο με την υποχρέωση να παραγγείλετε καφέ ή αναψυκτικό. Πολύ μεγάλη αγορά (εκατοντάδες καταστήματα γούνας, ρουχισμού, κοσμημάτων κλπ) και νυχτερινή ζωή που μπορεί να χαρακτηριστεί μοναδική στη Βόρεια Ελλάδα. Διαθέτει και λιμάνι για να αγκυροβολήσει το σκάφος σας. Ένας κατεξοχήν προικισμένος από την φύση τόπος με, γραφικότητα και φιλόξενους ανθρώπους, προσέλκυσε από τα τέλη της δεκαετίας του '60 μεγάλο ρεύμα τουριστών, ντόπιων και ξένων.

Έτσι, ο νομός και συγκεκριμένα η παραλία Κατερίνης μέχρι και το 2010 κατακλυζόταν από τουρίστες όπου έρχονταν για να περάσουν τις διακοπές τους.

ΦΟΥΚΗΣ - ΞΑΝΘΑΚΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΕ					
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓ. ΤΗΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2009 - 3η ΕΤΑΙΡ. ΧΡ. (1/1/2009 - 31/12/2009) - ΑΡ. ΜΑΕ 61836/58/Β/06/16					
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	Χρήση 2009	Χρήση 2008	ΠΑΘΗΤΙΚΟ	Χρήση 2009	Χρήση 2008
Β.ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ	<u>13.193,10</u>	<u>19.789,64</u>	Α. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		
Γ. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			Ι. Μετοχικό Κεφάλαιο	1.000.000,00	1.000.000,00
ΙΙ.Ενσώματες Ακινήτοποιήσεις	<u>1.535.507,75</u>	<u>1.556.944,06</u>	Υ.Αποτελέσματα εις νέο	-95.012,17	-39.114,25
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			Σύνολο Ιδίων Κεφαλ. (ΑΙ+ΑΥ)	<u>904.987,83</u>	<u>960.885,75</u>
ΙΙ.Απατήσεις	111.260,52	145.675,03	Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
ΙV.Διαθέσιμα	<u>609.481,35</u>	<u>733.622,67</u>	Ι. Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1.347.875,58	1.465.048,14
Σύνολο Κυκλ. Ενεργ. (ΔΙΙ+ΔΙV)	<u>720.741,87</u>	<u>879.297,70</u>	ΙΙ.Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	16.579,31	30.097,51
ΓΕΝ. ΣΥΝ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ)	<u>2.269.442,72</u>	<u>2.456.031,40</u>	Σύνολο Υποχρεώσεων (Γ+ΓΙΙ)	<u>1.364.454,89</u>	<u>1.495.145,65</u>
			ΓΕΝ. ΣΥΝ. ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (Α+Γ)	<u>2.269.442,72</u>	<u>2.456.031,40</u>
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ 31.12.2009			ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
Ι. Αποτελέσματα Εκμεταλλεύσεως	Χρήση 2009	Χρήση 2008		Χρήση 2009	Χρήση 2008
Κύκλος Εργασιών (πωλήσεις)	277.756,42	400.168,56	Καθαρά αποτ. (ζημιές) χρήσης	-55.897,92	-32.915,34
Μείον: Κόστος πωλήσεων	<u>194.722,01</u>	<u>275.497,85</u>	(-): Υπόλ. απ.(ζημιών) πρ. χρ.	-39.114,25	-6.198,91
Μικτά αποτ/τα (κέρδη) εκμεταλ.	83.034,41	124.670,71	Ζημιές εις νέο	<u>-95.012,17</u>	<u>-39.114,25</u>
ΜΕΙΟΝ: 1. Έξοδα διοικ/κής λειτουργίας	25.113,56	23.479,61			
3. Έξοδα λειτουργίας διαθέσεως	44.879,20	23.302,62	Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ & Δ/ΝΩΝ ΣΥΜΒ.	Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	
Μερικά αποτ/τα (κέρδη) εκμεταλ.	13.041,65	77.888,48	ΦΟΥΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΞΑΝΘΑΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	
Πλέον: 4.Πιστωτικοί τόκοι και συν. έσ.	0,00	45,08	Α.Δ.Τ. Τ 447804	Α.Δ.Τ. ΑΒ 323327	
Μείον : 3. Χρεωστ. τόκοι & συναφ. έξοδα	53.086,00	107.704,19			
Ολικά αποτ/τα (ζημιές) εκμεταλ.	-40.044,35	-29.770,63			
ΙΙ. ΠΛΕΟΝ (ή μείον): Έκτακτα Αποτ/τα					
1. Έκτακτα & ανόργανα έξοδα	12.309,48	3.144,71			
3. Έξοδα προηγούμενης χρήσ.	3.544,09	0,00			
Οργανικά & έκτακτα αποτ/τα (ζημιές)	-55.897,92	-32.915,34			
ΜΕΙΟΝ: Σύνολο αποσβ. παγίων στοχ.	102.709,01	0,00			
Μείον: Οι από αυτές ενσ. στο λεπ. κόστ.	102.709,01	0,00			
ΚΑΘ. ΑΠΟΤ. (Ζημιές) ΧΡΗΣ.πρo φόρ.	<u>-55.897,92</u>	<u>-32.915,34</u>			
			Ο ΛΟΓΙΣΤΗΣ		
			ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ		
			Α.Δ.Τ. ΑΒ 445573		

ΦΟΥΚΗΣ - ΞΑΝΘΑΚΟΣ ΞΕΝΟΔ/ΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΕ

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2008 - 2η ΕΤΑΙΡ. ΧΡΗΣΗ (1/1/2008 - 31/12/2008) - ΑΡ. ΜΑΕ 61836/58/Β/06/16

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	Χρήση 2008	Χρήση 2007	ΠΑΘΗΤΙΚΟ	Χρήση 2008	Χρήση 2007
Β.ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ	19.789,64	26.386,18	Α. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		
Γ. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			Ι. Μετοχικό Κεφάλαιο	1.000.000,00	1.000.000,00
II. Ενσώματες Ακίνητοποιήσεις	1.556.944,06	1.634.896,44	V. Αποτελέσματα εις νέο	-39.114,25	-6.198,91
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			Σύνολο Ιδίων Κεφαλ. (ΑΙ+ΑV)	960.885,75	993.801,09
I. Αποθέματα	0,00	6.022,96	Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
II. Απαιτήσεις	145.675,03	154.376,58	Ι. Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1.465.048,14	1.524.280,98
IV. Διαθέσιμα	733.622,67	734.012,72	II. Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	30.097,51	37.614,81
Σύνολο Κυκλ. Ενεργ. (ΔΙ+ΔΙΙ+ΔΙV)	829.297,70	894.412,26	Σύνολο Υποχρεώσεων (ΓΙ+ΓΙΙ)	1.495.145,65	1.561.895,79
ΓΕΝ. ΣΥΝ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ)	2.456.031,40	2.555.696,88	ΓΕΝ. ΣΥΝ. ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (Α+Γ)	2.456.031,40	2.555.696,88
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ 31.12.2008			ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
I. Αποτελέσματα Εκμεταλλεύσεως	Χρήση 2008	Χρήση 2007		Χρήση 2008	Χρήση 2007
Κύκλος Εργασιών (πωλήσεις)	400.168,56	387.313,27	Καθαρά αποτ. (ζημίες) χρήσης	-32.915,34	-6.198,81
Μείον: Κόστος πωλήσεων	275.497,85	272.511,19	(-): Υπόλ. απ.(ζημιών) πρ. χρ.	-6.198,91	0,00
Μικτά αποτ/τα (κέρδη) εκμεταλ.	124.670,71	114.802,08	Ζημίες εις νέο	-39.114,25	-6.198,81
ΜΕΙΟΝ: 1. Έξοδα διοικ/κής λειτουργίας	23.479,61	6.321,25	31 ΜΑΡΤΙΟΥ 2009		
3. Έξοδα λειτουργίας διαθέσεως	23.302,62	12.423,78	Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	
Μερικά αποτ/τα (κέρδη) εκμεταλ.	77.888,48	96.057,05	ΦΟΥΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΞΑΝΘΑΚΟΣ ΒΑΣ.	
Πλέον: 4. Πιστωτικοί τόκοι και συν. έσ.	45,08	0,00	Α.Δ.Τ. Τ 447804	Α.Δ.Τ. ΑΒ 323327	
Μείον : 3. Χρεωστ. τόκοι & συναφ. έξοδα	107.704,19	101.971,29	Ο ΛΟΓΙΣΤΗΣ		
Ολικά αποτ/τα (ζημίες) εκμεταλ.	-29.770,63	-5.914,24	ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ		
II. ΠΛΕΟΝ (ή μείον): Έκτακτα Αποτ/τα			Α.Δ.Τ. ΑΒ 445573 - ΑΡ. ΑΔ. 338 Α' ΤΑΞΕΩΣ		
1. Έκτακτα & ανόργανα έξοδα	3.144,71	284,57			
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤ. (Ζημίες) ΧΡΗΣ.	-32.915,34	-6.198,81			

ΦΟΥΚΗΣ - ΞΑΝΘΑΚΟΣ ΞΕΝΟΔ/ΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΕ

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31/12/2007 - 1η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ (30/11/2006 - 31/12/2007)

ΑΡ. ΜΑΕ 61836/58/Β/06/016

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	Χρήση 2007	ΠΑΘΗΤΙΚΟ	Χρήση 2007
Β. ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ	26.386,18	Α. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	
Γ. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		I. Μετοχικό Κεφάλαιο	1.000.000,00
II Εναύματες Ακινήτοποιήσεις	1.634.898,44	III Διαφορές αναπρ -Επιχορ. επενδ.	0,00
Σύνολο Παγίου Ενεργητικού (ΓII+ΓIII)	1.634.898,44	V Αποτελέσματα εις Νέο	-6.198,81
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		Σύν. Ιδ. Κεφ. (ΑI+ΑIII+ΑV+ΑVI)	993.801,09
I. Αποθέματα	6.022,96	Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	
II Απαιτήσεις	154.376,68	I. Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1.524.280,98
IV Διαθεσίμα	734.012,72	II Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	37.614,81
Σύνολο Κυκλ. Ενεργ. (ΔI+ΔII+ΔIV)	894.412,26		1.561.895,79
ΓΕΝ. ΣΥΝ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ)	2.555.696,88	ΓΕΝ. ΣΥΝ. ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (Α+Γ)	2.555.696,88
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡ. ΑΠΟΤ. ΧΡΗΣΕΩΣ 31.12.2007		ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	
I. Αποτελέσματα Εκμεταλλεύσεως	Χρήση 2007		Χρήση 2007
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις)	387.313,27	Καθαρά αποτί/τα (ζημίες) χρήσεως	-6.198,81
Μείον: Κόστος πωλήσεων	272.511,19	Ζημίες εις νέον	-6.198,81
Μικτά αποτί/τα (ζημίες/κέρδη) εκμετ.	114.802,08		
Μείον: 1. Εξόδα διοικητικής λειτουργίας	6.321,26		
3. Έξοδα λειτουργίας διάθεσης	12.423,78		
Μερικά αποτελέσματα (ζημίες) εκμετ.	96.057,05		
Μείον: 3. Χρεωστ. τόκοι & συναφή έξοδα	101.971,29		
Ολικά αποτελέσματα (ζημίες) εκμετ.	-5.914,24		
II. ΠΛΕΟΝ (ή μείον): Έκτακτα Αποτί/τα			
Μείον: 1 Έκτακτα & ανόργανα έξοδα	284,57		
Οργανικά & έκτακτα (ζημίες) αποτί/τα	-6.198,81		
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤ/ΤΑ (Ζημίες) ΧΡΗΣ.	-6.198,81		

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ & Δ/ΝΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΦΟΥΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Α.Δ.Τ. Τ 447804

Ο ΛΟΓΙΣΤΗΣ

ΤΖΑΓΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

Α.Δ.Τ. ΑΖ 321180

	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ			ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	2007	2008	2009	
ΛΕΜΟΝΟΠΟΥΛΟΣ	344115,9	383344,3	414935,8	20,58%
	1	7	4	
ΦΟΥΚΗΣ	367313,2	400168,5	277756,4	-24,38%
	7	6	2	

Σύμφωνα με τους παραπάνω ισολογισμούς μπορούμε να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα. Απ' ότι φαίνεται η επιχείρηση του κύριου Λεμονόπουλου είχε μία ανοδική πορεία από το 2007 έως και το 2009 με ποσοστιαία μεταβολή της τάξεως του 20,58%. Οι πωλήσεις του συνεχώς αυξάνονται, αντίθετα με τις ξενοδοχειακές μονάδες του κυρίου Φούκη και του κυρίου Ξανθάκου, που όπως βλέπουμε με το

πέρασμα του χρόνου και ειδικά στις χρονιές 2008 – 2009 είχε καθοδική πορεία με αρνητική ποσοστιαία μεταβολή του ποσοστού 24,38%.

Ρουμανία	255.211	212.849	-16,6	2,0%	1,7%
Σλοβακία	44.297	48.120	8,6	0,3%	0,4%
Σλοβενία	44.964	36.381	-19,1	0,4%	0,3%
Σουηδία	314.544	243.934	-22,4	2,5%	1,9%
Τσεχία	254.335	284.981	12,0	2,0%	2,2%
Φινλανδία	135.858	182.827	34,6	1,1%	1,4%
Αλβανία	158.189	170.285	7,6	1,2%	1,3%
Ελβετία	299.842	224.149	-25,2	2,4%	1,7%
Νορβηγία	287.665	165.664	-42,4	2,3%	1,3%
Ισλανδία	2.960	0	-100,0	0,0%	0,0%
Ρωσία	251.279	415.298	65,3	2,0%	3,2%
Σερβία - Μαυροβούνιο	418.533	688.005	64,4	3,3%	5,3%
Λοιπές χώρες Ευρώπης	882.608	1.023.027	15,9	6,9%	7,9%
ΑΣΙΑ	308.832	689.696	123,3	2,4%	5,3%
Ιαπωνία	6.416	8.437	31,5	0,1%	0,1%
Ιράν	1647	7363	347,1	0,0%	0,1%
Ισραήλ	69.693	171.823	146,5	0,5%	1,3%
Κίνα	5.915	10.834	83,2	0,0%	0,1%
Λίβανος - Συρία	10.757	3.670	-65,9	0,1%	0,0%
Ν. Κορέα	4.181	6.636	58,7	0,0%	0,1%
Τουρκία	171.845	422.497	145,9	1,4%	3,3%
Λοιπά κράτη Μ. Ανατολής	20.693	22.697	9,7	0,2%	0,2%
Λοιπές χώρες Ασίας	17.685	35.739	102,1	0,1%	0,3%
ΑΦΡΙΚΗ	32.337	37.327	15,4	0,3%	0,3%
Αίγυπτος - Σουδάν	9.502	15.129	59,2	0,1%	0,1%
Νοτιοαφρικανική Ένωση	19.828	16.094	-18,8	0,2%	0,1%
Λοιπές χώρες Αφρικής	3.007	6.104	103,0	0,0%	0,0%
ΑΜΕΡΙΚΗ	600.901	543.396	-9,6	4,7%	4,2%
Αργεντινή	12.030	13.869	15,3	0,1%	0,1%
Βραζιλία	23.551	24.403	3,6	0,2%	0,2%
Μεξικό	7.912	6.357	-19,7	0,1%	0,0%
Η.Π.Α.	433.909	392.783	-9,5	3,4%	3,0%
Καναδάς	110.379	90.171	-18,3	0,9%	0,7%
Λοιπές χώρες Αμερικής	13.120	15.813	20,5	0,1%	0,1%
ΩΚΕΑΝΙΑ	133.956	107.212	-20,0	1,1%	0,8%
Αυστραλία	110.487	93.283	-15,6	0,9%	0,7%
Λοιπές χώρες Ωκεανίας	23.469	13.929	-40,6	0,2%	0,1%
Σύνολο αφίξεων μη κατοίκων	12.696.983	12.893.297	1,5	99,9%	100,0%
Μη προσδιορισίμες χώρες ταξιδιωτών ⁽¹⁾	8.009		-100,0	0,1%	0,0%
Γενικό σύνολο	12.704.992	12.893.297	1,5	100,0%	100,0%

Βιβλιογραφία

- Παυλόπουλος, Π. , 2001, «Θέματα Οικονομικής και Τουριστικής Πολιτικής», Αθήνα : Ειδικές Εκδόσεις ΙΤΕΠ
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2001, «Τουριστική Πολιτική 2002 – 2006», ΕΟΤ
- ΙΤΕΠ, Τουριστική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, Εξελίξεις, Προβλήματα, Ανάγκες και Πολιτική, Μελέτες, 2004
- WTTC, Παγκόσμιο Συμβούλιο Τουρισμού και Ταξιδιών
- ΗΑΤΤΑ, Σύνδεσμος των εν Ελλάδα Τουριστικών και Ταξιδιωτικών
- ΣΕΤΕ - Ελληνικός Τουρισμός - Στοιχεία & Αριθμοί

Ίντερνετ

- <http://www.sete.gr/default.php?pname=GreekTourism&la=1>
- <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>
- <http://www.hatta.gr/>
- http://www.express.gr/misc/legal/1003oz_200804141003.php3?what=comp_name&keimeno=%CB%C5%CC%CF%CD%CF%D0%CF%D5%CB%CF%D3&submit=%A0%A0%C1%ED%E1%E6%DE%F4%E7%F3%E7%A0%A0
- http://www.express.gr/misc/legal/1003oz_200804141003.php3?what=comp_name&keimeno=%D6%CF%D5%CA%C7%D3+-+%CE%C1%CD%C8%C1%CA%CF%D3+%C1%C5+%CE%C5%CD%CF%C4%CF%D7+%26+%D4%CF%D5%D1%C9%D3%D4+%C5%D0%C9%D7%C5%C9%D1%C7%D3%C5%C9%D3
- http://www.express.gr/misc/legal/1003oz_200804141003.php3?what=comp_name&keimeno=%CD%C5%D3%D4%CF%D3+%CE%C5%CD%CF%C4%CF%D7%C5%C9%C1%CA%C7+%D4%CF%D5%D1%C9%D3%D4%C9%CA%C7+%26+%C3%C5%CD%C9%CA%D9%CD+%C5%D0%C9%D7%C5%C9%D1%C7%D3%C5%D9%CD+%C1%C5
- http://www.express.gr/misc/legal/1003oz_200804141003.php3?what=comp_name&keimeno=%C6%C7%D4%C1+PALACE+%CE%C5%CD%CF%C4%CF%D7%C5%C9%C1%CA%C5%D3+-+%D4%CF%D5%D1%C9%D3%D4%C9%CA%C5%D3+%C5%D0%C9%D7%C5%C9%D1%C7%D3%C5%C9%D3+%C1%C5